T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EDİRNE İLİNDE SOLUNUM SİSTEMİ HASTALIKLARINDA HALK İLACI OLARAK KULLANILAN TIBBİ BİTKİLER

DUYGU AKAY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BİYOLOJİ ANABİLİM DALI

Danışman: DOÇ. DR. GÜLDEN YILMAZ

EDİRNE - 2019

DUYGU AKAY' ın hazırladığı "EDİRNE İLİNDE SOLUNUM SİSTEMİ HASTALIKLARINDA HALK İLACI OLARAK KULLANILAN BİTKİLER" başlıklı bu tez, tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından Biyoloji Anabilim Dalında bir Yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri (Ünvan, Ad, Soyad):	İmza
Doç. Dr. Gülden YILMAZ	.....
Doç.Dr.Mehmet.Aybeke	.....
Doç.Dr. Özlem AKSOY	.....

Tez Savunma Tarihi: 20/05/2019

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

İmza

Doç. Dr. Gülden YILMAZ
Tez Danışmanı .....

Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü onayı

..... 4.
Prof. Dr. Murat YURTCAN
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ii

T.Ü. FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BİYOLOJİ ANABİLİM DALI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DOĞRULUK BEYANI

Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında, tüm verilerin bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini, kullanılan verilerde tahrifat yapılmadığını, tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını, kullanılan tüm literatür bilgilerinin bilimsel normlara uygun bir şekilde kaynak gösterilerek ilgili tezde yer aldığını ve bu tezin tamamı ya da herhangi bir bölümünün daha önceden Trakya Üniversitesi ya da farklı bir üniversitede tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim

20 / 05 / 2019

DUYGU AKAY

Yüksek Lisans Tezi
Edirne İlinde Solunum Sistemi Hastalıklarında Halk İlacı Olarak Kullanılan Tıbbi Bitkiler
Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Biyoloji Anabilim Dalı

ÖZET

Bu çalışmada, Edirne çevresinde solunum sistemi hastalıklarından grip, soğuk algınlığı, nezle, bronşit, sinüzit, astım, nefes darlığı için halk ilacı olarak kullanılan tıbbi bitkiler araştırılmıştır. Solunum sistemi hastalıklarında halk ilacı olarak bitkilerin kullanılması diğer hastalıklara oranla daha yaygın olduğundan ve bu konuda yayınlanmış kaynaklar az olduğundan böyle bir araştırmaya hem sağlık hem de bitki revizyonu açısından ihtiyaç duyulmuştur.

Bu çalışma kapsamında Edirne ili ve ilçelerinde grip, soğuk algınlığı, nezle, bronşit, sinüzit, astım, nefes darlığı için kullanılan 54 adet tıbbi bitkinin fotoğrafları, genel özellikleri ve hastalıklarda kullanım şekilleri verilmiştir. Bu bitkilerin; yöresel adları, familyaları, lokaliteleri, hangi hastalıkta neresinin nasıl ve ne şekilde hangi sıklıkla kullanıldığı hakkında bilgiler karşılaştırmalı tablolar halinde verilmiştir.

Çalışmada ayrıca Edirne ili ve ilçeleri olmak üzere toplamda 384 kişiye anket uygulaması yapılmıştır. Halk arasında yapılan anket sonuçlarına göre; halkın grip ve nezle hastalığı için en çok ıhlamur, soğuk algınlığı hastalığı için çok nane ve limon, sinüzit hastalığı için en çok adaçayı ve acı kavun, bronşit hastalığı için ebegümeci, astım hastalığı için zencefil, nefes darlığı için kekik ve lavanta bitkilerini kullandıkları tespit edilmiştir.

Ankete katılan kişilerin; sosyo - demografik özellikleri, hangi hastalık için hangi bitkiyi nasıl ve ne şekilde kullandıkları, bitkisel uygulama yöntemlerini kimden öğrendiklerini ve bu tedaviden fayda görme durumları tespit edilmiştir. Anket sonuçları karşılaştırmalı tablolar halinde verilmiştir.

Yıl : 2019

Sayfa Sayısı : 195

Anahtar Kelimeler : Edirne, tıbbi bitkiler, astım, bronşit, nezle, soğuk algınlığı, grip, nefes darlığı, sinüzit

M. Sc. Thesis

Medicinal Plants Using As Folk Medicine For Respiratory System Diseases in Edirne

Trakya University Institue of Natural Sciences
Biology Department

ABSTRACT

In this study, medicinal plants used as folk medicine in the vicinity of Edirne for respiratory system diseases such as cold, bronchitis, sinusitis, asthma, shortness of breath have been investigated. Because the use of plants as folk medicine in respiratory system diseases is more common than the other kind of diseases and the resources published in this regard are low and such research is needed in terms of both health and plant revision.

In this study, photographs, general characteristics and usage of 54 medicinal plants used for flu, cold, catarrh, bronchitis, sinusitis, asthma, shortness of breath in Edirne province and districts were given. For these plants; local names, families, localities, and which part of these plants, in which way, how often should applied, for what disease should they used is given at comparative tables.

In addition, a total of 384 people were surveyed in Edirne province and districts. According to the results of the survey conducted it is obtained that among the people; the most common used medicinal plant for flu and catarrh is linden, for cold they are mint and lemon, for sinusitis they are sage and bitter melon, for bronchitis it is hibiscus, for asthma it is ginger, for shortness of breath they are thyme and lavender.

Socio - demographic characteristics, which plant and how they used the plant for which disease, from whom they learned the herbal application methods, and their benefits from this treatment were determined from the people surveyed. The results of the survey are given as comparative tables.

Year : 2019

Number of Pages : 195

Keywords **:**Edirne, medicinal plants, asthma, bronchitis, catarrh, colds, flu, shortness of breath, sinusitis

TEŞEKKÜR

Yapmış olduğum çalışmanın konusunun belirlenmesinden yazım ve yayın aşamasına kadar geçen süreçte emeğini ve danışmanlığını hiç esirgemeyen kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Gülden YILMAZ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamda adı geçmekte olan tıbbi bitkiler konusunda ders aldığım sayın hocam Doç. Dr. Mehmet Aybeke' ye ve diğer üniversite hocalarıma verdikleri emeklerden ötürü teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca anket verilerinin toplaması, analiz edilmesi sürecinde zamanını ve emeğini vererek istatistiksel verilerin değerlendirilmesinde bana yardımcı olan Sayın Dr. Öğr. Gör. Selçuk Korkmaz'a teşekkürü bir borç bilirim.

Hayatımın her anında yanımda olduklarını ve güvendiklerini bana hissettiren sevgili anneme, desteğini hiçbir zaman üzerimden çekmeyen sevgili babama ve biricik kardeşime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Duygu AKAY

EDİRNE - 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET iv

ABSTRACT vi

TEŞEKKÜR viii

İÇİNDEKİLER ix

ŞEKİLLER DİZİNİ xiii

ÇİZELGELER DİZİNİ xvi

SİMGELER DİZİNİ xix

BÖLÜM 1 / GİRİŞ VE AMAÇ 1

BÖLÜM 2 / GENEL BİLGİLER 3

2.1. Bitkisel Tedaviler 3

2.2. Solunum Sistemi Organları Ve Hastalıkları 4

2.2.1.Solunum Sisteminin Genel Yapısı 4

2.2.2. Solunum Sistemi Hastalıkları 6

2.3. Halk İlacı Olarak Kullanılan Tıbbi Bitkiler 8

2.3.1. Tıbbi Bitkilerin Dünyada ve Türkiye'deki Önemi ve Mevcut Üretim Durumu 8

2.3.2. Trakya Bölgesinde Yetişen Tıbbi Bitkiler 11

BÖLÜM 3 / MATERYAL ve METOD 14

3.1. Araştırma Metodolojisi 14

3.1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi 14
3.1.2. Evren ve Örneklem 15
3.1.3. Araştırma Yöntemi ve Veri Toplama Araçları 15
BÖLÜM 4 / SONUÇLAR ve TARTIŞMA 17
4.1. Edirne'de Solunum Sistemi Hastalıklarında Kullanılan Tıbbi Bitkiler 17
4.1.1. *Malva sylvestris* L 18
4.1.2. *Satureja cuneifolia* Ten 20
4.1.3. *Plantago major* L. 22
4.1.4. *Melissa officinalis* L. 24
4.1.5. *Plantago lanceolata* L. 26
4.1.6. *Thymus longicaulis* C. Presl 28
4.1.7. *Raphanus raphanistrum* L. subsp. *Sativus* 30
4.1.8. *Hypericum perforatum* L. 32
4.1.9. *Anthemis tinctoria* L 34
4.1.10. *Knautia orientalis* L. 36
4.1.11. *Matricaria chamomilla* L. 38
4.1.12. *Silybum marianum* (L.) Gaertner 40
4.1.13. *Arum maculatum* L. 42
4.1.14. *Adonis annua* L. 44
4.1.15. *Satureja hortensis* L. 46
4.1.16.*Rosmarinus officinalis* L. 48
4.1.17. *Bellis perennis* L 50
4.1.18. *Artemisia absinthium* L 52
4.1.19. *Mentha pulegium* L. 54
4.1.20. *Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Letswaart 56
4.1.21. *Trifolium strictum* L. 58

4.1.22. *Papaver rhoeas* L. 60
4.1.23. *Equisetum arvense* L. 62
4.1.24. *Urtica dioica* L. 64
4.1.25. *Datura stramonium* L. 66
4.1.26. *Mentha* × *piperita* L. 68
4.1.27. *Mentha spicata* L. 70
4.1.28. *Ecballium elaterium* (L.) A. Rich 72
4.1.29. *Veronica crinita* Kit. ex Schultes 74
4.1.30. *Ocimum basilicum* L. 76
4.1.31. *Sesamum indicum* L. 77
4.1.32. *Anethum graveolens* L. 78
4.1.33. *Helianthus annuus* L. 79
4.1.34. *Zea mays* L. 80
4.1.35. *Nigella arvensis* L. 81
4.1.36. *Allium sativum* L. 82
4.1.37. *Rosa canina* L. 83
4.1.38. *Viscum album* L. 85
4.1.39. *Pinus nigra* L 87
4.1.40. *Sambucus nigra* L 89
4.1.41. *Vitis vinifera* L. 91
4.1.42. *Juniperus oxycedrus* L. 93
4.1.43. *Cornus mas* L. 95
4.1.44. *Cotinus coggyria* Scop 97
4.1.45. *Tilia cordata* Miller 99
4.1.46. *Ficus carica* L. 101

4.1.47. *Fagus orientalis* Lipsky. 103

4.1.48. *Cydonia oblonga* Miller 105

4.1.49. *Crataegus monogyna* Jacquin 107

4.1.50. *Laurus nobilis* L. 109

4.1.51. *Paliurus spina-christi* L. 111

4.1.52. *Cerasus avium* (L.) Moench 113

4.1.53. *Sambucus ebulus* L. 115

4.1.54. *Elaeagnus angustifolia* L. 117

4.2. Anket Analiz Sonuçları 119

4.3. Edirne'de Halk İlacı Olarak Kullanılan Tıbbi Bitkilerin Karşılaştırmalı Tabloları Ve Tartışması 152

4.4. Anket Araştırmaları Sonuçlarının Karşılaştırmalı Tartışmaları 163

KAYNAKLAR 180

ÖZGEÇMİŞ 188

Ek-1 T.C. Edirne Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü'ne 2017 Verisi 189

Ek-2 Anket Soruları 191

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 4.1. *Malva sylvestris* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü 18
Şekil 4.2.a. *Satureja cuneifolia* Ten: Doğadaki genel görünümü 20
Şekil 4.2.b. *Satureja cuneifolia* Ten: Çiçekleri 20
Şekil 4.3. *Plantago major* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü 22
Şekil 4.4.a. *Melissa officinalis* L. Doğadaki genel görünümü 24
Şekil 4.4.b. *Melissa officinalis* L. Çiçekleri 24
Şekil 4.5. *Plantago lanceolata* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü 26
Şekil 4.6. *Thymus longicaulis* C. Presl bitkisinin doğadaki genel görünümü 28
Şekil 4.7.a. *Raphanus raphanistrum* L. Doğadaki genel görünümü 30
Şekil 4.7.b. *Raphanus raphanistrum* L. Kök görünümü 30
Şekil 4.8.a. *Hypericum perforatum* L.: Doğadaki genel görünümü 32
Şekil 4.8.b. *Hypericum perforatum* L.: Çiçekleri..... 32
Şekil 4.9.a. *Anthemis tinctoria* L.: Doğadaki genel görünümü;..... 34
Şekil 4.9.b. *Anthemis tinctoria* L.: Çiçekleri 34
Şekil 4.10. *Knautia orientalis* L. bitkisinin genel görünümü..... 36
Şekil 4.11. *Matricaria chamomilla* L. bitkisinin genel görünümü 38
Şekil 4.12.a. *Silybum marianum* (L.) Gaertner: Doğadaki genel görünümü;..... 40
Şekil 4.12.b. *Silybum marianum* (L.) Gaertner: Çiçeğin görünümü..... 40
Şekil 4.13.a. *Arum maculatum* L: Doğadaki genel görünümü 42
Şekil 4.13.b. *Arum maculatum* L: Meyveleri 42
Şekil 4.14.a. *Adonis annua* L.: Doğadaki genel görünümü..... 44
Şekil 4.14.b. *Adonis annua* L. Çiçeği 44
Şekil 4.15. *Satureja hortensis* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü..... 46
Şekil 4.16. *Rosmarinus officinal*is L. bitkisinin genel görünümü..... 48
Şekil 4.17.a. *Bellis perennis* L. Doğadaki genel görünümü 50
Şekil 4.17.b. *Bellis perennis* L. Çiçeği 50

Şekil 4.18.a.*Artemisia absinthium* L.:Doğadaki genel görünümü 52
Şekil 4.18.b. *Artemisia absinthium* L.: Çiçekleri 52
Şekil 4.19. *Mentha pulegium* L. bitkisinin genel görünümü 54
Şekil 4.20. *Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Letswaart bitkisinin doğadaki genel görünümü..... 56
Şekil 4.21. *Trifolium strictum* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü 58
Şekil 4.22. *Papaver rhoeas* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü 60
Şekil 4.23.a. *Equisetum arvense* L.: İlkbahar sürgünü 62
Şekil 4.23.b. *Equisetum arvense* L.: Sonbahar sürgünü 62
Şekil 4.24. *Urtica dioica* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü 64
Şekil 4.25. *Datura stramonium* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü 66
Şekil 4.26. *Mentha × piperita* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü 68
Şekil 4.27.a. *Mentha spicata* L.: Çiçekli görünümü 70
Şekil 4.27.b. *Mentha spicata* L.: Yaprakları 70
Şekil 4.28. *Ecballium elaterium* (L.) A. Rich. bitkisinin doğadaki genel görünümü 72
Şekil 4.29. *Veronica crinita* Kit. ex Schultes bitkisinin doğadaki genel görünümü. 74
Şekil 4.30. *Ocimum basilicum* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü 76
Şekil 4.31. *Sesamum indicum* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü 77
Şekil 4.32. *Anethum graveolens* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü 78
Şekil 4.33.a. *Helianthus annuus* L.: Doğada genel görünümü 79
Şekil 4.33.b. *Helianthus annuus* L.: Çiçeği..... 79
Şekil 4.34.a. *Zea mays* L.: Doğadaki genel görünümü 80
Şekil 4.34.b. *Zea mays* L.: Meyveleri 80
Şekil 4.35. *Nigella arvensis* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü 81
Şekil 4.36.a. *Allium sativum* L.: Doğadaki genel görünümü 82
Şekil 4.36.b. *Allium sativum* L.: Meyvesi 82
Şekil 4.37.a. *Rosa canina* L. Çiçeğin görünümü 83
Şekil 4.37.b. *Rosa canina* L. Meyvesi 83
Şekil 4.38. *Viscum album* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü 85
Şekil 4.39.a. *Pinus nigra* L.: Doğadaki genel görünümü 87
Şekil 4.39.b. *Pinus nigra* L.: Yaprakları 87

Şekil 4.40.a. *Sambucus nigr*a L.: Doğadaki genel görünümü; 89
Şekil 4.40.b. *Sambucus nigra* L.: Meyveleri 89
Şekil 4.41.a. *Vitis vinifer*a L.: Doğadaki genel görünümü 91
Şekil 4.41.b. *Vitis vinifera* L.: Meyveleri 91
Şekil 4.42.a.*Juniperus oxycedrus* L.: Doğadaki genel görünümü 93
Şekil 4.42.b.*Juniperus oxycedrus* L.: Yaprak ve meyve 93
Şekil 4.43.a. *Cornus mas* L.: Doğadaki genel görünümü; 95
Şekil 4.43.b. *Cornus mas* L.: Meyveleri 95
Şekil 4.44.a. *Cotinus coggyria* Scop. : Doğadaki genel görünümü 97
Şekil 4.44.b. *Cotinus coggyria* Scop. : Yaprağı 97
Şekil 4.45.a. *Tilia cordata* Mill.: Doğadaki genel görünümü 99
Şekil 4.45.b. *Tilia cordata* Mill.: Çiçekleri 99
Şekil 4.46.a. *Ficus carica* L. : Doğadaki genel görünümü 101
Şekil 4.46.b. *Ficus carica* L. : Meyvesi..... 101
Şekil 4.47.a. *Fagus orientalis* Lipsky. : Doğadaki genel görünümü; 103
Şekil 4.47.b. *Fagus orientalis* Lipsky. : Meyvesi 103
Şekil 4.48.a. *Cydonia oblonga* Miller: Çiçekleri 105
Şekil 4.48.b. *Cydonia oblonga* Miller: Meyveleri 105
Şekil 4.49.a. *Crataegus monogyna* Jacquin: Doğadaki genel görünümü 107
Şekil 4.49.b.*Crataegus monogyna* Jacquin: Çiçekleri 107
Şekil 4.50.a. *Laurus nobilis* L: Doğadaki genel görünümü 109
Şekil 4.50.b. *Laurus nobilis* L: Çiçekleri 109
Şekil 4.51.a. *Paliurus spina-christi* L.: Doğadaki genel görünümü; 111
Şekil 4.51.b. *Paliurusspina-christi* L.: Yaprak ve çiçekleri 111
Şekil 4.52.a. *Cerasus avium* (L.) Moench: Doğadaki genel görünümü 113
Şekil 4.52.b. *Cerasus avium* (L.) Moench: Meyvesi 113
Şekil 4.53. *Sambucus ebulus* L bitkisinin doğadaki genel görünümü..... 115
Şekil 4.54.a. *Elaeagnus angustifolia* L.: Doğadaki genel görünümü 117
Şekil 4.54.b. *Elaeagnus angustifolia* L.: Çiçekleri 117

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1. Solunum sisteminde rol oynayan organlar, yapıları ve işlevleri..... 5
Çizelge 2.2. Solunum sistemi hastalıkları ve tanımları **7**
Çizelge 2.3. Ülkelere göre dünyada kullanılan tıbbi bitki sayısı 9
Çizelge 2.4.Türkiye tıbbi bitki üretim alanı ve üretim miktarları (alan: da, üretim: ton) 11
Çizelge 2.5. Trakya doğal bitki örtüsünden toplanan ve değişik amaçlarla kullanılan tıbbi aromatik özellikte bitki cins veya türleri 12
Çizelge 4.1. Ankete katılan bireylerin sosyo demografik özelliklerinin frekans ve yüzdeleri 119
Çizelge 4.2. Ankete katılan bireylerin kullandığı kısımlarının frekans ve yüzdeleri 120
Çizelge 4.3. Ankete katılan bireylerin kullandığı tek parça kısımlarının frekans ve yüzdeleri 121
Çizelge 4.4. Ankete katılan bireylerin bitkileri temin etme yollarının frekans ve yüzdeleri 122
Çizelge 4.5. Ankete katılan bireylerin kullanılan bitkilerden fayda görme durumunun frekans ve yüzdeleri 123
Çizelge 4.6. Ankete katılan bireylerin grip hastalığında kullandığı bitkilerin frekansları ve yüzdeleri 123
Çizelge 4.7. Ankete katılan bireylerin soğuk algınlığı hastalığında kullandığı bitkilerin frekansları ve yüzdeleri 125
Çizelge 4.8. Ankete katılan bireylerin nezle hastalığında kullandığı bitkilerin frekansları ve yüzdeleri 127

Çizelge 4.9. Ankete katılan bireylerin sinüzit hastalığında kullandığı bitkilerin frekansları ve yüzdeleri 128
Çizelge 4.10. Ankete katılan bireylerin bronşit hastalığında kullandığı bitkilerin frekansları ve yüzdeleri 130
Çizelge 4.11. Ankete katılan bireylerin astım hastalığında kullandığı bitkilerin frekansları ve yüzdeleri 132
Çizelge 4.12. Ankete katılan bireylerin nefes darlığı hastalığında kullandığı bitkilerin frekansları ve yüzdeleri 134
Çizelge 4.13. Ankete katılan bireylerin Edirne ilçelerine göre solunum sistemi hastalıklarında kullandıkları bitkisel tedaviyi aile büyüklerinden öğrenme analizi 136
Çizelge 4.14. (Çizelge 4.2.13'ün devamı) Ankete katılan bireylerin Edirne ilçelerine göre solunum sistemi hastalıklarında kullandıkları bitkisel tedaviyi aile büyüklerinden öğrenme analizi 137
Çizelge 4.15. Ankete katılan bireylerin Edirne ilçelerine göre solunum sistemi hastalıklarında kullandıkları bitkisel tedaviyi yakın arkadaşlardan öğrenme analizi 139
Çizelge 4.16. (Çizelge 4.15'in devamı) Ankete katılan bireylerin Edirne ilçelerine göre solunum sistemi hastalıklarında kullandıkları bitkisel tedaviyi yakın arkadaşlardan öğrenme analizi 140
Çizelge 4.17. Ankete katılan bireylerin Edirne ilçelerine göre solunum sistemi hastalıklarında kullandıkları bitkisel tedaviyi kendileri araştırarak öğrenme analizi 142
Çizelge 4.18. (Çizelge 4.17'in devamı) Ankete katılan bireylerin Edirne ilçelerine göre solunum sistemi hastalıklarında kullandıkları bitkisel tedaviyi kendileri araştırarak öğrenme analizi 143
Çizelge 4.19. Ankete katılan bireylerin Edirne ilçelerine göre solunum sistemi hastalıklarında kullandıkları bitkisel tedaviyi deneme yanılma yöntemiyle öğrenme analizi 145
Çizelge 4.20. (Çizelge 4.19'in devamı) Ankete katılan bireylerin Edirne ilçelerine göre solunum sistemi hastalıklarında kullandıkları bitkisel tedaviyi deneme yanılma yöntemi ile öğrenme analizi 146

Çizelge 4.21. Ankete katılan bireylerin Edirne ilçelerine göre solunum sistemi hastalıklarında kullandıkları bitkisel tedaviyi doktor tavsiyesiyle öğrenme analizi 147
Çizelge 4.22. Ankete katılan bireylerin Edirne ilçelerine göre solunum sistemi hastalıklarında kullandıkları bitkisel tedaviyi diğer yollarla öğrenme analizi 149
Çizelge 4.23. Ankete katılan bireylerin Edirne ilçelerine göre solunum sistemi hastalıklarına sahip olma analizi 150
Çizelge 4.24. (Çizelge 4.23'ün devamı) Ankete katılan bireylerin Edirne ilçelerine göre solunum sistemi hastalıklarına sahip olma analizi 151
Çizelge 4.25. Edirne'de solunum sistemi hastalıklarında kullanılan tıbbi bitkiler 154
Çizelge 4.26. (Çizelge 4.25'in 1. devamı) Edirne'de solunum sistemi hastalıklarında kullanılan tıbbi bitkiler 155
Çizelge 4.27. (Çizelge 4.25'in 2. devamı) Edirne'de solunum sistemi hastalıklarında kullanılan tıbbi bitkiler 156
Çizelge 4.28. (Çizelge 4.25'in 3. devamı) Edirne'de solunum sistemi hastalıklarında kullanılan tıbbi bitkiler 157
Çizelge 4.29. (Çizelge 4.25'in 4. devamı) Edirne'de solunum sistemi hastalıklarında kullanılan tıbbi bitkiler 158
Çizelge 4.30. (Çizelge 4.25'in 5. devamı) Edirne'de solunum sistemi hastalıklarında kullanılan tıbbi bitkiler 159
Çizelge 4.31. (Çizelge 4.25'in 6. devamı) Edirne'de solunum sistemi hastalıklarında kullanılan tıbbi bitkiler 160
Çizelge 4.32 (Çizelge 4.25'in 7. devamı) Edirne'de Solunum sistemi hastalıklarında kullanılan tıbbi bitkiler 161
Çizelge 4.33. (Çizelge 4.25'in 8. devamı) Edirne'de solunum sistemi hastalıklarında kullanılan tıbbi bitkiler 162

SİMGELER DİZİNİ

cm: santimetre

mm: milimetre

m: metre

TUİK: Türkiye İstatistik Kurumu

WHO: Dünya Sağlık Örgütü

BÖLÜM 1

GİRİŞ VE AMAÇ

Geçmiş yıllardan günümüze kadar halk ilacı olarak kullanılan tıbbi bitkilerle ilgili çok sayıda araştırma yapılmıştır. Bunlardan bazılarına örnek olarak dünyada tıbbi bitkilerle ilgili son yıllarda yapılan çalışmalarda Neves, Matos, Mountinho, Queiroz ve Gomes (2009) Portekiz'in kuzeyi bölgesindeki tıbbi bitkiler üzerinde etnofarmokolojik çalışmalar, Naghibi, Mosaddegh, Motamed ve Ghorbani (2005) İran'da Lamiaceae familyasına ait tıbbi bitkilerle ilgili araştırmalar yapmıştır. Tesfahuneygn ve Gebreegziabher (2019) Etiyopya'da kullanılan tıbbi bitkiler üzerinde, Buwa-Komoren, Mayekiso, Mhinana ve Adeniran (2019) ise Güney Afrika'da halk ilacı olarak kullanılan tıbbi bitkilerle ilgili etnobotanikal çalışmalar yapmıştır.

Trakya'da tıbbi bitkilerle ilgili yapılan çalışmalarda; Bulut (2011) Silivri'de halk ilacı olarak kullanılan tıbbi bitkilerin üzerinde araştırmalar yapmıştır. Bulut ve Tuzlacı (2015) Çanakkale'nin Bayramiç ilçesindeki tıbbi bitkileri etnobotanikal açıdan incelemişlerdir. Genç Ecevit ve Özhatay (2006), İstanbul'un Çatalça ilçesindeki tıbbi bitkileri çalışmıştır. Tuzlacı ve Alparslan (2017) ise Kırklareli 'nin Babaeski ilçesinde halk ilacı olarak kullanılan tıbbi bitkileri ayrıntılı olarak incelemişlerdir.

Edirne'de yetişen tıbbi bitkilerle olan araştırmalar incelendiğinde ise; Meriç ilçesinin tıbbi bitkilerinin Kartal ve Güneş (2017), Uzunköprü ilçesindeki tıbbi bitkilerin Güneş (2017b), İpsala ilçesinde halk ilacı olarak kullanılan bitkilerin Güneş (2018b), Enez ilçesindeki bitkilerle ilgili etnobotanikal çalışmaların Güneş (2018a), Lalapaşa ilçesinde halk ilacı olarak kullanılan tıbbi bitkilerin Tuzlacı, Alparslan İşbilen ve Bulut (2010) ve Keşan ve İpsala'da halk ilacı olarak kullanılmskta olan bitkilerden Yeşilyurt, Şimşek, Tuncel, Akaydın ve Yeşilada (2017) çalışmalarında bahsetmişler ve bu konuyu inceledikleri literatür taraması sonucunda görülmüştür.

İçinde bulunduğumuz zaman dilimine kadar yapılmış tıbbi bitkilerle ilgili yayınlar incelendiğinde; Edirne'de solunum sistemi hastalıklarında kullanılan tıbbi bitkilerle ilgili ayrıcalıklı olarak bir yayının yapılmadığı görülmüştür. Edirne'de TÜİK 2017 verilerine göre özellikle solunum sistemi hastalıklarından astım, bronşit, sinüzit, nezle, grip, soğuk algınlığı rahatsızlıklardan hasta olan kişi sayısının fazla olmuş olması ve halkın daha çok bu hastalıklarda halk ilacı olarak tıbbi bitki kullanımını tercih etmesi, bizi özellikle Edirne'de halk ilacı olarak kullanılan tıbbi bitkiler üzerinde çalışmaya sevk etmiştir.

Bu sebeple; Edirne'de kullanılan tıbbi bitkiler literatür çalışmaları değerlendirilerek ayrıca incelenerek saptanması buna ilave olarak Edirne il ve ilçelerinden toplam 384 kişi'ye anket yapılarak solunum sistemi hastalıklarında, hangi bitkileri, nasıl, ne şekilde, kimin tavsiyesi ile kullandıkları da tespit edilerek veri analizleri ile de değerlendirilip yorumlanması amaçlanmıştır.

BÖLÜM 2.

GENEL BİLGİLER

2.1. Bitkisel Tedaviler

Bitkisel tedavinin bir adı da fitoterapi olarak tanımlanmaktadır. Fitoterapi kelimesi bitkisel şifa ismiyle de bilinmekte olup; (1870-1953) yılları arasında yaşamış olan Fransız bir hekim tarafından yaptığı çalışmalar sonucunda literatüre girmiştir. Bir çok tıbbi bitkinin bulunmasında ve çeşitli uygulama yöntemlerinin geliştirilmesinde sınırsız katkısı olan Henri Lenclerc' in La Presce Medical adlı tıp dergisinde kullanıldığı ortaya çıkmaktadır (Topuz, 2010)

Eski çağlardan itibaren insanlar, mevcut hastalıkları tedavi etmek için bitkilerin etkili olacağına inanmakla beraber günümüze kadar uyguladıkları yöntemlerle bu beklentinin doğru olduğunu kanıtladıkları görülmektedir. Fitoterapi, eczacılık alanının farmakoloji bilim dalı tarafından ele alınmakta olup botanik bilim dalının da ortak alanı olarak kabul edilmektedir. Geçmişteki fitoterapi uygulamalarında bitkiler bütün olarak değerlendirildikleri halde günümüzde, bu bitkilerin tamamı değil de sadece yararlı olduğu düşünülen kısımları etkin tedaviyi sağlayabilmek amacıyla kullanılmıştır. Geçtiğimiz yıllar açısından değerlendirildiğinde; şifalı bitkilerin sadece uçucu yağından faydalanmak için toplanan bitkinin kaynatılıp, süzülüp elde edilen karışım tüketilirken, günümüzde ise aynı bitkinin uçucu yağ ekstersi elde edilerek çeşitli tedavi yöntemleri için uygulanmaktadır. Bu durum teknolojik makinaların da kullanılma oranıyla yakın ilişki içinde olmaktadır. Gelişen makinaların elme özelliğinden faydalanılarak bitkinin zaralı ve gereksiz olan kısımlarının kullanılmamasını sağlamaktadır (Topuz, 2007).

Bitkiden yağ extresi elde etme yöntemi bir diğer ifadeyle sağaltım ile ilgili ilk bilgi M.Ö. 3000'lere kadar dayandığı ve Mezopotamya bölgesinde yerleşmiş olan özellikle bazı toplumlarda daha da önemli hale geldikleri görülmektedir. Özellikle Çin ve Hint

toplumlarının yaptığı araştırmalar incelendiğinde bu akımdan çok etkilendikleri ve toplumun bunu benimsediği görülmektedir. Ayrıca tıp dediğimizde ilk akla gelen Hipokrat çalışmasında şifalı bitkilerin oldukça etkili olduğundan bahsetmiştir (Maranki, 2016)

Son yıllarda kimya ve biyokimya alanında bitkiler üzerinde yapılan incelemelerin artmasıyla ilaç yapımında bitkilerden daha çok yararlanma imkanı da artmıştır. Özellikle farmakoloji ve toksikoloji alanlarında bitkilere yönelik ilgi arttıkça kullanılan ilaçların da bir bölümünün içeriğinde bu çalışmalardan sonra ortaya çıkan bulgulardan elde edilen maddeler vardır (Sarışen & Çalışkan, 2005).

2.2. SOLUNUM SİSTEMİ ORGANLARI VE HASTALIKLARI

2.2.1. Solunum Sisteminin Genel Yapısı

Hayati gereksinimlerimizi karşılayabilmek için vücudumuzun oksijene ve dolayısıyla solunuma ihtiyacı bulunmaktadır. Solunum, fizyolojik bir ihtiyaç olmakla beraber gerekli oksijenin alınmasını sağlamaktadır. Nefes alıp vermek olarak da bilinen solunum; dış ortamdaki birçok bileşenden oluşan havanın içindeki oksijenin solunum organları yardımıyla alınıp, organizma içinde oluşan karbondioksitin dışarı verilmesini sağlayan karşılıklı yer değiştirme olayına solunum (respiratör) denilmektedir (Çiftçi, Akbulut & Mercanlıgil, 2008).

Her ne kadar oksijen ile karbondioksit gazının yer değiştirme işlemi olarak bilinen solunum olayında bu işlemi gerçekleştirebilecek yardımcı organlara ihtiyaç vardr. Solunum olayına yardımcı organlar solunum sistemini oluşturmaktadır. Solunum sistemi oksijen değişimini; solunum yoluyla havadan kana, kandan da dolaşım yoluyla hücrelere geçişini sağlamaktadır. Oksijen yapısı gereğiyle tüm fizyolojik faaliyetlerimizi gerçekleştirebilmek için gerekli olan temel yaşam unsurudur. Oksijene; beynin fonksiyonlarını yerine getirebilmesi, kalbin etkin dolaşımı sağlayabilmesi, enerjinin karşılanabilmesi besinlerin oksijen ile parçalanması gibi birçok nedenden dolayı çok ihtiyaç duyulmaktadır. Oksijenin vücutta kullanılmasından sonra karbondioksit oluşmakta ve bunun da solunum yardımıyla dışarı atılması gerekmektedir. Karbondioksit

değişimi; hücrelerden kana dolaşım yoluyla geçerken, kandan da dışarıya solunum yoluyla geçmektedir. Bu olayın karşılıklı gerçekleşmesi sayesinde kanın Ph'ı yani dengesi sağlanmış olur ayrıca vücudun temel gereksinimi sağlanmış olmaktadır (Özlü, Metintaş, Kaya & Karadağ, 2010).

Solunum sistemi,ikiye ayrılarak incelenmektedir. Bunlar solunum yolları ve akciğerlerdir. Solunum yollarının işlevini kısaca açıklarsak; dış ortamdan alınan havanın içindeki oksijenin ilk olarak akciğerlere gelmesini ve kanda bulunan karbondioksitin akciğerlere gelerek dışarı atılmasını sağlar. Akciğerler ise alveollerin yardımıyla gaz değişimini sağlamaktadır. Bu olayın sağlanmasında birçok organ görev almaktadır Çizelge 2.1' de solunum sisteminde aktif olarak yedi organ görev almaktadır. Bu organlardan birinin etkin olarak görevini yapamaması durumunda solunum olayı gerçekleşemez. Solunum olayı teknik olarak ele alındığında burundan havanın alınması ile başlayıp akciğerlere ulaşmasıyla sonlanmaktadır. Ancak solunum olayı havanın alınması oksijen ve karbondioksiti yer değiştirmesi ve hücrelere alınan oksijenin ulaşmasıyla son bulmaktadır (Çiftçi vd, 2008).

Çizelge 2.1. Solunum sisteminde rol oynayan organlar, yapıları ve işlevleri

Solunum Organı	**Yapısı**	**İşlevi**
Burun	Kıkırdak ve kemikten oluşur. Burun kılları, konkalar-kılcal damarlar ve mukuslu bir yapı içerir.	Solunumun başladığı ilk organdır. İlk alınan havanın temizlenip ilerlemesini sağlarken damar ağı sayesinde ısısının düzenlenmesini de sağlamaktadır. Ses çıkarmada etkilidir. Koku almayı sağlar.
Yutak (Farenks)	Burun ve ağız boşluğunun arkasında, yemek borusunun ve gırtlağın üstünde bulunmaktadır. Yaklaşık 12-14 cm olup kas ve zarlardan oluşmaktadır.	Gıdaların yutulma aşamasında da solunum olayı devam etmekte olduğundanbesinlerin akciğere kaçmasını nefes aldığında epiglotun kapanmasıyla önler. En önemli görevi havanın alt solunum organlarına iletilmesini sağlamaktır.

Gırtlak	Yutak ile soluk borusu arasındadır. Kıkırdak yapıdan oluşmaktadır.	Hava için geçiş organıdır ve destek sağlar.
Soluk Borusu	10-12 cm boyunda ve kıkırdak bir yapıdan oluşmaktadır. Yemek borusunun önünde yer almaktadır.	Temel işlevi alınan havanın akciğerlere ulaşmasını sağlamak ve nemli yapısından kaynaklı yabancı cisimlerin akciğere ulaşmasını engellemektir.
Bronş-Bronşçuklar	Soluk borusu akciğer ile birleşirken 2 dala ayrılır ve bronş olarak adlandırılır. Kıkırdak yapılıdır. Bronşların daha küçük yapıya ayrılmasıyla bronşçuklar oluşmaktadır.	Bronşlar soluk borusundan gelen havanın bronşçuklara bronşçuklarda alveollere iletilmesini sağlamaktadır.
Akciğerler	Sağda 3 solda 2 loptan oluşan ortada kalbi barındıran ve karın bölgesiyle bir zarla ayrılan yapılardır.	Alınan havanın alveollere iletilip, oksijenden zengin kanın küçük dolaşıma ve devamında büyük dolaşıma katılmasını sağlamaktır.
Diyafram	Göğüs ve karın bölgesini ayıran göğüs boşluğunun alt kısmını kaplayan yassı bir kastır.	Diyafram kası aşağı yukarı hareketleriyle akciğerin kapasitesini ayarlar. Diyafram aşağıya doğru çekildiğinde göğüs kasları kasılır kaburgalar yukarı yönde çekilmesiyle, göğüs boşluğunun hacmi genişler. Bu sayede akciğerlere hava dolar ve soluk alma eylemi gerçekleşmiş olmaktadır. Diyaframın yukarı doğru şişkin olması kaburgaları hareket ettiren kasların gevşemesine ve göğüs hacminin küçülmesi sayesinde nefes verme eylemi tamamlanmış olmaktadır.

2.2.2. Solunum Sistemi Hastalıkları

Dünyanın küreselleşmesi birçok hastalığı da beraberinde getirmektedir. Özellikle hava kirliliği ile doğrudan ilişkisi olan solunum sistemi hastalıkları da bu grupta yer almaktadır (Özlü vd., 2010).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'ya göre; kronik solunum hastalıkları dünya çapında önde gelen ölüm nedenlerinden olduğunu, en çok riskin düşük gelirli ülkelerde görüldüğü ve 2008 verilerine göre hayatını kaybeden 7,6 milyon kişinin %70'inin solunum yoluna bağlı kanserler kaynaklı olduğunu; 2015 verilerine göre tüm ölümlerin %5'ini solunum sistemi hastalıklarının oluşturduğu belirtilmiştir.

TUİK 2017 verilerine göre solunum sistemi hastalıkları ölüm nedenleri arasında %12 oranıyla üçüncü sırada ve kanser türleri arasında da %31 oranıyla ilk sırada yer almaktadır. 2018 WHO Türkiye verilerine göre tanı alan %6,9'unun astım ve %3,6'sının KOAH tanısı aldığı belirtilmiştir. Dünyada ve Türkiye'de gittikçe önemi artan solunum sistemi hastalıklarından genel olarak aşağıdaki Çizelge 2.2'de bahsedilmektedir.

Çizelge 2.2. Solunum sistemi hastalıkları ve tanımları

Hastalık Adı	**Hastalık Tanımı**
Nezle	Halsizlik ve ateşin bulunduğu bulaşıcı hastalıktır.
Grip	Sekresyonlu öksürüğün takip ettiği ve ateşin de eşlik ettiği bulaşıcı hastalıktır.
Soğuk algınlığı	Hafif burun akıntısı ile seyreden viral enfeksiyondur.
Farenjit	Farenksin inflamasyonudur.
Larenjit	Larenksin inflamasyonudur.
Amfizem	Akciğerlerin elastikiyetini kaybetmesidir.
Atelektazi	Akciğerlerin sönmesidir.
Kronik Bronşit	Akciğerlerin fazlaca mukus ile dolmasına ve iritasyonuna neden olan durumdur.
Astım	
Zatürre	Alveollerin ve akciğer dokusunun inflamasyonudur.
Pulmoner emboli	Akciğere giden bronşiollerde emboli oluşmasıdır
Pnomotoraks	Akciğerlerin hava basıncından kaynaklı patlaması, çökmesidir.

Plevral efüzyon	
Akut Solunum Yetersizliği	Geçici olarak solunum yollarının daralmasıdır.
Verem	Akciğer dokusunun iltihaplanmasıdır.
Boğmaca	Solunum yoluyla bulaşan hastalıktır.
Menenjit	Uzun süren grip virüsünün beyin zarını etkilemesidir.
Kabakulak, suçiçeği, çiçek, difteri, kızamık	Solunum yoluyla bulaşan hastalıklardır.
Sinüzit	Sünüslerin inflamasyonudur.
Kistik Fibrozis	Akciğerlerin tüy vs bir cisim kaynaklı kist oluşturmasıdır.
Pnomoni	Akciğerlerin inflamasyonudur.
Kanser	Solunum sisteminin herhangi bir yerinde tümör hücrelerinin kontrolsüzce çoğalması sonucu gelişir.

Çizelge 2.2' de Solunum sistemi hastalıklarından bazı solunum sistemi hastalıklarının neler olduğu belirlenip tanımlanmıştır. Görüldüğü gibi çok fazla solunum sistemi hastalığı bulunmaktadır. Bu hastalıklar biz günlük hayatımıza devam ederken gelişmekte ancak çoğu zaman bunu fark edememekteyiz. Ancak solunum olmazsa hayat da olmayacağı için en hızlı fark edilen hastalık türü solunum sistemi hatalıkları olmaktadır.

2.3. Halk İlacı Olarak Kullanılan Tıbbi Bitkiler

2.3.1. Tıbbi Bitkilerin Dünyada ve Türkiye'deki Önemi ve Mevcut Üretim Durumu

Asırlardır baharat ya da gıda olarak ilaç veya şifa sağlamak amacıyla tıbbi ve aromatik bitkiler kullanılmaktadır. Özellikle kimyon, haşhaş, anason gibi bitkilerin geçmişi tarih öncesine dayanmaktadır. 20. yüzyılın başlarında toplumun doğal ürünlere olan ilgisinin artması üretilen ilaçların da bitkisel kaynaklı olmasın neden olmuştur (Bayram vd., 2010). Doğal ürünlere olan ilginin artması, sadece ilaç sektörünü

etkilememiştir. Bunun yanında toplumlara göre kullanılma şekillerini etkilemekte ve o topluma özgü gelenek ve kültürü oluşturmaktadır (Acıbuca & Boston Budak, 2018).

Dünyada 422.000 adet çiçekli bitki türünün 72.000'ini tıbbi bitkiler oluşturmaktadır. Bu tıbbi bitkiler en fazla Çin'de en azıda Sri Lanka'da bulunmaktadır (Çizelge 2.3). Bu farklılığın temel nedeni iklim özellikleri ve yerleşim yerleri kaynaklı olmaktadır. Bitki türlerinin yeryüzündeki dağılışı eşit olmamakla beraber, coğrafi bölgelere de farklılık göstermektedir. Bitki türü çeşitliliği tropik bölgelere gidildikçe artar, kutuplara gidildikçe azalmaktadır. Ülkelere göre dünyada kullanılan tıbbi bitki sayısı Çizelge 2.3' de ayrıntılı verilmiştir (Schippmann, Leaman & Cunningham, 2006).

Türkiye etrafının denizlerle çevrili olmasından ve dört iklimin de yaşandığı bir ülke olamsı bu ülkenin bitki örtüsünün zengin olmasına neden olmaktadır. Basit gibi görünen bu durumu yetişen bitkileri sayısının ve çeşitliliğinin diğer ülkelerden farklı olmasına neden olmaktadır. Özellikle iklim değişikliğinin en çok olduğu bölgeler olan; Ege, Marmara, Akdeniz, Doğu Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden çeşitli bitkiler toplanmaktadır. Bu bölgelerden toplanan bitkilerde; adaçayı, biberiye, kuşburnu, ıhlamur ve defne ilk sırayı almaktadır. Tıbbi ve aromatik bitkilerde sürdürülebilir üretim ve pazar potansiyelini yeterince değerlendirmek için bu ürünlerin istenen miktar ve kalitede olması gerekmektedir Aynı zamanda da üretim ve pazar ilişkisi iyi değerlendirilmelidir. Buna yönelik Türkiye' de tarımsal çalışmalara daha fazla önem verilmiş ve çeşitli bitkilerin üretimi devlet tarafından desteklenmektedir. (Arslan vd., 2015)

Çizelge 2.3. Ülkelere göre dünyada kullanılan tıbbi bitki sayısı (Schippmann, Leaman & Cunningham, 2006)

Ülkeler	Tür Sayısı (Adet)	Tıbbi Bitki Sayısı (Adet)	Tıbbi Bitki Oranı (%)
Bulgaristan	3.567	750	21
Çin	32.200	4.941	15,3
Fransa	4.630	900	19,4
Macaristan	2.214	270	12,2

Hindistan	18.664	3.000	16,1
Ürdün	2.100	363	17,3
Kore Cumhuriyeti	2.898	1.000	34,5
Malezya	15.500	1.200	7,7
Nepal	6.973	900	12,9
Pakistan	4.950	1.500	30,3
Filipinler	8.931	850	9,5
Sri Lanka	3.314	550	16,6
Tayland	11.625	1.800	15,5
ABD	21.641	2.564	11,8
Vietnam	10.500	1.800	17,1
Dünya	**422.000**	**72.000**	**17,1**

Doğal zenginliğin devamının sağlanması, gen kaynaklarının korunması, günümüzde ve gelecekte karşılaşılacak sorunların oluşumunu önlemeye yöneliktir. Çoğunlukla doğadan toplanan bitkilerin kültüre alınması ile o bitki türünün neslinin kaybolmasını engellenmiş olup ve korunması sağlanmış olmaktadır. Özellikle ekomomik değeri oldukça yüksek olan bitki türleri yetiştiği ülkenin ekonomisine olumlu katkı sağlamaktadırlar.

Çizelge 2.3**'** e bakıldığında ekim alanı en yüksek 3 ürün arasında; anason, kimyon ve haşhaş bulunmaktadır. Türkiye'de geçmişten itibaren kültürü yapılan safran, haşhaş ve kimyon bitkilerine zamanla, nane, fesleğen, anason, rezene, kişniş, çörekotu, çemen, kırmızıbiber, yağ gülü, çay, kudret narı ve şerbetçi otu da eklenmiştir. (Arslan vd., 2015). TUIK (2015) verilerine göre Türkiye'de tıbbi bitki üretim alanları ve buralarda üretilenmiktarlar Çizelge 2.3'de ayrıntılı verilmiştir.

Çizelge 2.4. Türkiye tıbbi bitki üretim alanı ve üretim miktarları (Alan ve üretim: ton) (TUİK, 2015).

	2010		2011		2012		2013		2014	
Bitki Adı	Alan	Üretim	Alan	Üretim	Alan	Üretim	Alan	Üretim	Alan	Üretim
Haşhaş T.	518.970	36.910	549.110	45.077	135.106	3.844	322.773	19.244	266.212	16.223
Haşhaş K.		33.555		40.979		3.497		19.244		16.223
Kimyon	171.242	12.587	200.117	13.193	226.294	13.900	247.045	17.050	224.421	15.570
Anason	186.450	13.992	211.542	14.879	194.430	11.023	152.431	10.046	140.506	9.309
Rezene					15.775	1.862	13.848	1.994	15.848	2.289
Kişniş					11	1	11	1	11	1
Çörekotu					161	2.299	352	3.161	1.717	140
Çemen	1.651	2.007	1.055	141	645	67	1.678	195	1.979	218
Kekik	85.351	11.190	77.707	10.953	94.283	11.598	89.137	13.658	92.959	11.752
Adaçayı					54	7	30	4	130	19
Oğulotu					450	238	505	238	505	238
Şerbetçiotu	3.550	1.842	3.570	1.759	3.442	1.752	3.544	1.852	3.530	1.832
Gül(yağlık)	16.000	6.000	18.000	6.000	30.832	10.225	28.012	10.769	28.359	10.831
Lavanta					509	123	709	105	2.189	297
Semizotu	3.172	4.936	3.446	5.501	4.062	6.945	4.073	7.102	3.552	5.797
Dereotu		2.830	2.977	2.836	3.259	2.901	4.167	3.806	4.824	4.603
Maydonoz	48.671	56.332	45.401	54.956	48.681	56.614	49.856	57.619	50.260	58.351
Nane	11.733	11.772	11.041	12.160	10.469	12.598	10.646	14.163	10.652	14.700
Roka	4.066	4.058	4.481	4.524	6.434	7.689	7.181	8.962	6.981	8.791
Tere	3.329	2.380	3.575	2.750	4.447	4.446	6.051	7.371	6.359	8.732
Isırgan					3	3	3	3	3	0

2.3.2. Trakya Bölgesinde Yetişen Tıbbi Bitkiler

Trakya Bölgesi de tıpkı Türkiye gibi, üç denize kıyısının olması nedeniyle zengin bitki çeşitliliğine sahiptir. Trakya'nın doğal bitki örtüsünde 145 familyaya ait 2450 taksonun varlığı bu zenginliğin göstergesidir. Bölgenin zengin doğal bitki örtüsünde bulunan tıbbi aromatik özellikte birçok bitkinin toplanarak ticareti yapılmaktadır.

Çizelge 2.5. Trakya doğal bitki örtüsünden toplanan ve değişik amaçlarla kullanılan tıbbi aromatik özellikte bitki cins veya türleri

Türkçe Adı	Latince Adı	Kullanılışı
Gümüşi Ihlamur	*Tilia argentea*	İdrar ve ter arttıcı, sedatize edici, göğüs yumuşatıcısı
Anadolu Adaçayı	*Salvia fruticosa*	Antiseptik, gaz söktürücü, uyarıcı
Dağ Çayı, Adaçayı	*Sideritis montana*	Antimikrobiyal, antienflamatuar
İstanbul Kekiği	*O.vulgare* ssp.hirtum	Abdominal ağrılar
Kekik	*Thymus serpllum*	Antiseptik, sedatize edici, kan dolaşımını uyarıcı
Kekik, Cipriska	*Satureja hortensis*	Baharatlık olarak
Karabaş Kekik	*Thymbra spicata*	Antiseptik
Oğulotu	*Melissa officinalis*	Antiseptik, mide yatıştırıcısı
Karabaşotu	*Lavandula stoechas*	Arıların bal üretiminde
Kuşburnu	*Rosa canina*	Kabızlık, Cvitamini eksikliğinde
Kantaron	*Hypericum ssp.*	Göğüs yumuşatıcısı, yara iyileşmesi
Mayıs Papatyası	*Matricaria chamomilla*	İştah açıcı, mide sorunları, yara iyileştirici
Yabani Papatya	*Anthemis arvensis*	İdrar arttırıcı, sedatize edici
Boyacı Papatyası	*Anthemis tinctoria*	Sarı renk elde etmede
Civanperçemi	*Achillea millefolium* L.	İdrar arttırıcı, gaz için, adet düzenleyici
Isırgan	*Utica dioica*	Kan temizleyici, idrar arttırıcı
Ebegümeci	*Malva neglecta*	Solunum ve sindirim sistemi sorunlarında
Katırtırnağı	*Spartium junceum*	Sedatize edici ve idrar attırıcı
Sinirli ot	*Plantago lanceolata*	Göğüs yumuşatıcısı, balgam söktürücü, yara iyileşmesi
Labada, kuzukulağı	*Rumex cristatus*	Egzama
Hatmi	*Althaea cannabina*	Göğüs yumuşatıcı
Arslanpençesi	*Achillea vulgaris*	Kabızlık, kuvvet verici
Öksürükotu	*Tussilago farfara*	Göğüs yumuşatıcı, öksürük kesici
Karahindiba	*Taraxacum* ssp.	İştah açıcı, müsil etkisi
Hindiba	*Cichorium intybus*	İdrar attırıcı, sedatize edici
Ökseotu	*Viscum album*	Tansiyon düşürücü, Sedatize edici, kuvvet verici

Kısamahmut, mayasıl otu Pelin, yavşan	*Teucrium chamaedrys T. Polium Artemisia* ssp.	Sedatize edici ve şeker hastalığına karşı Ateş düşürücü, mide sorunları
Gelincik	*Papaver rhoeas* L.	Sedatize edici, göğüs yumuşatıcı ve balgam söktürücü
Sumak	*Rhus coriaria* L.	Baharatlık olarak
Kardelen	*Galanthus* ssp.	Alzhemera ve sinir sistemi hastalıklarına karşı
Göl Soğanı	*Leucojum* ssp.	Alzhemera ve sinir sistemi hastalıklarına karşı
Tetra	*Cotinus coggyria*	Mide sorunları ve yara iyileştirici
Güvem	*Prunus spinosa*	Vücut direncini arttırıcı ve kan şekerini düzenleyici
Pembe Kantoron	*Centaurium erythraea*	Mide sorunları

Doğada bulunan ve toplanan bitkiler sadece ülkeye ekonomik katkı sağlamak amaçlı değil aynı zamanda ilaçların üretilmesi için gerekli olan hammadde anlamına da gelen "drog" olarak da kullanılmak amaçlı yetiştirilmektedir. Çizelge 2.5' de Trakya'da doğal bitki örtüsünden toplanan ve değişik amaçlarla kullanılan tıbbi ve aromatik özellikte olan bitkiler ayrıntılı olarak verilmiştir (Bayram vd., 2010).

BÖLÜM 3

MATERYAL ve METOD

3.1. Araştırma Metodolojisi

Bu bölümde araştırmanı amacı ve önemi, araştırmanın evreni ve örneklemi, araştırmanın yöntemi ve veri toplama araçlarına yer verilmiştir

3.1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Geçmişten günümüze kadar yapılan çalışmalar incelendiğinde solunum sistemi hastalıklarında tıbbi tedavinin yanında bitkisel tedavilerin de tercih edildiği görülmektedir. Tıbbi bitkiler diğer hastalıklara kıyasla daha çok solunum sistemi hastalıklarında halk ilacı olarak kullanılmaktadır. Halk ilacı olarak kullanılan bitkisel tedaviler incelendiğinde; atalardan öğrenme, deneme yanılma yöntemi, merak, çevrenin tavsiyesi, doktor önerisi gibi faktörlerin etkili olduğu gözlenmiştir. Buradan yola çıkılarak yapılan çalışma kapsamında; en çok görülen solunum sistemi hastalıklarından altı tanesi olan astım, bronşit, grip, nezle, soğuk algınlığı, sinüzit hastalıkları için Edirne ili ve ilçelerinde halk ilacı olarak kullanılan bitkiler gerek literatür araştırmaları sonucunda; gerekse yapılan anketler sonucunda değerlendirilmiştir.

Bireysel düzeyde yapılan bu araştırmanın bireylerin halk ilacı konusunda bilinçlenmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda yapılacak olan çalışmanın amacı, Edirne ili ve ilçelerinde yaşamakta olan bireylerin belirtilen solunum sistemi hastalıklarında halk ilacı olarak kullandığı bitkilerin tespit edilmesidir.

Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde halk ilacı olarak kullanılan bitkilerden solunum sistemi hastalıklarında kullanılan bitkilerin yaygın olarak araştırılmadığı görülmektedir. Bu nedenle solunum sistemi hastalıklarında kullanılan tıbbi bitkilerin incelenmesi; bu çalışmanın literatür açısından kayda değer önem taşıdığını göstermektedir.

3.1.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, T.C. Edirne Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü' nden alınan 2017 verilerine göre bu il ve ilçelerde toplam 336.510 solunum sistemi hastalığı tanısı konulan kişi oluşturmaktadır (EK-1). Araştırma halk pazarlarında bulunan ve sağlık kurumlarına başvuran bireylerden izin alınarak yapılmıştır. Belirlenen evrenden örneklem olarak, belirtilen solunum sistemi hastalıklarından (astım, bronşit, nezle, soğuk algınlığı, sinüzit ve nefes darlığı), bir veya daha fazlasına yakalanan 384 kişiye ulaşmak hedeflenmiştir. Hedeflenen 384 kişiye ulaşılmıştır.

3.1.3. Araştırma Yöntemi ve Veri Toplama Araçları

Tezin araştırma kısmı iki grupta incelenmiştir: Birincisi;

Edirne'nin ilçelerinde bulunan ve solunum sistemi hastalıklarında kullanılan tıbbi bitkiler ilgili literatürler ışığında bilgi toplanarak tepit edilmiş ve çizelgeler halinde karşılaştırmalı olarak sunulmuştur (Çizelge 4.25 - 4.33). Bu çizelgelerde; Astım, nefes darlığı, bronşit, öksürük, nezle, grip, sinüzit rahatsızlıklarında; Edirne'de halk ilacı olarak kullanılan tıbbi bitkilerin familyaları, yöresel adları, nerelerinin, ne şekilde, nasıl, hangi sıklıkla ve hangi yöntemle kullanıldıkları tespit edilerek verilmiştir. Bu bağlamda, ilgili bitkilerin fotoğrafları, genel özellikleri, kullanım şekilleri hakkında da bilgi verilmiştir.

İkinci grup incelemede anket yapılarak veri toplamada ise;

Araştırmada veri toplama aracı olarak yüz yüze anket yöntemi kullanılmıştır. Bu anket yöntemi tek bölümden ve toplamda 15 sorudan oluşmaktadır. Anketin ilk 4 sorusu ankete katılan bireylerin, sosyo-demografik özelliklerini belirlemek için, sonraki 6 soru, belirtilen hastalıklardan hangisi için hangi bitkinin ve hangi yöntemle tüketildiğinin belirlenmesi için oluşturulmuştur. Son 5 soru ise kullanılan yöntemin etkinlik düzeyini belirlemek için oluşturulmuştur (EK-2). Araştırmada bireylerin kullandıkları özel tarifleri açıkça yazmaları istenmiştir.

Araştırmada nicel yöntemlerden uyarlanmış anket kullanılmıştır. Kullanılan ölçekler, literatürdeki benzer modelde yapılan çalışmalar taranarak alanda en yaygın kullanılan sorular seçilmiş ve araştırmacı anketleri örneklem üzerinde bizzat uygulayarak veriler toplanmıştır. Anketlerde Frekans analizi ve Anova testi yapılmıştır. Bulgular bir istatistik paket programı (SPSS 22) yardımı ile değerlendirilmiştir (Çizelge 4.1 - 4.24). Ayrıca teorik inceleme kısmında çeşitli yüksek lisans ve doktora tezleri ile makale ve kitaplardan yararlanılmıştır.

Edirne ili ve ilçelerinde solunum sistemi hastalıklarında kullanılan tıbbi bitkiler hakkında genel bilgiler ve kullanım şekilleri literatürler incelenerek verilmiştir (Şekil 4.1 - 4.54), (Çizelge 4.25 - 4.33).

BÖLÜM 4

SONUÇLAR ve TARTIŞMA

4.1. Edirne'de Solunum Sistemi Hastalıklarında Kullanılan Tıbbi Bitkiler

Yaptığımız literatür araştırmaları sonucunda Edirne ili ve ilçelerinde solunum sistemi hastalıklarında kullanılan 54 adet tıbbi bitki tespit edilmiştir. Çalışmamızda saptanan bitkilerin:

- Doğadaki görüntüleri,
- Bulundukları familya,
- Kısaca genel özellkleri,
- Çiçeklenme zamanları,
- Yetiştiği ortamlar,
- Yetiştiği yükseklik,
- Dünyadaki yayılışı,
- Trakya'daki yayılışı,
- Edirne'deki yayılışı ,
- Bitkinin hangi solunum sistemi hastalığında nasıl kullanıldığı hakkında litaratür araştırmaları sonucunda elde edilen bilgilere göre bu bitkiler sırasıyla aşağıda verilmiştir:

4.1.1. *Malva sylvestris* L.

Şekil 4.1. *Malva sylvestris* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Dilleniidae

Takım: Malvales

Aile: Malvaceae

Cins: *Malva*

Tür: *M. sylvestris* L.

***Malva sylvestris* L. (Ebegümeci)**

Çok veya iki yıllık, sürgünleri dik ya da sarkık duran otsu bitkilerdir, yumrulu ve uzun tüylüdür. Yapraklar hemen hemen yuvarlak, 5-7 loplu, kenarları dilimli dişli, seyrek tüylü veya çıplak ve ışınsal damarlı, uzun saplıdır. 3-5 cm boyunda olan çiçekler yaprak

koltuklarında demetler halindedir. Dış kaliks segmentleri 3 parçalıdır. Taç yapraklar leylak, pembe renkli 3-5 lopludur. Meyve 10 parçaya ayrılan bir şizokarp, merikarplar çıplak veya tüylüdür, hemen hemen buruşuktur (Yaltırık & Efe, 1989, s. 297).

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs-Ekim

Yetiştiği Ortamlar: Çalılıklar, tarlalar, açık yerler

Yetiştiği Yükseklik: 0-500 m

Dünyadaki Yayılışı: Avrupa, Kuzey Afrika, Güneybatı Asya

Trakya'daki Yayılışı: A1(E) Tekirdağ: Çorlu ve Seymen arası, 50 m, *Dudley, D.* 34504!, A2(E) Istanbul: Rumelihisari, 13.05.1918, *B. Post !* (Cullen, 1967, s. 406)

Edirne'deki Yayılışı:

Edirne: Keşan 1303,10387; Merkez 3892; Enez 6969, 6970 (EDTU); Uzunköprü: (3844, 3885) Değirmenci köyü, Ömerbey köyü, Yeniköy (Güneş, 2017b, s. 9); Keşan: Kozköy (05Y12) (Yeşilyurt vd., 2017, s. 140); İpsala (3864, 3910, 3985) (Güneş, 2018b, s. 34); Lalapaşa (MARE 9413) (Tuzlacı vd., 2010, s. 49); Enez (3844, 3885, 3950) (Güneş, 2018a, s. 32); Meriç (3844, 3885, 3891, 4125) Akçaadam köyü, Alibey köyü, Kavaklı köyü, K. Kabaağaç köyü (Güneş, 2017a, s.273);

Kullanım Şekli: Bronşit hastalığında yaprak ve çiçekleri infüzyon yöntemiyle hazırlanarak içilir (Bulut & Tuzlacı, 2013, s. 639). Göğüs yumuşatıcı olarak dekoksiyon şeklinde hazırlanarak aç veya tok olarak günde bir bardak içilir (Yeşilyurt vd., 2017, s. 140).

4.1.2. *Satureja cuneifolia* Ten

a. **b.**

Şekil 4.2. *Satureja cuneifolia* Ten: **a.** Doğadaki genel görünümü; **b.** Çiçekleri

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Asteridae

Takım: Lamiales

Aile: Lamiaceae

Cins: *Satureja*

Tür: *S. cuneifolia* Ten.

***Satureja cuneifolia* Ten (Kaya kekiği)**

Çok yıllık bitkidir. Gövde basit veya üstte dallanmış olup dik veya sürünerek yükselir. Yapraklar kama şeklinde, ters mızraksı şekilli, 6-16 × 2-5 mm, ucu sivri dişli, gri renklidir. Kaliks 3-4,5 mm, kaliks dişi kaliksin 1/3- 1/2 si kadar, mızraksı-bizsi şekilldir. Korolla beyaz ve nadiren soluk leylak renkli, 6-8 mm dir. Nutletler 1-1,4 mm, ters yumurtamsı-dikdörtgenimsi şekillidir (Davis, 1982, s. 316).

Çiçeklenme Zamanı : Temmuz-Ağustos

Yetiştiği Ortam : Kayalık bayırlar, kayaçlar, kireçtaşı falezler

Yetiştiği Yükseklik : 300-2000 m

Dünyadaki Yayılışı: İspanya, İtalya, Batı Yugoslavya, Arnavutluk, Yunanistan, Lübnan.

Trakya'daki Yayılışı: Trakya'da kayıtlı görünmüyor (Davis, 1982, s. 316)

Edirne'deki Yayılışı:

Edirne: Uzunköprü (4154), Çakmakköy, Karapınar köyü, Ömerbey köyü (Güneş, 2017b, s. 13); Meriç (4154-4216), Olacak köyü, Küpdere köyü, Karahamza köyü, Subaşı köyü, K. Kabaağaç köyü (Güneş, 2017a, s. 273)

Kullanım Şekli: Soğuk algınlığı ve bronşitte kullanılır. Dekoksiyon şeklinde hazırlanarak günde bir bardak tüketilmelidir (Güneş, 2017b, s. 13).

4.1.3. *Plantago major* L.

Şekil 4.3. *Plantago major* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Asteridae

Takım: Plantaginales

Aile: Plantaginaceae

Cins: *Plantago*

Tür: *P. major* L.

***Plantago major* L. (Büyük Yapraklı Sinirotu)**

Çok yıllık, (4-)10-50 (-70) cm boyunda, rozet formu oluşturan otsu bitkilerdir. Yapraklar 3-37 × 1-11,5 cm boyutlarında olup, geniş eliptik yumurta şekillidir. Kenarları tam, düzensiz olarak sivri dişli veya dalgalıdır. Yaprak sapı geneldeyaprak ayasıyla aynı boyundadır. Başak tabanda gevşek, fakat diğer kısımlarda sıktır. Çanak yaprak çıplak, yeşildir. Taç tüpü çıplaktır. Kapsül 6-30 tohum vardır (Yaltırık & Efe, 1989, s. 351).

Çiçeklenme Zamanı: Haziran- Ağustos
Yetiştiği Ortamlar: Akarsu kıyıları, hendekler, çayırlar, terk edilmiş yerler, Çam ormanları, bataklıklar, kayalı dağların yamaçları
Yetiştiği Yükseklik: 0 -2440 m

Dünyadaki Yayılışı: Ilıman Avrasya, Kuzey Amerika.

Trakya'daki Yayılışı: . A1(E) Kirklareli: Velika köprüsü yanında, A. Baytop (ISTE 13892)!, A2(E) Istanbul: Selimpaşa- Silivri arası 1-2 km, Bulut (ISTF 23315)!) (Tutel, 1982, s. 507).

Edirne'deki Yayılışı:

Edirne: Merkez 90, 3882, 4009, 7762 **(**EDTU); Edirne: Uzunköprü: (3996, 4147, 4188) Çavuşlu köyü, Kadıgebren köyü, Kurttepe köyü, Meşeli köyü, Muhacırkadı köyü, Sultanşah köyü (Güneş, 2017b, s.11); Meriç (3996, 4147), Akçaadam köyü, Karayusuf köyü, Kadıdondurma köyü, Karahamza köyü (Güneş, 2017a, s. 273).

Kullanım Şekli: Soğuk algınlığında yazın toplanan kuru yapraklar çay şeklinde hazırlanarak içilir (Neves, vd., 2009, s. 274)

4.1.4. *Melissa officinalis* L.

a. **b.**

Şekil 4.4. *Melissa officinalis* L. **a.** Doğadaki genel görünümü; **b.** Çiçekleri

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Asteridae

Takım: Lamiales

Aile: Lamiaceae

Cins: *Melissa*

Tür: *M. officinalis* L.

***Melissa officinalis* L. (Limonotu)**

Çok yıllık otsu bitkilerdir. Gövde genellikle 28-95 cm, dik, dallanmıştır. Yapraklar geniş yumurtamsı, rombik veya eliptik, 18-95 × 13-75 mm dir. Çiçek yaprakları altta kalpsi-kama şeklindedir, yaprak kenarları oymalı-testere dişlidir. Vertisillasterler 4-12 çiçeklidir. Brakteoller dardan genişleyen yumurtamsı şekilli olup 3-10 × 1,2-7 mm dir. Kaliks, 6-10 mm. ebatlarında olup kısa salgı tüyleri ve uzun örtü tüylerine sahiptir. Korolla soluk sarı, olgunlaşınca beyaz bazen soluk leylak renkli olup (8-)9-14(-16) mm dir (Mill, 1982, s. 262).

Çiçeklenme Zamanı: Haziran-Eylül
Yetiştiği Ortamlar: Orman açıklıkları, çalılıklar, bataklıklar, kayalık bayırlar, akıntı kenarları, ekilmiş araziler, yol kenarları
Yetiştiği Yükseklik: 0-1800 m

Dünyadaki Yayılışı: Avrupa, Güney Alpler, Akdeniz çevresi, Kafkasya, Kuzey İran, Kuzey Irak.

Trakya'daki Yayılışı: A2(E) Istanbul: Therapia (Tarabya), Jardin Pisani, 14.11.1890, Azn.! (Mill, 1982, s. 262).

Edirne' deki Yayılışı:
Edirne: Merkez: 4124, Keşan: 8297 **(**EDTU); Uzunköprü (3843, 3973, 4050) Balaban köyü, Eskiköy, Kırköy, Ömerbey köyü, Salarlı köyü (Güneş, 2017b, s. 9); Lalapaşa (9396) (Tuzlacı vd., 2010, s. 49); İpsala (3943, 4070) (Güneş, 2018b, s. 34); Enez (3843, 3973, 4050) (Güneş, 2018a, s. 35)

Kullanım Şekli: Soğuk algınlığında infüzyon şeklinde hazırlanarak günde bir bardak içilir (Güneş, 2017b, s. 9)

4.1.5. *Plantago lanceolata* L.

Şekil 4.5. *Plantago lanceolata* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Asteridae

Takım: Plantaginales

Aile: Plantaginaceae

Cins *Plantago*

Tür*: P. lanceolata* L.

***Plantago lanceolata* L. (Mızrak Yapraklı Sinirotu)**

Çok yıllık, 10-90 cm boyunda ve yaprakların rozet formu oluşturduğu otsu bitkilerdir. Yapraklar 4-42 × 0,4-5 cm boyutlarında, mızrak-yumurta şeklinde saplı veya sapsızdır. Kenarları tam veya düzensiz olarak sivri dişlidir. Başak çok sıktır. Taç kahverengimsi renklidir. Kapsül konik olup, tohumları kahverengi ve pas rengindedir (Yaltırık & Efe, 1989, s. 350-351).

Çiçeklenme Zamanı: Nisan-Ekim

Yetiştiği Ortamlar: Deniz kenarı, kumlu sahiller, çayırlar, bataklık yerler, maki akarsu kıyıları, çam ormanları, yol kenarları, terk edilmiş yerler

Yetiştiği Yükseklik: 0-3050 m

Dünyadaki Yayılışı: Britanya Adaları, Kuzey Amerika

Trakya'daki Yayılışı: A1(E) Tekirdağ: Yenice, İnecik'in güneyi, 610 m, E. Anglia Exped. F16! (Tutel, 1982, s.513).

Edirne'deki Yayılışı:

Edirne: Merkez 91, 869; Keşan 1095; Uzunköprü 1693; Süloğlu 2452; Lalapaşa 4880 **(**EDTU)

Kullanım Şekli: Astım, boğaz ağrısı ve soğuk algınlığında çiçek ve yaprakları kısımları kullanılarak günde bir bardak tüketilir (Neves vd., 2009, s. 277).

4.1.6. *Thymus longicaulis* C. Presl

Şekil 4.6. *Thymus longicaulis* C. Presl bitkisinin doğadaki genel görünümü

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Asteridae

Takım: Lamiales

Aile: Lamiaceae

Cins: *Thymus*

Tür: *T. longicaulis* C. Presl

***Thymus longicaulis* C. Presl (Dağ Kekiği)**

Çiçeklenmiş gövde 10(-15) cm.dir, gövde yaprakları 5,5 – 13,5 × 1.2-3.4 (-4.7) mm olup geniş şeritsi-mızraksı, ters mızraksı, eliptik-mızraksı şekillidir. Brakteoller genellikle 1-2 mm uzunluğunda, çiçek saplarından kısadır. Kaliks 2,5-4 mm, kaliks tüpü kaliks dudaklarına eşit ya da daha kısa boydadır (Jalas, 1982, s.378).

Çiçeklenme Zamanı: Nisan- Ağustos

Yetiştiği Ortamlar: Seyrek koruluk, kayalık yamaçlar, kuru otlaklar

Yetiştiği Yükseklik: 0-2200m

Dünyadaki Yayılışı: Sicilya´nın doğusundan Güney Avrupa´ya kadar, Güneydoğu Fransa

Trakya'daki Yayılışı: A2(E) Istanbul: Halkali, 18.5.1902, Azn.! (Jalas, 1982, s.379).

Edirne'deki Yayılışı:

Edirne: Uzunköprü (3966, 3967, 4012) Karapınar köyü, Ömerbey köyü, Sazlımalkoç köyü, Türkobası köyü (Güneş, 2017b, s. 13); İpsala (3964, 3917, 4022) (Güneş, 2018b, s. 35); Lalapaşa (MARE 10263) (Tuzlacı vd., 2010, s. 50); Enez (3966, 3967) (Güneş, 2018a, s. 35); Meriç (3966, 3967) Küpdere köyü, Umurca köyü, Paşayenice köyü, Kavaklı köyü (Güneş, 2017a, s. 274).

Kullanım Şekli: Üst solunum yolu enfeksiyonlarında astım, balgam söktürücü, nezle, grip, öksürük, bronşit, nefes darlığı rahatsızlıklarında yaprak ve çiçek gibi toprak üstü kısımları baharat ve çay olarak kullanılır (Sarı vd., 2010, s. 20)

4.1.7. *Raphanus raphanistrum* L. subsp. *Sativus*

a. **b.**

Şekil 4.7. *Raphanus raphanistrum* L.: **a.** Doğadaki genel görünümü; **b.** Kök görünümü

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Dilleniidae

Takım: Capparales

Aile: Brassicaceae

Cins: *Raphanus*

Tür: *R. raphanistrum* L.

Alttür: subsp. *sativus*

***Raphanus raphanistrum* L. subsp. *sativus* (Yabani Turp)**

Tek yıllık genellikle tabanda dallanmış, dik yetişen bir bitkidir. Taban yaprakları rozet oluşturmayan, lirat şekilli, saplıdır. Gövde yaprakları saplı, üsttekiler sapsız, düz kenarlı, petaller 14-17 × 4-8 mm, beyaz, soluk pembe, eflatun veya sarı renklidir. Meyva 1,4-6.5 cm × 3-7 mm ebatlarındadır (Hedge, 1965, s. 270).

Çiçeklenme Zamanı: Mart- Mayıs

Yetiştiği Ortamlar: Nadas arazileri, sürülmüş araziler, kumlu topraklar

Yetiştiği Yükseklik: 0-400 m.

Dünyadaki Yayılışı: Avrupa'nın çoğu yeri, Kuzey Afrika, Güneybatı ve Orta Asya

Trakya'daki Yayılışı: A1(E) Çanakkale: Gelibolu, *Širjaev,* A2(E) Istanbul: Rumelihisarı, 11.04.1937, *Post!* (Hedge, 1965, s. 270).

Edirne' deki Yayılışı:

Edirne: Enez 5801, 5805, 6879, Merkez 7529 **(**EDTU); Uzunköprü (4307), Çöpköy (Güneş, 2017b, s.12)

Kullanım Şekli: Astım, bronşit, nefes açıcı ve balgam söktürücü olarak kök ve yumruları kullanılır. Bitkinin kök kısmı bal ile karıştırılıp bir hafta bekletilir. Her gün bir kaşık tüketilir (Güneş, 2017b, s. 12).

4.1.8. *Hypericum perforatum* L.

a. **b.**

Şekil 4.8. *Hypericum perforatum* L.: **a.** Doğadaki genel görünümü; **b.** Çiçekleri

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Dilleniidae

Takım: Theales

Aile: Guttiferae

Cins: *Hypericum*

Tür: *H. perforatum* L.

***Hypericum perforatum* L. (Binbirdelikotu)**

Gövdeleri 10-110 cm ve dik bitkilerdir. Yapraklar 5-35 mm olup şekilleri, dar olarak yumurta, mızrak-eliptik, oval veya şerit bazen de ters mızrak şeklindedir, sapsız veya kısa saplı, düz, daima büyük şefaf beneklidir. Çanak yapraklar oval veya eliptik şekilde, sivri veya kısa olarak kılçıksı uçludur, kenarı tamdır, az sayıda siyah benekler vardır veya yoktur. Taç yapraklar (5-) 8-15 mm, az sayıda marjinal siyah beneklidir. Kapsül ise (4-) 5-9 mm'dir, oval, piramit şeklindedir (Yaltırık & Efe, 1989, s. 304-305).

Çiçeklenme Zamanı : (Nisan-) Mayıs- Ağustos, (-Eylül)
Yetiştiği Ortamlar: Mesofit bölgelerdeki kurak habitatlarda veya suya yakın başka yerlerde
Yetiştiği Yükseklik: 0-2500 m

Dünyadaki Yayılışı: Avrupa, Kuzey Afrika, Kafkasya, Sibirya, Orta Asya, İran, Kuzey Irak, Kıbrıs, Batı Suriye

Trakya'daki Yayılışı: A1(E) Çanakkale: Gelibolu, Suvla, *Kett* 29!, A2(E) Istanbul: San, Stefano – Ayimana arası, 18.09.1902, *Azn.!* (Robson, N.K.B., 1967, s. 400).

Edirne'deki Yayılışı:

Edirne: Merkez: 65, 114, Keşan: 656, Uzunköprü: 1231, Süloğlu: 2042, 2465, Enez: 2210, İpsala: 2230 (EDTU); Uzunköprü (4178, 4214) Balabankoru köyü, Başağıl köyü, Çakmakköy, Danışment köyü, Dereköy, Eskiköy, Hasanpınar köyü, Kadıgebren köyü, Kiremitçisalih köyü, Kurtbey köyü; Merkez (Uzunköprü), Ömerbey köyü, Salarlı köyü, Sipahi köyü (Güneş, 2017b, s. 8); Keşan: Kozköy (05Y09) (Yeşilyurt vd., 2017, s. 139); Enez (4178, 4214) (Güneş, 2018a, s. 32); İpsala (4158, 4213, 4226) (Güneş, 2018b, s. 33); Lalapaşa (MARE 9446, 9462) (Tuzlacı vd., 2010, s. 48).

Kullanım Şekli: Soğuk algınlığında, nezlede kuru çiçekler infüzyon şeklinde hazırlanarak çayı içilir (Güneş, 2017b, s. 9). Dekoksiyon şeklinde hazırlanarak haftada bir kez bir iki bardak tok olarak tüketilir (Yeşilyurt vd., 2017, s. 139)

4.1.9. *Anthemis tinctoria* L.

a. **b.**

Şekil 4.9. *Anthemis tinctoria* L.: **a.** Doğadaki genel görünümü**; b.** Çiçekleri

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Asteridae

Takım: Asterales

Aile: Asteraceae

Cins: *Anthemis*

Tür: *A. tinctoria* L.

***Anthemis tinctoria* L. (Boyacı papatyası)**

Grimsi – yeşil veya beyazımsı seyrek ya da sık, basık tüylü veya bazen çıplak, çok yıllık bitkilerdir. Gövdeleri 20-45 (-60) cm boyunda olup tabana yakın dallanmıştır. Yapraklar 2-3 tüysü parçalı, mızrak veya ters yumurta şeklinde, 1-5 cm, primer segmentler 3-5 çift, şerit-mızrak şeklinde, 5-15 × 1,5-5 mm boyutlu olup kenarı 3-7 çift, üçgen, sivri dikenli uçlu loplara bölünmüştür. İnvolukrum seyrek veya sık beyaz tüylüdür. İçte yer alan involukrum brakteleri kenarlı, kirpikli uçludur. Liguller sarı veya soluk krem renkli olup genelde 20 kadardır. Disk çiçekler olgunlaştığında tabanı şişkin değildir. Üst brakte oval sivrimsi uçludur. Akenler belirgin olarak kaburgalıdır (Yaltırık & Efe, 1989, s. 453).

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs-Ekim
Yetiştiği Ortamlar: Step, tarlalar, çalılar arası, kumlu deniz kenarları, tarla kenarları, yol kenarları
Yetiştiği Yükseklik: 0-230 m.

Dünyadaki Yayılışı: Avrupa, Kafkasya, Batı Suriye, İran
Trakya'daki Yayılışı: A1(E) Tekirdağ: Yenice, 610 m, *E.Anglia Exped.* F32!, A2(E) Istanbul: nr Ormanli, *A.Baytop* (ISTE 12134)! (Grierson & Yavin, 1975, s. 211-213).
Edirne'deki Yayılışı:

Edirne: Merkez 151-392- 964, Uzunköprü 1270-2314, Keşan 2168 -2351, Süloğlu 2441 **(**EDTU); Uzunköprü (4039-3918), Çakmakköy, Dereköy, Kırköy, Merkez (Güneş, 2017b, s. 11).

Kullanım Şekli: Astım hastalığında, dekoksiyon yöntemiyle çiçekleri kullanılır (Melikoğlu vd., 2015, s.3), öksürük için çiçekler demlenerek kullanılır (Sarı vd., 2010, s.11), soğuk algınlığı için infüzyonla hazırlanarak günlük bir bardak içilir. (Güneş, 2017b, s. 5).

4.1.10. *Knautia orientalis* L.

Şekil 4.10. *Knautia orientalis* L. bitkisinin genel görünümü

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Asteridae

Takım: Dipsacales

Aile: Dipsacaceae

Cins: *Knautia*

Tür*: K. orientalis* L.

***Knautia orientalis* L. (Eşekkulağı)**

Tek yıllık bitkidir, olgunlaştığında sert olan gövdeye sahiptir. Yapraklar mızraksı, kenarları düzdür. Çiçek sapları salgı tüylüdür. Involukral brakteler 5-9 sayıda mızraksı şekilli olup salgı tüylüdür. Kapitulum 5-10 çiçeklidir. Korolla kırmızımsı-mor renktedir. İnvolusel 5-6 mm, keçemsi tüylüdür. Kalikste seta sayısı 12 ile 16 arası değişir (Matthews, 1972, s. 598).

Çiçeklenme Zamanı : Mayıs-Haziran

Yetiştiği Ortam: Çayır, yol kenarları, kumlu, killi, tınlı toprak

Yetiştiği Yükseklik: 100-950 m

Dünyadaki Yayılışı : Yunanistan, Bulgaristan

Trakya'daki Yayılışı: A2(E) Istanbul: Tschilingos (Çilingoz), *Hermann* (Matthews, 1972, s. 598).

Edirne'deki Yayılışı:

Edirne: Uzunköprü (4060), Çakmakköy, Salarlı köyü (Güneş, 2017b, s. 9).

Kullanım Şekli: Soğuk algınlığı ve öksürükte kullanılır. İnfüzyon ile hazırlanmış su günde bir bardak tüketilir (Güneş, 2017b, s. 9).

4.1.11. *Matricaria chamomilla* L.

Şekil 4.11. *Matricaria chamomilla* L. bitkisinin genel görünümü

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Asteridae

Takım: Asterales

Aile: Asteraceae

Cins: *Matricaria*

Tür*: M. chamomilla* L.

***Matricaria chamomilla* L. (Mayıs papatyası)**

Bitki tek yıllık, gövde boyu 10 - 45 cm, tüysüzdür. Alttaki yapraklar 5-7 cm dir. Kapitulum genellikle tek, koni şeklinde, tüysüz ve içi boştur. İnvolukrum başlangıçta 5-6 mm genişliğinde olgunlukta 8 mm dir. Işınsı çiçekler 12-15; dilsi çiçekler 4-8 mm dir. Disk şeklinde olan çiçekler 1.25-1,5 mm.dir. Akenler kahverengi, 0.75 mm dir (Grierson, 1975, s. 293).

Çiçeklenme Zamanı : Mart-Nisan
Yetiştiği Ortamlar: Yol kenarları, ekilmiş araziler, açık araziler
Yetiştiği Yükseklik: 0-900 m

Dünyadaki Yayılışı : Filistin, Irak, Kuzeybatı Hindistan
Trakya'daki Yayılışı: A2(E) Istanbul: Djendere (Cendere), 19.04.1919, *B.Post!* (Grierson, 1975, s. 294).

Edirne'deki Yayılışı: Edirne: Merkez: 3551, 7678, Enez: 6787 **(**EDTU); Uzunköprü (4141, 4218, 4231) Çakmakköy, Çalıköy, Danişment köyü, Kurtbey köyü (Güneş, 2017b, s.9); İpsala: (4221, 4118, 4241) (Güneş, 2018b, s. 34); Lalapaşa: (MARE 9433) (Tuzlacı 2010, s. 49).

Kullanım Şekli: Astım hastalığında; infüzyon şeklinde kapitulumları (Melikoğlu vd., 2015, s. 5) ve bitkinin çiçekleri dekoksiyon ve infüzyon yöntemiyle 5 dk. bekletilerek kullanılır (Neves vd., 2009, s. 273). Nezle, grip, bronşit ve balgam söktürücü olarak bitki çiçekleri kullanılır (Sarı vd., 2010, s. 16). Soğuk algınlığı, nezlede kuru çiçekler dekoksiyon yöntemiyle günde bir bardak içilir (Güneş 2017, s. 9).

4.1.12. *Silybum marianum* (L.) Gaertner

a.

b.

Şekil 4.12. *Silybum marianum* (L.) Gaertner: **a.** Doğadaki genel görünümü; **b.** Çiçeğin görünümü

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Asteridae

Takım: Asterales

Aile: Asteraceae

Cins: *Silybum*

Tür: *S. marianum*

(L.) Gaertner

***Silybum marianum* (L.) Gaertner (Meryemana Dikeni)**

İki yıllık bitkidir. Taban rozet yaprakları üzerinde yükselen basit veya dallanmış gövdelidir. Yapraklar dikenlidir. Kapitulum tek, homogam (erkek ve dişi organları aynı zamanda olgunlaşan), disk şeklindedir. İnvolukrum küremsi şekillidir. Reseptakulum düz, yoğun sert tüylüdür. Çiçekler pembe mor arası renklidir. Korolla derin ya da hafif oblik 5 lopludur. Filamentler, salgı bezli, monadelfustur. Bitki 30 -100 cm e kadar boylanabilir. Gövde çıkıntılı, seyrek, uzun yumuşak tüylüdür. Yapraklar tüysüz, soluk yeşik renklidir. Taban yaprakları ters yumurtamsı şekilli, saplıdır, 9-26 × 5-12 cm, derin, triangular loplu, üst yapraklar basit, yumurtamsı-mızraksıdır. Aken tipi meyvası kahverengiden siyaha değişen renkte, yaklaşık olarak 7 × 3 mm, dış papus tüyleri yaklaşık olarak 15 mm uzunluğundadır (Kupicha, 1975, s. 369).

Çiçeklenme Zamanı : Nisan –Mayıs

Yetiştiği Ortamlar : Yol kenarları, hendek, ekilmemiş toprak

Yetiştiği Yükseklik : 0-600 m.

Dünyadaki Yayılışı: Akdeniz çevresi, Orta, Kuzeybatı Avrupa, Güney ve Doğu Irak, İran, Afganistan.

Trakya'daki Yayılışı: A2(E) Istanbul: Büyük Çekmece güneyi, köprü kenarı, Bauer, Fitz & Spitz. 2832! (Kupicha, 1975, s. 369)

Edirne'deki Yayılışı:

Edirne: Uzunköprü: (3999, 4018, 4189), Çakmakköy, Dereköy, Gazimehmet köyü, Kurtbey köyü, Sazlımalkoç köyü, Turnacı köyü (Güneş, 2017b, s. 13); Edirne: İpsala (3919, 4013, 4089) (Güneş, 2018b, s. 36); Enez: (3999, 4018) (Güneş, 2018a, s. 34); Meriç: (3999, 4002, 4018, 4191) Akçaadam köyü, Karayusuf köyü, Umurca köyü, Paşayenice köyü, K. Kabaağaç köyü (Güneş, 2017a, s. 274).

Kullanım Şekli: Akciğer hastalıkları için kökleri yer elması gibi yenir. Bağışıklık sistemi için ise bu bitkiden toplanan bal kullanılır (Güneş, 2018b, s. 36).

4.1.13. *Arum maculatum* L.

a. **b.**

Şekil 4.13. *Arum maculatum* L: **a.** Doğadaki genel görünümü; **b.** Meyveleri

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Liliopsida

Altsınıf: Arecidae

Takım: Arales

Aile: Araceae

Cins: *Arum*

Tür: *A. maculatum* L.

***Arum maculatum* L. (Yılanyastığı)**

Çok yıllıktır. Yapraklar saplı, hastat, olgunlaştığında ok şeklindedir. Yaprak sapları 13-50 cm uzunluğunda, yeşilimsi morumsu arası renktedir. Lamina dikdörtgenimsi-hastat şeklinde, olgun iken dikdörtgenimsi mızraksıdır. Spata (6,5-)ll-18,5 cm, soluk yeşil renkli, genellikle dar mızraksı, uzun sivri uçlu, nadiren geniş yumurtamsı şekillidir, tüp ((1,5-)2,5-3,5) cm ebatlarında, tüpün iç kısmı ortada mor bant içeren beyazımsı renktedir. Periant yoktur. Çiçekler monoik, tek evciklidir. Ovaryum, 1 lokulusludur. Spadiks, (4-)6-9,5 cm, 0,35-0,45(-0,7) boyutlarında, uzun, konik-silindirik şeklindedir. Spadiks sarı olabilir, ancak mor daha yaygındır (Mill, 1984, s. 46-47).

Çiçeklenme Zamanı : Nisan- Haziran

Yetiştiği Ortamlar : Bodur çalılık, açık ya da gölgeli bayırlar

Yetiştiği Yükseklik : 80-1200 m.

Dünyadaki Yayılışı: Batı, Orta ve Güney Avrupa, Ukrayna´nın doğusu

Trakya' daki Yayılışı: A1(E) Edirne: Süloğlu anayoldan 10 km ötesi, A. Baytop (ISTE 31788)!, Kirklareli: Demirköy, A. Baytop (ISTE 44595)!, Tekirdağ: Tekirdağ – Hayrabolu arası 6. km, A. Baytop (ISTE 19792)!, A2(E) Istanbul: Belgrad ormanı, Büyükdere Bahçeköy arası, A. Baytop (ISTE 17690)! (Mill, 1984, s. 46-47).

Edirne' deki Yayılışı:

Edirne: Merkez: Söğütlük 7797 (EDTU); Uzunköprü (3910) Başağıl Köyü, Çakmakköy, Çavuşlu köyü, Danişment köyü, Karapınar köyü, Kavacık köyü, Meşeli köyü, Süleymaniye köyü, Yeniköy (Güneş, 2017b, s. 6); İpsala: (3792, 4222) (Güneş, 2018b, s. 32); Enez: (3910) (Güneş, 2018a, s. 35)

Kullanım Şekli: Astım hastalığında ve nefes darlığında, yumru tableti günde bir kez kullanılır (Güneş, 2018b, s. 32). Bu bitkinin taze tüber ve diğer organları mukoz membranları üzerinde kuvvetli tahriş edici etki gösterir. Bitkideki kimyasal içeriğindeki uçucu acrit substratlarının toksik etki sağladığı düşünülmektedir. Bitkide aroin, aroidin ve aramin bulunmaktadır. Bitkinin içeriğinde zehirli maddeler bulunduğundan bu bitkinin doktor kontrolünde kullanılması önerilmektedir.

4.1.14. *Adonis annua* L.

a. **b.**

Şekil 4.14. *Adonis annua* L.: **a.** Doğadaki genel görünümü; **b.** Çiçeği

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Magnoliidae

Takım: Ranunculales

Aile: Ranunculaceae

Cins: *Adonis*

Tür: *A. annua* L.

***Adonis annua* L. (Kanavcı Otu)**

Tek yıllık, tüysüz, boyu 10-30 cm e kadar uzayabilen, genellikle dallanmış bitkidir. Çiçekler 15-22 mm çapındadır. Sepaller genelde mor renkli, tüysüzdür. Petaller dar, ters yumurtamsı şekillidir. 3-3,5 mm ebatlarında aken tipi meyvası vardır (Davis, 1965, s. 143).

Çiçeklenme Zamanı : Nisan-Haziran

Yetiştiği Ortamlar : Açık arazi

Yetiştiği Yükseklik : 0- 500 m

Dünyadaki Yayılışı: Güney Avrupa, Güney Rusya, Kıbrıs, Batı Suriye, Kuzey Irak

Trakya'daki Yayılışı: A1(E) Tekirdag: Tekirdağ – Silivri arası 15. km, 0-20 m, Dudley, D. 34654!, A2(E) Istanbul: San Stefano, 10.06.1889, Azn.! (Davis, 1965, s. 143).

Edirne'deki Yayılışı:

Edirne: Uzunköprü (4037), Çakmakköy (Güneş, 2017b, s.5)

Kullanım Şekli: Grip ve soğuk algınlığında kurutulmuş çiçekler İnfüzyonla hazırlanır. Günlük bir bardak içilir (Güneş, 2017b, s. 5).

4.1.15. *Satureja hortensis* L.

Şekil 4.15. *Satureja hortensis* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Asteridae

Takım: Lamiales

Aile: Lamiaceae

Cins: *Satureja*

Tür: *S. hortensis* L.

***Satureja hortensis* L. (Çibriska)**

Dallanmış gövdeli tek yıllık bitkidir. Yapraklar, şeritsi-ters mızraksı şekilli, ucu ± yuvarlak, 8-30 × 1-4,5 mm, subpetiyolattır. Çiçeklenme durumu seyrektir. Vertisillasterler, 2-20 çiçeklidir. Kaliks dişleri mızraksı-bizsi ucu kulak şekillidir, alttaki iki diş üstteki üç dişten daha uzundur. Korolla eflatun, mor veya beyaz renklidir. Nutlet tipi meyvalar 1-1,2 mm, geniş dikdörtgenimsi şekillidir (Davis, 1982, s. 322).

Çiçeklenme Zamanı: Haziran-Eylül

Yetişme Ortamlar : Kayalık, aşınmış bayırlar, dağ eteklerinde taşlık arazi, mezarlık, ekilmemiş arazi, yol kenarları.

Yetiştiği Yükseklik: 0- 1920 m

Dünyadaki Yayılışı: Güney Avrupa, Anadolu

Trakya' daki Yayılışı: Trakya'da kayıtlı görünmüyor **(**Davis, 1982, s. 322).

Edirne' deki Yayılışı:

Edirne: Uzunköprü (4176, 4216), Çakmakköy, Gazimehmet köyü, Merkez (Güneş, 2017b, s. 13); Lalapaşa (MARE 9441, 10301) (Tuzlacı vd., 2010, s. 50); Meriç (4176-3856), kültüre alınmıştır (Güneş, 2017a, s. 273); İpsala (4116, 4276) (Güneş, 2018b, s.36)

Kullanım Şekli: Nefes darlığında dekoksiyon şeklinde suda bekletilerek kullanılır (Naghibi vd., 2005, 72). Soğuk algınlığında toprak üstü kısımları dekoksiyon yöntemiyle hazırlanarak günde bir bardak içilir (Güneş, 2017b, s. 13).

4.1.16. *Rosmarinus officinalis* L.

Şekil 4.16. *Rosmarinus officinalis* L. bitkisinin genel görünümü

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Asteridae

Takım: Lamiales

Aile: Lamiaceae

Cins: *Rosmarinus*

Tür: *R. officinalis* L.

***Rosmarinus officinalis* L. (Biberiye)**

1,5 m boyunda herdem yeşil aromatik çalılardır. Gövde ilk yıl yeşilimsi, ikinci yıl odunlaşır ve rengi koyulaşır. Yapraklar 4-6 cm uzunlığında olup üst yüzleri koyu, alt yüzleri açık yeşil renkli, kenarları geriye doğru kıvrıktır. Çiçekler yaprak koltuğunda kümeler şeklinde çok sayıda, soluk menekşe, mor renklidir. İlkbahar yaz aylarında çiçek açarlar. Meyve 4 parçaya ayrılan fındıkçık tipindedir. Kumlu, zengin, rutubetli toprakları isterlerse de, kurak yerlere de uyum sağlayabilen bitki güneşi sever ve ılıman bölge bitkisidir (Dalgıç & Güler, 2015, s. 102).

Çiçeklenme Zamanı : Şubat- Mayıs
Yetiştiği Ortamlar : Kalkerli ve şistli tepelerde *P. brutia* (Kızılçam), *Erica manipuliflora* ile birlikte yetişir, yol kenarları, üzüm bağları
Yetiştiği Yükseklik : 30-250 m.

Dünyadaki Yayılışı: Akdeniz çevresi özellikle doğu kısımlar, Mısır, Kafkasya.

Türkiye'deki Yayılışı: Trakya'dan kayıtlı görünmüyor (Mill, 1982, s.76).

Edirne'deki Yayılışı:

Edirne: Uzunköprü (4308), Çakmakköy, Harmanlı köyü, Sultanşah köyü (Güneş, 2017b, s. 12).

Kullanım Şekli: Astım hastalığında çiçek ve yapraklı dallar infüzyon ve dekoksiyon yöntemiyle uygulanır (Melikoğlu vd., 2015, s. 7).

4.1.17. *Bellis perennis* L.

a. **b.**

Şekil 4.17. *Bellis perennis* L: **a.** Doğadaki genel görünümü; **b.** Çiçeği

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Asteridae

Takım: Asterales

Aile: Asteraceae

Cins: *Bellis*

Tür: *B. perennis* L.

***Bellis perennis* L. (Koyungözü papatya)**

Çok yıllık, genellikle rozet formu oluşturan bitkilerdir. Yapraklar 2-30 × 0,5-1,5 cm. boyutlarında olup spatül şeklindedir. Yaprak ucu geniş olarak sivri uçludur , tabanı kanatlı olup sapa doğru birdenbire daralır, yaprak kenarı tam veya herbir yanında uca yakın 5 sığ diş taşır, her iki yüzü de seyrek tüylüdür. Kapitula, 1,5-10 (-25) cm. uzunluğundaki skape üzerindedir. İnvolukrum 0,5-1 cm. genişlikte; involukrum brakteleri yumurta-mızrak şeklinde, sivri veya küt uçludur. Işınsal çiçekler 30-50; liguller beyaz ve sıklıkla pembedir. Akenlerin ucu yuvarlak olup hafif tüylüdür (Yaltırık & Efe, 1989, s. 438-440)

Çiçeklenme Zamanı: Mart - Ağustos
Yetiştiği Ortamlar: Nemli yerler, sıklıkla ormanlar
Yetiştiği Yükseklik: 0-2000 m.

Dünyadaki Yayılışı: Avrupa'nın çoğu yeri, Kıbrıs, Batı Suriye, Sovyet Azerbaycan.
.
Trakya'daki Yayılışı: A1(E) Kırklareli: Dereköy, Bauer & Spitz. 649!, A2(E) Istanbul: Kilyos, 0 m, Coode & Jones 60! (Grierson, 1975, s. 135).

Edirne'deki Yayılışı: Edirne: İpsala 8554, Meriç 8574 (EDTU)

Kullanım Şekli: Bitkinin çiçekleri; astım hastalığında dekoksiyon yöntemiyle kullanılır (Melikoğlu vd., 2015, s.3**).** Soğuk algınlığında ise yine çiçekler tavsiye edilmektedir (Tetik vd., 2013, s. 335).

4.1.18. *Artemisia absinthium* L.

a. **b.**

Şekil 4.18. *Artemisia absinthium* L.: **a.** Doğadaki genel görünümü; **b.** Çiçekleri

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Asteridae

Takım: Asterales

Aile: Asteraceae

Cins: *Artemisia*

Tür: *A. absinthium* L.

***Artemisia absinthium* L. (Pelinotu)**

A. absinthium çok yıllık otsu bir bitkidir. Çiçekli gövdeler diktir, boyu 1 m ye kadar uzayabilir. Yapraklar sarkık, lopları dikdörtgenimsi, ucu sivri uçluya yakın, her iki yüzeyde de grimsibeyaz renklidir. Çiçeklenme durumu sar veya geniş panikulalarda. Brakteler yapraklara benzer amadaha küçüktür. Kapitulum küremsi, çok çiçekli, 3-5(-6) mm genişliğinde. İnvolukrum 1-3 mm uzunluğundadır. Korolla sarı renkli, tüysüzdür. Tozlaşma anemofildir. Meyve küçük bir akendir (Cullen, 1975, s. 318).

Çiçeklenme Zamanı: Haziran-Eylül

Yetiştiği Ortamlar: Akıntı kenarları, açık araziler, bayırlar, stepler

Yetiştiği Yükseklik: 0-2600 m

Dünyadaki Yayılışı: Ilıman Avrasya, Kuzey Afrika, Kuzey Amerika

Trakya'daki Yayılışı: A2(E) Istanbul: Rumeli Kavak, 07.08.1892, *Azn!* (Cullen, 1975, s. 318)

Edirne'deki Yayılışı:

Edirne: Uzunköprü (4003), Kırkkavak köyü, Sazlımalkoç köyü, Sultanşah köyü (Güneş, 2017b, s. 6)

Kullanım Şekli: Bronşit, nefes darlığı ve verem hastalıklarında topraküstü kısımları, yaprakları kullanılır (Sarı vd., 2010, s.11). Astım hastalığında ise yaprakları infüzyon yöntemiyle kullanılır (Melikoğlu vd., 2015, s. 3). Soğuk algınlığında yaprakları sarılarak sigara gibi içilir (Yeşilada vd., 1995, s. 136)

4.1.19. *Mentha pulegium* L.

Şekil 4.19. *Mentha pulegium* L. bitkisinin genel görünümü

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Asteridae

Takım: Lamiales

Aile: Lamiaceae

Cins: *Mentha*

Tür: *M. pulegium* L.

***Mentha pulegium* L. (Yarpuz)**

Çok yıllık, 10-40 cm boyunda olan keskin kokulu bitkilerdir. Gövdeleri yatık veya dik duran bitkinin yapraklar 8-30 × 4-12 mm boyutlarında, dar eliptik şekilde olup, tabana doğru tedricen daralır, kısa saplı, kenarı dişlidir. Vertisillasterler yaprak gibi braketlerce çevrilmiştir. Çanak tüp şeklinde, hafifçe 2 dudaklı olup boğazı iç kısımda tüylüdür. Taç tüpünün alt kısmı şişkin, leylak renklidir (Yaltırık & Efe, 1989, s.375)

Çiçeklenme Zamanı: Haziran-Eylül
Yetiştiği Ortamlar: Rutubetli yerler
Yetiştiği Yükseklik: 0 -1300 m.

Dünyadaki Yayılışı: Batı ve Orta Avrupa, Iran'a kadar Akdeniz çevresi
Trakya'daki Yayılışı: A1(E) Tekirdağ: Tekirdağ – Malkara arası 27. km, 200 m, D. 47810!, A2(E) Istanbul: Baltalimanı vadisi, 29.07.1939, B. Post! (Harley, 1982, s.386).

Edirne'deki Yayılışı:

Edirne Merkez: 86, 2375, 3964, Enez: 6814, Uzunköprü: 9664, Lalapaşa: 9902 (EDTU)

Kullanım Şekli: Nezle ve grip hastalığında dekoksiyon yöntemiyle yaprakları kullanılır (Yeşilyurt vd., 2017, s. 139), (Sarı vd., 2010, s. 16). Astım hastalığında ise çiçekleri zeytinyağı içinde bekletilerek haricen göğse sürülerek uygulanır (Melikoğlu vd., 2015, s. 5). Grip için yaprakları dekoksiyon yöntemiyle hazırlanarak kullanılır (Genç & Özhatay, 2006, s. 82).

4.1.20. *Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Letswaart

Şekil 4.20. *Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Letswaart bitkisinin doğadaki genel görünümü

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Asteridae

Takım: Lamiales

Aile: Lamiaceae

Cins: *Origanum*

Tür: *O. vulgare* L.

Alttür: subsp. *hirtum* (Link) Letswaart

***Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Letswaart (Yabani Mercanköşk)**

Çok yıllık ot, 100 cm'ye kadar, yatık-cılız tüylü, tüylü veya tüysüzdür. Dallar her gövdede 12 çifte kadar, 25 cm'ye kadar. Yapraklar saplı veya neredeyse sapsız (saplar 20 mm'ye kadar), yumurtamsı, eliptik veya yuvarlak, 6−40 × 5−30 mm, sivri veya küt, bariz salgılı-çilli veya değil. Başakçıklar 3−30 × 2−8 mm. Brakteler tersyumurtamsı veya eliptik, 2−10 × 1−7 mm, ± sivri veya sipsivri. Çanak 2−4 mm. Taç mor, pembe veya beyaz, 3−10 mm. Brakteler ters yumurtamsı veya eliptik şekilli, (2-10 × 1-7 mm) ebatlarında, ucu sivri veya uzun sivri uçlu. Kaliks 24 mm.dir. Korolla mor, pembe veya beyaz renklidir (Ietswaart, 1982, s. 309).

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs−Ekim.
Yetiştiği Ortamlar: Kuru tepeler ve kayalıklı yamaçlar, kireçli veya kireçsiz topraklar üzerinde, sıklıkla kısmi gölgeli iğne yapraklı veya karışık ormanlarda, maki
Yetiştiği Yükseklik: 0-2500m

Dünyadaki Yayılışı: Yunanistan, Ege
Trakya' daki Yayılışı: A1(E) Edirne: Edirne - Bosusköy, A. Baytop (ISTE 14103)!, A2(E) Istanbul: Tschatal (Çatal) Da., 19.07.1903, Azn.! (Ietswaart, 1982, s. 311).

Edirne' deki Yayılışı:
Edirne: Uzunköprü 1687; Keşan: 2319; Merkez: 3747 (EDTU); Uzunköprü (3887, 4225, 3980) Bıldır köyü, Çöpköy, Gazimehmet köyü, Maksutlu köyü, Yeniköy (Güneş, 2017b, s.10); Lalapaşa (MARE 9442, 9474) (Tuzlacı vd., 2010, s.49); İpsala: (3980-c, 3887, 4225) (Güneş, 2018b, s. 34); Meriç (3980-c, 3887, 4225) Olacak köyü, Subaşı köyü, K. Kabaağaç köyü (Güneş, 2017a, s. 273)

Kullanım Şekli: Üst solunum yolu hastalıklarında, astım, bronşit, öksürük, balgam çıkarma, gribal enfeksiyonlarda, soğuk algınlığında yaprak, çiçek, tohum gibi toprak üstü organları infüzyon yöntemiyle kullanılır (Tuzlacı vd., 2010, s. 49), (Güneş, 2018b, s.34). Bitkinin toprak üstü kısımları dekoksiyon yöntemiyle; yoğurtla karıştırılarak astım hastalığında, başka bir türü olan *O. dictamnus* ise bronşit hastalığına iyi gelir (Naghibi vd., 2005, s. 71). Öksürük ve soğuk algınlığında bitkinin çiçek yaprak ve dalları çayı yapılarak içilir (Deniz vd., 2010, s. 65).

4.1.21. *Trifolium strictum* L.

Şekil 4.21. *Trifolium strictum* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Rosidae

Takım: Fabales

Aile: Fabaceae

Cins: *Trifolium*

Tür: *T. strictum* L.

***Trifolium strictum* L. (Yonca)**

Tek yıllık 3-15 (-25) cm ye kadar uzayabilen bitkidir. Yaprakçıklarda üsttekiler, şeritsi-eliptik, alttakiler ise mızraksı-ters yumurtamsı şekillidir. Uç kısımları yuvarlaktır. Çiçeklenme durumu yaklaşık 1 cm genişliğinde oval, küçük braktelerle birlikte 10-20 çiçeklidir. Çiçekleri 1 cm genişliğinde, oval, 10-20 çiçeklidir. Kaliks çan şeklinde, tüysüz ve olgunlukta meyveden taşar. Korolla pembe renkli, 6-8 mm dir. (Zohary, 1970, 414-415).

Çiçeklenme Zamanı: Haziran
Yetiştiği Ortamlar: -
Yetiştiği Yükseklik: 0 m

Dünyadaki Yayılışı: Batı, Orta ve Güney Avrupa

Trakya'daki Yayılışı: A2(E) Istanbul: Sinekli, Büyükhan, *Davidou***.** (Zohary, 1970, 414-415)

Edirne' deki Yayılışı:

Edirne: Süloğlu (7428, 7434, 7496) (EDTU); Uzunköprü (4033), Çakmakköy (Güneş, 2017b, s.14)

Kullanım Şekli: Soğuk algınlığı ve nezlede infüzyon yöntemiyle hazırlanarak günde bir bardak içilmesi önerilir (Güneş, 2017b, s. 14). Diğer türleri olan *T. rubens* L. ve *T. medium* L. un toprak üstü organlığı astım hastalığına iyi gelir (Sarı vd., 2010, s. 20).

4.1.22. *Papaver rhoeas* L.

Şekil 4.22. *Papaver rhoeas* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Magnoliidae

Takım: Papaverales

Aile: Papaveraceae

Cins: *Papaver*

Tür: *P. rhoeas* L.

***Papaver rhoeas* L. (Gelincik)**

Gövde 90 cm ye kadar uzayabilen dik görünümlüdür. Yaprak lar genellikle pinatifit veya pinatisekt, segmentleri dişli, uçtaki segment mızraksı, yan segmentlerden daha uzundur. Çiçek sapları yaygın kaba sert tüylü, nadiren kalın sert tüylüdür. Petaller kıpkırmızı, kırmızı nadiren beyaz renklidir. Kapsül tüysüz, küreye benzer şekildedir (Cullen, 1965, s. 231-232).

Çiçeklenme Zamanı: Mart- Ağustos

Yetişme Ortamı: Açık alan, terkedilmiş yerler

Yetişme Yüksekliği: 0-1400 m

Dünyadaki Yayılışı: Asya ve Avrupa'nın ılıman bölgleri ve Kuzey Batı Afrika

Trakya' daki Yayılışı: A1(E) Tekirdağ: Edirne Istanbul arası, 50 m, *Dudley, D.* 34505!, A2(E) Istanbul: San Stephano (Makriköy) (Cullen, 1965, s. 231-232).

Edirne' deki Yayılışı:

Edirne: Merkez 916-7512; Süloğlu 840; Uzunköprü 853; Keşan 1299; Lalapaşa 4786; Enez 6958 (EDTU); Lalapaşa (MARE 10267) (Tuzlacı vd., 2010, s. 49); İpsala (3849, 3882, 4090, 4127) (Güneş, 2018b, s. 35); Enez (3996, 4147) (Güneş, 2018a, s. 34); Meriç (3849, 4090, 3882, 3947) Küpdere köyü,, Akıncılar köyü, Umurca köyü, K. Kabaağaç köyü, Adasarhanlı köyü (Güneş, 2017a, s. 273).

Kullanım Şekli: Astım hastalığı için dekoksiyon yöntemiyle çiçekleri kullanılır, inhalasyon yapılır (Melikoğlu vd., 2015, s. 6). Öksürük ve göğüs yumuşatmak için ise bitkinin çiçekleri kullanılır (Sarı vd., 2010, s. 17). Soğuk algınlığı için çiçek ve petallerinden şurup yapılır. Petaller şişenin içine konur ve üzerine soğuk su ilave edilerek 15-20 gün bekletilir. Rengini suya verir, suyu içilir ve posası atılır veya bitki kaynatılarak şekere basılır (Güneş, 2018b, s. 35).

4.1.23. *Equisetum arvense* L.

a. **b.**

Şekil 4.23. *Equisetum arvense* L.: **a.** İlkbahar sürgünü; **b.** Sonbahar sürgünü

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Equisetophyta

Sınıf: Equisetopsida

Takım: Equisetales

Aile: Equisetaceae

Cins*: Equisetum*

Tür: *E. arvense* L.

***Equisetum arvense* L. (Kırkkilitotu)**

Gövde iki tiptir. Fertil olan yeşil renkli değildir. Steril olan yeşil renkli, dallanmış, 20-80 cm uzunluğunda olup üzerinde 6-19 sayıda derin oluk vardır. Merkezdeki oyuk gövde çapından daha azdır. Fertil gövde 25 cm ye kadar uzayabilir, basit, kahverengimsi renklidir (Cullen, 1965, s. 33).

Yetiştiği Ortamlar: Terkedilmiş alanlar, akarsu kenarları

Yetiştiği Yükseklik: 0-1700 m

Dünyadaki Yayılışı: Avrupa, Kuzey Ilıman Asya, K. Amerika

Trakya'daki Yayılışı: A2(E) Istanbul: Cendere Kağithane arası, Azn.! (Cullen, 1965, s. 33).

Edirne'deki Yayılışı:

Edirne: Merkez:7498-9630 (EDTU); İpsala (4260) (Güneş, 2018b, s. 33)

Kullanım Şekli: Astım hastalığında yaprakları infüzyon yöntemiyle gövdesi dekoksiyon yöntemiyle hazırlanarak içilir (Melikoğlu vd., 2015, s.4). Verem, nefes darlığı, öksürük rahatsızlıklarında bitkinin toprak üstü kısımlarından yaprakları kullanılır (Sarı vd., 2010, s. 13)

4.1.24. *Urtica dioica* L.

Şekil 4.24. *Urtica dioica* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Hamamelidae

Takım: Urticales

Aile: Urticaceae

Cins: *Urtica*

Tür: *U. dioica* L.

***Urtica dioica* L. (Acı Isırgan)**

Çok yıllık, 30-150 cm boyunda, geniş bir kök sistemine sahip olup, tüm bitki yakıcı tüylerle kaplıdır. Yapraklar geniş olarak yumurta (dar mızrak) şeklinde, 4-11 × 3-

10 cm boyutlarında olup, kenarları keskin ve kaba olarak dişli, uzun sivri uçludur. Dioik veya ender olarak monoiktir. Erkek ve dişi kurulu form bakımından birbirine benzer, takriben 8 cm olup çok dallanmıştır, yeşil çiçekler uzun sapşı küresel kurullarda toplanır (Townsend, 1982, s.635).

Çiçeklenme Zamanı: Haziran- Eylül

Yetiştiği Ortamlar: Gölgeli rutubetli yerker, akarsu kenarları.

Yetiştiği Yükseklik: 500-2700 m.

Dünyadaki Yayılışı: Avrupa, Kuzey Afrika, Batı Asya, Sibirya

Trakya' daki Yayılışı: A2(E) Istanbul: Istanbul, 1.5.1979, Kavalali (!) (Townsend, 1982, s. 635).

Edirne' deki Yayılışı:

Edirne: Lalapaşa: 5676 (EDTU); Uzunköprü: (3877, 3997, 4001, 4083), Aslıhan köyü, Balaban köyü, Başağıl köyü, Çakmakköy, Çalıköy, Danişment köyü, Dereköy, Eskiköy, Gazihalil köyü, Harmanlı köyü, Karapınar köyü, Kırköy, Kurtbey köyü, Merkez (Uzunköprü), Sazlımalkoç köyü, Sultanşah köyü, Süleymaniye köyü, Yeniköy (Güneş, 2017b, s. 14); Lalapaşa (MARE 9412, 9437) (Tuzlacı vd., 2010, s. 50); Keşan: Kozköy (05Y21) (Yeşilyurt vd., 2017, s. 144); İpsala (3912, 3918, 4083, 4143, 4211) (Güneş, 2018b, s. 37); Enez (3877, 3997, 4001, 4083) (Güneş, 2018a, s.33); Meriç (3857, 4243) Olacak köyü, Akçaadam köyü, Alibey köyü, Akıncılar köyü, Saat ağacı köyü, Umurca köyü, Kavaklı köyü, Adasarhanlı köyü (Güneş, 2017a, s. 274)

Kullanım Şekli: Astım hastalığında toprak üstü kısımları sigara gibi sarılıp kullanılır, infüzyon yöntemiyle hazırlanarak yaprak ve tohumları içilir (Melikoğlu vd., 2015, s. 8), (Neves vd., 2009, s. 278). Nezle, grip ve öksürük için yaprakları dekoksiyon şeklinde hazırlanarak içilir (Yeşilyurt vd., 2017, s. 144).

4.1.25. *Datura stramonium* L.

Şekil 4.25. *Datura stramonium* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Asteridae

Takım: Solanales

Aile: Solanaceae

Cins: *Datura*

Tür: *D. stramonium* L.

***Datura stramonium* L (Tatula)**

Tek yıllık otsu bitkilerdir. Gövde 40-200 cm dallanmıştır. Yapraklar saplı, yumurtamsı şekilli olup kenarları dalgalı-dişli 20 × 15 cm dir. Korolla 5-9 cm ebatlarında büyük, infundibular ve beyaz renklidir. Meyva dikenli bir septisit kapsüldür. Ülkemizde oldukça geniş bir yayılış gösterir (Baytop, 1978, s. 451-452).

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs- Kasım

Yetiştiği Ortam: Tarlalar, çorak yerler, yol kenarları, örenler

Yetişme Yüksekliği: 0-950m

Dünyadaki Yayılışı: Kosmopolittir

Trakya' daki Yayılışı: A1(E) Edirne: Pazarkule, *A.Baytop* (ISTE 10399)!, A2(E) Istanbul: Silivri, *A.Baytop* (ISTE 14680)! (Baytop, 1978, s. 451-452).

Edirne' deki Yayılışı:

Edirne: Uzunköprü (3955, 4056, 3980-a, 4063) Gazimehmet köyü, Karapınar köyü, Kırköy, Uzunköprü (Merkez, Saçlımüsellim köyü, Sazlımalkoç köyü, Yeniköy (Güneş, 2017b, s. 7).

Kullanım Şekli: Astım hastalığında bitkinin yaprak ve çiçekleri sigara gibi sarılarak kullanılır. Tohumlar dekoksiyon yöntemiyle gargara yapılarak içilir (Tuzlacı &. Alparslan, 2007, s. 17), (Melikoğlu vd., 2015, s. 4). Astım hastalığı için günde 5-6 adet tohum yutulur (Güneş, 2017b, s. 7). Nefes darlığı ve astım için çiçekler kurutularak sigara gibi sarılarak kullanılır (Güneş, 2018a, s. 32). Astım için çiçekleri çiğnenir (Genç & Ozhatay, 2006, s. 80).

4.1.26. *Mentha* × *piperita* L.

Şekil 4.26. *Mentha* × *piperita* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Asteridae

Takım: Lamiales

Aile: Lamiaceae

Cins: *Mentha*

Tür: *Mentha* × *piperita* L.

***Mentha* × *piperita* L. (Bahçe Nanesi)**

Mentha piperita, Mentha spicata ile *Mentha aquatica*'nın doğal yoldan melezlenmesiyle meydana gelmiştir. Çokyıllık otsu bitkidir. Yapraklar (15-)30-90 x (l0-)l5-40 mm, yumurtamsı-yumurtamsı-mızraksı şekilli, uç kısımları sivri uçlu olup taban kısımları hafifi kalpsi şekillidir. Yaprak sapı 3-9 mm.dir. Vertisillasterler (30-)50-80 × (10-) 12-18 mm çapında spika oluşturur tepede. Rizom rengi yeşil veya mor. Kaliks (2,5-)3-4 mm tüp şeklinde, bizsi dişlidir. Çiçek sapı tüylüdür. Korolla eflatun renklidir. Stamen içerir. Sterildir. Nutletler soluk kahverengi renklidir (Harley, 1982, s. 387-388)

Çiçeklenme Zamanı: Ağustos- Ekim

Yetiştiği Ortam: Nehir ve göl kenarları, terkedilmiş yerler, çayırlar

Yetişme Yüksekliği: 0-1300m

Dünyadaki Yayılışı: Avrupa ve Kuzey Afrka'dan Kafkasya'ya kadar, İran

Trakya' daki Yayılışı: A2(E) Istanbul: Hunkar-Iskelessi, 20.10.1889, Azn! (Harley, 1982, s. 387).

Edirne' deki Yayılışı:

Edirne: Uzunköprü (4187) Aslıhan köyü, Çalıköy, Dereköy, Karabürçek köyü, Kavacık köyü, Kiremitçisalih köyü, Sultanşah köyü, Turnacı köyü (Güneş, 2017b, s. 9); İpsala (08Z04) (Yeşilyurt vd., 2017, s. 139).

Kullanım Şekli: Soğuk algınlığı için kullanılır. Yaprakları dekoksiyon yöntemiyle hazırlanır günde bir bardak tüketilir (Yeşilyurt vd., 2017, s. 139).

4.1.27. *Mentha spicata* L.

a. **b.**

Şekil 4.27. *Mentha spicata* L.: **a.** Çiçekli görünümü; **b.** Yaprakları

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Asteridae

Takım: Lamiales

Aile: Lamiaceae

Cins: *Mentha*

Tür: *Mentha spicata* L.

***Mentha spicata* L. (Kıvırcık Nane) (Kır nanesi, Deli nane)**

Son derece değişken, çok yıllık, güzel kokulu bir otsu bitki olup, çıplak veya kaba gri tüylüdür. Rizomlar genellikle toprak altındadır. Çiçek taşıyan gövdeler 30-100 cm boyundadır. Yapraklar (18-) 30-75 (-90) × 8-25 (-32) mm boyutlarında, sapsız veya ender olarak kısa saplıdır, oval yumurta-mızrak şeklinde olup, genellikle en geniş yeri ortanın altına rastlar, ucu küt veya sivri, tabanı ise yuvarlak yürek şeklindedir, kenarı testere dişlidir. Lamina düz veya buruşuk, çıplak ya da kaba olarak gri tüylüdür. Vertisillasterler çok olup, terminal bir başak şekillendirirler. Taç beyaz, pembe veya leylak rengindedir. Nuks kestane kırmızısı, koyu kahverengidir (Yaltırık & Efe, 1989, s. 374).

Çiçeklenme Zamanı: Haziran-Eylül

Yetiştiği Ortamlar: Nemli kıyılar, hendekler, akarsu kıyıları, nemli yerler

Yetiştiği Yükseklik: 0-2200 m

Dünyadaki yayılışı: Batı ve Orta Avrupa, Akdeniz, Pakistan, Kuzey Amerika

Trakya'daki Yayılışı: A1(E) Edirne: Edirne, A. Baytop (ISTE 14017)!, A2(E) Istanbul: Scoumroukeuy (Uskumurköy), 21.07.1901, Azn.! (Harley, 1982, s. 391-392).

Edirne'deki Yayılışı:

Edirne: Lalapaşa: (9615) **(**EDTU); Uzunköprü: (4186), Başağıl köyü, Bıldır köyü, Çavuşlu köyü, Süleymaniye köyü, Yeniköy (Güneş, 2017b, s. 10); Enez: (4186) (Güneş, 2018a s. 34); Lalapaşa (MARE 9431) (Tuzlacı vd., 2010, s. 49); İpsala: (4186) (Güneş, 2018b, s. 34); Meriç: (4186, 4122) Akçaadam köyü, Karayusuf köyü, Umurca köyü, Paşayenice köyü, K. Kabaağaç köyü (Güneş, 2017a, s. 273).

Kullanım Şekli: Soğuk algınlığı için toprak üstü kısımları kullanılır (Güneş, 2017b, s. 10). Astım hastalığında yapraklar dekoksiyon şeklinde hazırlanır, içilir (Melikoğlu vd., 2015, s. 5). Soğuk algınlığında yapraklarından hazırlanan çay kullanılır (Deniz vd., 2010, s. 65).

4.1.28. *Ecballium elaterium* (L.) A. Rich

Şekil 4.28. *Ecballium elaterium* (L.) A. Rich. bitkisinin doğadaki genel görünümü

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Dilleniidae

Takım: Violales

Aile: Cucurbitaceae

Cins: *Ecballium*

Tür: *E. elaterium* (L.) A. Rich.

***Ecballium elaterium* (L.) A. Rich. (Eşekhıyarı)**

Çok yıllık otsu bitkilerdir. Gövde sürünücü olup, soluk yeşil renkil ve 25 cm ye kadar boylanabilir. Yapraklar oldukça kalın, sert, koyu yeşil ve sık olarak tüylüdür. Yumurta şeklinde üçgen, yürek şeklindedir, kenarları dalgalıdır. Üst yüzü oldukça konkavdır. 4-14,5 × 3,5-17 cm boyutlarındadır. Çiçek sapları tüylü ve 2-10 cmdir. Meyve sarkan tipte, 3-5 × 15-2,5 cm ebatlarındadır. Tohumlar yaklaşık 4 mm dir (Yaltırık & Efe, 1989, s. 428).

Çiçeklenme Zamanı: Nisan-Ekim
Yetiştiği Ortamlar: Terkedilmiş yerler, yol kenarları, nehir çevresi,
Yetiştiği Yükseklik: 0-600 m.

Dünyadaki Yayılışı: Güney Rusya, Kırım, Kafkasya. Akdeniz elementidir.
Trakya'daki Yayılışı: A1(E) Kirklareli: Midia (Midye) yakınları, *Hermann.,* A1(E) Tekirdağ: (Mürefte), *Stoyanov,* A2(E) Istanbul: Bakırköy ve Yeşilköy arası, *Azıt.* 913! (Jeffrey, 1972, s. 203).

Edirne'de Yayılışı:

Edirne: Uzunköprü (4157, 4266), Alıç köyü, Aslıhan köyü, Balaban köyü, Başağıl köyü, Çakmakköy, Çalıköy, Çöpköy, Danişment köyü, Dereköy, Eskiköy, Gazihalil köyü, Kırcasalih köyü, Kırköy, Yeniköy (Güneş, 2017b, s.7); Enez (4157, 4266) (Güneş, 2018a, s.32); Lalapaşa (MARE 9411) (Tuzlacı vd., 2010, s. 48); İpsala (4257, 3971) (Güneş, 2018b, s.33).

Kullanım Şekli: Sinüzitte kullanılır. Meyvenin suyu 1-2 damla olarak burun deliklerine damlatılır (Genç & Özhatay, 2006, s. 80), (Bulut, 2011, s. 28). Ayrıca meyve haşlanarak elde edilen suyu yara ya da ağrıyan bölge üzerine merhem gibi sürülebilir (Tuzlacı vd., 2010, s. 48). Meyvesinden çıkarılan su bir miktar su ile karıştırılıp buruna damlatılır, burundan akıntı gelir, suyun miktarı iyi ayarlanmazsa kulakta sağırlık yapabilir, sinüzit tedavisinde kullanılır (Deniz vd., 2010, s. 63). Çok dikkatli kullanılması gereken bir bitkidir. Fazla doz kişiden kişiye değişien toksik etki yapabilir.

4.1.29. *Veronica crinita* Kit. ex Schultes

Şekil 4.29. *Veronica crinita* Kit. ex Schultes bitkisinin doğadaki genel görünümü

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Asteridae

Takım: Scrophulariales

Aile: Scrophulariaceae

Cins: *Veronica*

Tür: *V. crinita*

Kit. ex Schultes

***Veronica crinita* Kit. ex Schultes (Yavşanotu)**

Dik, çok yıllık olup boyu 25-50 cm Rizom kısa, az dallı, gövde dallanmamış, dik, 25-60 cm, villoz tüylü. Yapraklar sapsız, geniş yumurtamsı şekilli, 17-35 × 10-25 mm, taban yaprakları trunkat veya kalpsi, uç kısmı yuvarlak, kenarlar derin oymalı. Çiçekler rasemozlarda 2-4(-6) sayıda karşılıklı dizilmiş, yoğun küme şeklinde olanlar 30-60-çiçeklidir. Çiçek sapı 3-5 mm dir. Brakteler şeritsi, tüysüz veya siliat. Kaliks 2,5-4 mm, 5 loplu, dar şeritsi-mızraksı şekilli, ucu sivri uçlu, tüysüz veya az tüylü. Korolla mavi veya mavi-mor, 10-14 mm çapında, loplar sivri uçludur. Stilüs 4-6 mm, kapsül geniş eliptik, tüysüz, tabanı yuvarlatılmıştır (Fischer, 1978, s. 733).

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs- Temmuz

Yetiştiği Ortamlar: Seyrek ormanlar, otlaklar

Yetiştiği Yükseklik: -1—1

Dünyadaki Yayılışı: Romanya, Yugoslavya, Bulgaristan

Trakya' daki Yayılışı: A1(E): Kırklareli: Derekoy, *N. Ozhatay* (ISTE 30079)! (Fischer, 1978, s. 733).

Edirne' deki Yayılışı:

Edirne: Uzunköprü (4034) Çakmakköy, Eskiköy (Güneş, 2017b, s. 14).

Kullanım Şekli: Soğuk algınlığı, öksürük ve nezlede kurutulmuş çiçekler infüzyon yöntemiyle hazırlanarak karışım her gün bir bardak içilebilir (Güneş, 2017b, s. 14).

4.1.30. *Ocimum basilicum* L.

Şekil 4.30. *Ocimum basilicum* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Asteridae

Takım: Lamiales

Aile: Lamiaceae

Cins: *Ocimum*

Tür: *O. basilicum* L.

***Ocimum basilicum* L. (Fesleğen)**

Tek yıllık, otsu bitkinin boyu 15cm-1 m arası değişir. Yapraklar yumurtamsı-mızraksı şekilli, 25-70 × 13-25 mm, uzun yaprak saplıdır. Çiçek yaprakları brakteye benzer, geniş yumurtamsı şekilli, uzun sivri uçlu olup sıklıkla mor renktedir. Vertisillasterler 6 çiçeklidir. Kaliks çiçekli durumda 3-4 mm, meyvede 7-8 mm dir. Korolla beyaz veya pembe, 7-8 (-10) mm dir. Stamenler 6-8,5 mm uzunluğundadır. Ağustos Kasım ayları arasında çiçeklenir (Mill, 1982, s. 463).

Edirne' deki Yayılışı: Edirne: Uzunköprü (4287) Bayramlı köyü, Hamitli köyü, Karapınar köyü, Saçlımüsellim köyü (Güneş, 2017b, s. 10); Keşan: Kozköy (05Y10) (Yeşilyurt vd., 2017, s. 139).

Kullanım Şekli: Astım, grip, soğuk algınlığında yaprakları kullanılır (Tetik vd., 2013, s. 338).

4.1.31. *Sesamum indicum* L.

Şekil 4.31. *Sesamum indicum* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Asteridae

Takım: Scrophulariales

Aile: Pedaliaceae

Cins: *Sesamum*

Tür: *S. indicum* L.

***Sesamum indicum* L. (Susam)**

Gövde, sıklıkla dallanmış, 30-150 cm boyundadır. Yapraklar saplı, aşağıdakiler karşılıklı, yumurtamsı- dar baklava şekilli, üstteki yapraklar sarmal, mızraksı-şeritsi şekillidir. Çiçekler üst yaprak ekseninden yükselerek çıkar. Çiçek sapı 2-5 mm dir. Kaliks lopları mızraksıdır. Korolla beyaz renkli, soluk eflatun renkli de olabilir. Kapsül yaklaşık 7 × 30 mm, diktir. Tohumlar ters yumurtamsı şekillidir, 2,5-3 mm dir. Temmuz-Ağustos aylarında çiçeklenir (Edmondson, 1978, s. 196).

Edirne'deki Yayılışı: Edirne: Uzunköprü (4311), Balaban köyü, Karayayla köyü (Güneş, 2017b, s. 13); İpsala (4134) (Güneş, 2018b, s. 36); Meriç: (4311) Akçaadam köyü, Karahamza köyü (Güneş, 2017a, s. 274).

Kullanım Şekli: Soğuk algınlığı ve öksürükte kullanılır**.** Ezilerek veya kaynatılarak hazırlan susam üzüm suyu ile veya pekmez ile karıştırılarak tüketilir (Güneş, 2018b, s. 36).

4.1.32. *Anethum graveolens* L.

Şekil 4.32. *Anethum graveolens* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Rosidae

Takım: Apiales

Aile: Apiaceae

Cins: *Anethum*

Tür: *A. graveolens* L.

***Anethum graveolens* L. (Dereotu)**

Dereotu çok yıllık veya tek yıllık olarak, bütün dünyada yetişebilir. Başlıca yetiştirici ülkeler Hindistan ve Pakistan olup; bitki dik olarak 100 cm'ye kadar boylanabilir. Taze olarak kullanılacak bitkinin çiçeklenmeden önce hasat edilmesi, tohumların ise olgunlaşmadan sonra hasat edilmesi gerekir. Bazı dereotu bileşikleri (özellikle d- karvon) böcek öldürücü ilaçlara konarak, ilaç etkilerini büyük ölçüde arttırır, yapılan bir çalışmada taze toplanmış otlarda % 20 oranında protein olduğu saptanmıştır (Duke ve Ayensu, 1985).

Edirne' deki Yayılışı: Edirne de bahçelerde kültüre edilmiştir.

Kullanım Şekli: Soğuk algınlığı, grip ve öksürük rahatsızlıklarında gölgede kurutulmuş yapraklar ve tohumlar kullanılır (Neves vd., 2009, s. 272)

4.1.33. *Helianthus annuus* L.

a. **b.**

Şekil 4.33. *Helianthus annuus* L.: **a.** Doğada genel görünümü; **b.** Çiçeği

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Asteridae

Takım: Asterales

Aile: Asteraceae

Cins: *Helianthus*

Tür: *H. annuus* L.

***Helianthus annuus* L. (Ayçiçeği)**

Tek yıllık, dallanmayan boyu 1 m.ye kadar uzayabilen sarı çiçekli, otsu bitkidir. Yapraklar yumurtamsı-kalpsi şekilli, 10-40 × 5-35 cm ebatlarındadır. Kapitulum genellikle tektir. Korolla tüpü tabanda yoğun, ince, yumuşak tüylüdür. Aken tipi meyvesi büyük ve genellikle 10-15 × 5-9 mm dir. Temmuzda çiçeklenir (Kupicha, 1975, s. 44).

Edirne'de Yayılışı: Edirne: Merkez, Keşan, Enez tarlalarda lokal yetiştirilir.

Kullanım Şekli: Nefes darlığında çiçek petalleri kullanılır (Sarı vd., 2010, s. 14).

4.1.34. *Zea mays* L.

a. **b.**

Şekil 4.34. *Zea mays* L.: **a.** Doğadaki genel görünümü; **b.** Meyveleri

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Liliopsida

Altsınıf: Commelinidae

Takım: Cyperales

Aile: Poaceae

Cins: *Zea*

Tür: *Z. mays* L.

***Zea mays* L. (Mısır)**

Bir yıllık otsu bitkilerdir. Erkek çiçekler uçta panikulamsı durumlarda, dişi çiçek durumu yaprak koltuklarında, spikulalar etli bir eksen üzerine sıralanmış ve bu çiçek durumu involukruma benzer bir yapı ile sarılmıştır. Erkek ve Dişi spikulalar 2 çiçekli, alttakiler verimsiz. Karyopsis genellikle kuneiformdur. Tanesindeki ham yağ yulaftan sonra en yüksek besin değeri olan maddedir (Seçmen vd., 2008, s. 361)

Edirne'deki Yayılışı: Edirne: Keşan 10355 (EDTU); Uzunköprü: (4316) Dereköy, Karapınar köyü, Ömerbey köyü (Güneş, 2017b, 15)

Kullanım Şekli: Nezle, soğuk algınlığı ve öksürük için mısır püsküllleri dekoksiyon yöntemiyle hazırlanır günde bir bardak içilir (Güneş, 2017b, s. 15).

4.1.35. *Nigella arvensis* L.

Şekil 4.35. *Nigella arvensis* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Magnoliidae

Takım: Ranunculales

Aile: Ranunculaceae

Cins: *Nigella*

Tür: *N. arvensis* L.

***Nigella arvensis* L. (Çörekotu)**

Bitki boyu 10−50 cm, genellikle dallanmıştır. Gövde yaprakları pinnatisekt, üç bölmeli veya düz, her bir parça şeritsi veya kısa ve dikdörtgensi. Sepaller soluk mavi, grimsi veya kirli beyaz renkte, genişçe yumurtamsı, uzun sivri uçlu, petallerde alt dudak iki parçalı. Anterler sarımsı renktedir. Çiçeklenme Haziran-Ağustos arasındadır (Davis, 1965, s. 100).

Edirne'deki Yayılışı: Edirne: Merkez 2384-2403, Enez 2106, Uzunköprü 2325, Süloğlu 2431, Keşan 2621, Lalapaşa 5112 **(**EDTU); Uzunköprü: (4032), Çakmakköy, Gazihalil köyü, Kurdu köyü (Güneş, 2017b, s. 10); Meriç: (4032, 3846) Kadıdondurma köyü, Karahamza köyü (Güneş, 2017a, s. 273).

Kullanım Şekli: Soğuk algınlığı ve öksürük için infüzyon yöntemi ile hazırlan su günde bir bardak tüketilir (Güneş, 2017b, s. 10). Astım hastalığı için ise tohumlar ezilerek bal ile karıştırılır günde bir kaşık tüketilir (Melioğlu vd., 2015, s. 6).

4.1.36. *Allium sativum* L.

a. **b.**

Şekil 4.36. *Allium sativum* L.**: a.** Doğadaki genel görünümü; **b.** Meyvesi

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Liliopsida

Altsınıf: Liliidae

Takım: Liliales

Aile: Liliaceae

Cins: *Allium*

Tür: *A. sativum* L.

***Allium sativum* L. (Sarımsak)**

Sarımsak 25-100 cm boylarında olan yeşilimsi beyaz veya pembe çiçekli olan bir kültür bitkisidir. Soğan bulb gövde basık oval, aşağı yukarı birbirine eşit 5-15(-60) bulbilden oluşabilir. Yapraklar 4-10, 4-25 mm genişliğinde, düzdür. Brakteoller vardır. Periant segmentleri (l-)3 mm mızraksı şekilli, uzun sivri uçludur. Çiçeklenme zamanı Haziran-Ağustos arasıdır (Kollmann, 1984, s. 162).

Edirne' deki Yayılışı: Edirne: Uzunköprü (4298) Altınyazı köyü; Balaban köyü; Çobanpınar köyü, Hasanpınar köyü, Kavakayazma köyü, Kurdu köyü, Muhacırkadı köyü(Güneş, 2017b, s. 5); İpsala: (4298) (Güneş, 2018b, s. 32); Lalapaşa (kültür bitkisi) (Tuzlacı vd., 2010, s. 48).

Kullanım Şekli: Astım hastalığında dekoksiyon yöntemiyle hazırlanarak kullanılır (Melikoğlu vd., 2015, s. 3).

4.1.37. *Rosa canina* L.

a. **b.**

Şekil 4.37. *Rosa canina* L. **a.** Çiçeğin görünümü; **b.** Meyvesi

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Rosidae

Takım: Rosales

Aile: Rosaceae

Cins: *Rosa*

Tür: *R. canina* L.

***Rosa canina* L. (Köpek Gülü)**

5 m. ye kadar boylanabilen, kalın, dalları yay şeklinde yana eğilen, kavisli, geniş tepeli, dik yapılı, bazen tırmanıcı bir çalıdır. Gövde üzerinde bulunan dikenleri oldukça kaba, kıvrılmış geniş tabanlıdır. Tek tüysü parçalı bileşik yapraklar, 5-7 yaprakçıktan oluşur. Çiçekleri tek tek veya 15-20 tanesi bir arada gösterişli bir küme şeklinde, pembe ve beyaz renklidir. Meyve yumurtamsı veya yuvarlak, 1-2,5 cm. boyunda, sarımtırak-kırmızı veya olgunlukta koyu kırmızı renkli, tüysüz ve olgunlaştığında çanak yapraklar dökülür. İçinde tüylü çekirdekler bulunur (Dalgıç & Güler, 2015, s. 178).

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs-Temmuz

Yetiştiği Ortam: Ormanlar, çalılıklar, yol ve tarla kenarları, kireçli kayalar üzerinde

Yetişme Yüksekliği: 0-2200 m

Dünyadaki Yayılışı: Asya, Avrupa, Kuzeybatı Afrika

Trakya'daki Yayılışı: A1(E) Tekirdağ: Tekirdağ, *T. Baytop* 12702 (c)!, A2(E) Istanbul: Belgrad ormanı, *Gözler* (ISTE 12634) (Nilsson, 1972, s. 124-125)

Edirne'deki Yayılışı: Edirne: Merkez: 7645, 7646, Keşan: 4323, Lalapaşa: 4780, 4809, 4874 (EDTU); Enez (3965, 3982) (Güneş, 2018a, s. 34); İpsala (3935-3912-4251) (Güneş, 2018b, s. 35); Lalapaşa (9468) (Tuzlacı vd., 2010, s. 49); Meriç (3965, 3982) Karayusuf köyü, Karahamza köyü, K. Kabaağaç köyü, (Güneş, 2017a, s. 273).

Kullanım Şekli: Sonbaharda olgunlaşan meyvesi "kuşburnu" olarak isimlendirilir, marmelat ve çayı yapılır. Meyvesinde çay ve reçel yapılır. Soğuk algınlığı, grip ve nezlede meyve ve yaprakları suda 5 dk. kaynatılarak dekoksiyon yöntemiyle bir hafta boyunca kullanılır (Neves vd., 2009, s. 278). Astım hastalığında meyve ve kökü infüzyon ve dekoksiyon yöntemiyle kullanılır (Melikoğlu vd., 2015, s. 7). Bronşit ve öksürük için brakte ve çiçekleri dekoksiyon yöntemiyle hazırlanarak tüketilir (Yeşilada vd., 1995, s. 147). Soğuk algınlığı ve astım için meyvaları infüzyonla hazırlanarak kullanılır (Tuzlacı & Bulut, 2013, s. 641).

4.1.38. *Viscum album* L.

Şekil 4.38. *Viscum album* L. bitkisinin doğadaki genel görünümü

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Rosidae

Takım: Santalales

Aile: Loranthaceae

Cins: *Viscum*

Tür: *V. album* L.

***Viscum album* L. (Ökseotu)**

Gövde dallanmış olup 80 cm. e kadar uzayabilir. Yapraklar 2,5-7(-8) cm, ters yumurtamsı- dikdörtgenimsi şekilli, ucu yuvarlak olup 3-5 damarlıdır. Çiçekler sapsız salkımda 3-5 çiçeklidir. Tepaller 0,5-0,75 mm. olup üç köşeli, sivri uçludur. Meyva yaklaşık 1 cm beyaz veya sarı renkli, küremsi veya armut şeklindedir (Miller, 1982, s. 547).

Çiçeklenme Zamanı: Mart-Haziran

Yetiştiği Ortamlar: Çeşitli ağaçların üzerinde

Yetiştiği Yükseklik: 300-2000 m

Dünyadaki Yayılışı: Orta ve Güney Avrupa

Trakya'daki Yayılışı: A 1(E) Kırklareli: Dereköy - Çağlayik, Carpinus üzerinde, N. & E. Özhatay (ISTE 27656)! (Miller, 1982, s. 547).

Edirne' deki Yayılışı:

Edirne: Uzunköprü: (3960, 4255), Çöpköy, Kurtbey köyü, Meşeli köyü (Güneş, 2017b, s. 14), Enez: (3960, 4255) (Güneş, 2018a, s. 35), İpsala: (3990, 4201) (Güneş, 2018b, s. 37).

Kullanım Şekli: Astım hastalığında yaprak ve meyvalar dekoksiyon yöntemiyle, tüm bitki ise infüzyon yöntemiyle hazırlanır ve içilir (Melikoğlu vd., 2015, s. 8). Nefes darlığında yaprakları kaynatılır ve içilir (Güneş, 2018b, s. 37). Astım ve nefes darlığında gövde ve yapraklar dekoksiyon yöntemiyle günde bir bardak bir hafta boyunca aç karnına içilir (Güneş, 2017b, s. 14). Bitkinin dalları astım hastalığı için dekoksiyon yöntemiyle hazırlanarak kullanılır (Genç & Ozhatay, 2006, s. 87). Çamdan toplanan burç, astım , bronşit hastalığında nefes açıcı olarak kullanılır (Deniz vd., 2010, s. 66).

4.1.39. *Pinus nigra* L.

a. **b.**

Şekil 4.39. *Pinus nigra* L.: **a.** Doğadaki genel görünümü; **b.** Yaprakları

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Coniferophyta

Sınıf: Pinopsida

Takım: Pinales

Aile: Pinaceae

Cins: *Pinus*

Tür: *P. nigra* L.

***P. nigra* L. (Karaçam)**

30-40 m ye ulaşan orman ağacıdır. Genç yaşlarda piramidal olan gövde yaşlandığında formunu kaybeder ve yayvan bir taca sahip olur. Yaşlı gövdeleri grimsi-siyah, kalın kabuğu derin çatlaklıdır. İğne yapraklar 2 ibreli, sert batıcı koyu yeşil ve sürgün uçlarında çanak şeklinde bir çıkıntı taşır. Olgun dişi kozalak sarı ve sapsızdır. Kumlu, killi, ağır balçık topraklarda yetişebilir ve özellikle kalkerli topraklarda iyi gelişir (Dalgıç & Güler, 2015, s. 138)

Yetiştiği Ortamlar: Ormanlar, güney Anadolu'da Kızılçam ormanlarıyla yer değiştirebilir.

Yetiştiği Yükseklik : 300-1200 m

Dünyadaki Yayılışı: Kıbrıs, Kırım, Batı Kafkasya, Balkanlar, Güney Hazar, Batı Suriye

Türkiye' deki Yayılışı: Adalar (Coode & Cullen, 1965, s. 74)

Edirne' deki Yayılışı:

Edirne: Lalapaşa (4853) **(**EDTU); Uzunköprü (4192) Karapınar köyü (Güneş, 2017b, s. 11)

Kullanım Şekli: Astım hastalığında gövde kısımları dekoksiyon yöntemiyle günde bir bardak içilir (Güneş, 2017b, s. 11) veya kozalaklar dekoksiyonla hazırlanır, içilir (Melikoğlu, 2015, s. 6).

4.1.40. *Sambucus nigra* L.

a. **b.**

Şekil 4.40. *Sambucus nigra* L.: **a.** Doğadaki genel görünümü; **b.** Meyveleri

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Asteridae

Takım: Dipsacales

Aile: Caprifoliaceae

Cins: *Sambucus*

Tür: *S. nigra* L.

***Sambucus nigra* L. (Kara Mürver)**

4-10 cm boyunda, geniş taçlı, yaprak döken, büyük bir çalı veya küçük bir ağaçtır. Sürgünler düzgün gri renkli, bol sayıda lentiselleri vardır. Çok kuvvetli sürgün verme özelliği vardır. Özü beyaz ve çok geniştir. Yaşlı gövdeler açık gri ve kahverengi özelliğe sahiptir. Kabuğu uzun çatlaklıdır. Kısa saplı yapraklar stipulalı, tüysü parçalı yeşil renkli ve ezildiğinde kötü kokuludur. Küçük çiçekler kısa saplı 10-20 cm çapında yalancı şemsiye şeklindeki kurullarda bir araya toplanmıştır. Üzümsü meyve siyah-mor renklidir. Güneş ve ışığı seven, gölgede dayanıklı kumlu ve balçık topraklarda iyi yetişen verimli rurtubetli toprakları tercih eden bitkidir (Dalgıç & Güler, 2015, s. 38)

Çiçeklenme Zamanı : Nisan –Temmuz

Yetiştiği Ortamlar : Ormanlık ve çalılıklarda, bodur çalılar arası, orman kenarı, dere ve hendek kenarları.

Yetiştiği Yükseklik : 0 -1700 m.

Genel Yayılışı: Avrupa, Batı Suriye, Kuzey Irak, Batı İran, Türkiye'nin kuzeyi, nadiren Batı ve Doğu Anadolu

Trakya'daki Yayılışı: A1(E) Kirklareli:, Çatirli ve Vize arası, *A. Baytop* 13182! A2(E) Istanbul: Tarabya, 6.7.1896, *Azn.!* (Chamberlain, 1972, s. 542-543).

Edirne'deki Yayılışı:

Edirne: Merkez 109, 159; Keşan 5993 **(**EDTU); Uzunköprü (3779), Hamitli köyü, Sığırcılı köyü (Güneş, 2017b, s. 12); Lalapaşa: (MARE 10275) (Tuzlacı vd., 2010, s. 50), Keşan: Kozköy (05Y04) (Yeşilyurt vd., 2017, s. 138).

Kullanım Şekli: Astım hastalığında çiçekler dekoksiyon ve infuzyonla hazırlanır ve içilir (Melikoğlu vd., 2015, s. 7). Astım, bronşit ve öksürükte çiçekleri sigara gibi sarılır kullanılır (Güneş, 2017b, s. 12). Nefes darlığında olgun meyvalar toplanır ve yenir (Yeşilyurt vd., 2017, s. 138).

4.1.41. *Vitis vinifera* L.

a. **b.**

Şekil 4.41. *Vitis vinifera* L.: **a.** Doğadaki genel görünümü**; b.** Meyveleri

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Rosidae

Takım: Rhamnales

Aile: Vitaceae

Cins: *Vitis*

Tür: *V. vinifera* L.

***Vitis vinifera* L. (Asma)**

15-20 m boylarında olan tırmanıcı, odunsu yaprak döken bir çalıdır. Yaşlı gövdelerde koyulaşarak siyahımsı –kahverengi bir renk alır ve boylamasına şeritsi yapılar şeklinde çatlar. Yaprakları elsi loplu, kaba dişli ve tüylüdür. Bileşik salkım şeklindeki çiçek kurulları geniş ve uzundur. Mayıs-Haziran ayında bileşik salkım şeklinde çiçek açarlar. Üzümsü tipteki meyve genellikle küreye yakın biçimde kültür formlarına göre farklılık gösterir, yeşilimsi, dumanlı-siyah-kırmızı renklidir ve yaz sonbaharda olgunlaşır (Dalgıç & Güler, 2015, s. 224).

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs-Haziran

Yetiştiği Ortamlar: Bahçelerde, tarlalarda pekçok yerde üzüm bağları yaygındır.

Yetiştiği Yükseklik: 0-1600 m.

Dünyadaki Yayılışı: Orta ve Güney Avrupa, Kırım, Kafkasya, Kuzey İran, Türkistan

Trakya'da Yayılışı: A1 (E) Tekirdağ, A1 (E) Kırklareli (pekçok yerde kültüre edilir) (Davis, 1967, s. 522-523).

Edirne' deki Yayılışı:

Edirne: Lalapaşa 5677; Uzunköprü 3678 **(**EDTU); Uzunköprü (4315), Başağıl köyü, Danişment köyü, Kırsasalih köyü, Ömerbey köyü, Sazlımalkoç köyü, Süleymaniye köyü (Güneş, 2017b, s. 14); İpsala (4175) kültür bitkisidir (Güneş, 2018b, s. 37).

Kullanım Şekli: Nezle ve öksürük için meyveleri hoşaf olarak kullanılır. Ayrıca pekmezi de yapılır (Güneş, 2017b, s. 14). Soğuk algınlığında meyveleri çiğ olarak tüketilir (Tetik vd., 2013, s. 339). Bronşit için meyveleri infüzyon yöntemiyle hazırlanarak yenir (Bulut & Tuzlacı, 2013, s. 642).

4.1.42. *Juniperus oxycedrus* L.

a. **b.**

Şekil 4.42. *Juniperus oxycedrus* L.: **a.** Doğadaki genel görünümü; **b.** Yaprak ve meyve

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Coniferophyta

Sınıf: Pinopsida

Takım: Pinales

Aile: Cupressaceae

Cins: *Juniperus*

Tür: *J. oxycedrus* L.

***Juniperus oxycedrus* L. (Adi Ardıç)**

2-5 cm'den 8 cm'ye kadar uzayabilen küçük ağaçlardır. Dalları gövdede dağınık yayılmıştır. İğne yapraklar üçlü dizilmiş biz şeklinde, 2-3 cm boyunda olup yassı ucu batıcı üst yüzünde 2 adet gri-mavi renkte stoma bandı vardır. Erkek kozalaklar sarı renkli dişi kozalaklar yeşilimsi açık kahverengi olmasıyla ayırt edilebilmektedir. Olgun kozalakların çapı 5-11 mm, küre şeklinde ve kozalak pulları olgunlaştığında etlenmiş ve üzümsü kozalak pullarının birleşme yeri Mercedes amblemi gibi 120 derece açılı üçlü yıldız biçimini oluşturduğu görülmektedir. Güneşi ve dolayısıyla ısıyı seven, soğuğa dayanıklı, humusça fakir, sığ, taşlı, kumlu ve balçık topraklarda iyi gelişim gösterir. Beraberinde nem isteği az olan ılıman iklim bitkisidir (Dalgıç & Güler, 2015, s. 59).

Yetiştiği Ortamlar: Çam ormanı arası, meşe çalılıkları, makilik
Yetiştiği Yükseklik: 0- 1300 m-1800 m.

Dünyadaki Yayılışı: Güney Avrupa, Batı Suriye, Kuzey İran, Kafkasya (Avrupa hariç)
Trakya'daki Yayılışı: A1 (E) Kirklareli: Çilingöz, *Mattfeld*, A2(E) Istanbul: Domuzdere, 15.05.1892, *Azn.!* (Coode & Cullen, 1965, s. 80).

Edirne'deki Yayılışı:

Edirne: Merkez 1085; Keşan 3692 (EDTU); Uzunköprü (4227) Karapınar köyü, Kurtbey köyü (Güneş, 2017b, s. 9); İpsala (4227) (Güneş, 2018b, s. 34).

Kullanım Şekli: Astım için kozalakları dekoksiyonla hazırlanarak dahili olarak kullanılabilir (Melikoğlu vd., 2015, s.5), soğuk algınlığı için dekoksiyonla hazırlanır (Tuzlacı & Bulut, 2013, s. 639). Soğuk algınlığı, astım ve bronşit için gövde ve kozalakları kullanılır (Deniz vd., 2010, s. 59-60). Öksürük için kozalak ve dalları faydalıdır (Sarı vd., 2010, s. 15). Nefes darlığında meyveleri kurutularak aç karnına sabahları 3-4 adet yenir (Güneş, 2018b, s. 34).

4.1.43. *Cornus mas* L.

a. **b.**

Şekil 4.43. *Cornus mas* L.: **a.** Doğadaki genel görünümü; **b.** Meyveleri

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Rosidae

Takım: Cornales

Aile: Cornaceae

Cins: *Cornus*

Tür: *C. mas* L.

***Cornus mas* L. (Kızılcık)**

3-5m ye kadar boylanabilen, ufak bir ağaç veya çalıdır. Dalları gövdeyle dik açı yapar. Kabuk tanence zengindir. Yaprak şekli basit, mızraksı ile geniş eliptik arasındadır. Mart mayıs aylarında yapraklanmadan açan yeşilimsi veya açık sarı erdişi çiçekler, 15-20 tanesi bir arada şemsiye kurulunda bulunur. Çiçekler yeşilimsi-soluk sarı arası renkli,

petaller 2-3 mm dir. Drupa tip meyve, başlangıçta sarı olgunlukta kırmızı renkli, 12-15 × (yaklaşık 7 mm) ebatlarında olup şekli eliptik veya silindirik yapıdadır. Olgunlaşınca sarıdan kırmızıya dönüşür, tadı ekşi ve lezzetlidir (Chamberlain, 1972, s. 541).

Çiçeklenme Zamanı : Mart-Mayıs

Yetiştiği Ortamlar : Geniş yapraklı ormanlar, çalılıklar

Yetiştiği Yükseklik : 20-1500 m

Dünyadaki Yayılışı: Orta ve Güneydoğu Avrupa, Kırım, Güney Rusya, Kafkasya, Kuzey ve kuzeybatı İran, Anti Lübnan dağları

Trakya'daki Yayılışı: A1(E) Tekirdağ: Inecik'in 5 km. güneyi, 200 m, *Coode & Jones* 2867!, A2(E) Istanbul: Rumelihisari, 30.05.1905, Hb. Robert Coll.! (Chamberlain, 1972, s. 541).

Edirne' deki Yayılışı:

Edirne: Merkez 7655 (EDTU); Uzunköprü (4069-4315) Kurtbey köyü, Ömerbey köyü, Süleymaniye köyü (Güneş, 2017b, s. 6); İpsala (4315, 4169) (Güneş, 2018b, s. 32),

Kullanım Şekli: Astım hastalığında yaprakları infüzyon yöntemiyle çiçek ve meyveleri dekoksiyon yöntemiyle hazırlanarak içilir (Melikoğlu vd., 2015, s. 4). Öksürük için meyveleri dekoksiyon yöntemiyle hazırlanarak kullanılır (Genç & Özhatay, 2006, s. 78).

4.1.44. *Cotinus coggyria* Scop.

a. **b.**

Şekil 4.44. *Cotinus coggyria* Scop. : **a.** Doğadaki genel görünümü; **b.** Yaprağı

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Rosidae

Takım: Sapindales

Aile: Anacardiaceae

Cins: *Cotinus*

Tür: *C. coggyria* Scop.

***Cotinus coggyria* Scop. (Duman Ağacı)**

Boyu 5 m. ye kadar uzayabilen çalıdır. Yapraklar petiyolat, ters yumurtamsı geniş eliptik yuvarlak şekilli, olgunlukta dökülen seyrek yumuşak tüylüdür. Çiçeklenme panikulalarda salkım şeklinde, brakteli, sepaller yaklaşık olarak 1,5 mm. ebatında, petaller beyazımsı yeşil, 1-2 mm, çiçekler hermafrodit, stilus 3 parçalıdır. Meyve drupa olup oblik – ters yumurtamsı, buruşuk şekilli, 4-5 × 3-4 mm. boyutlarındadır (Davis vd., 1967, s. 543).

Çiçeklenme Zamanı: Nisan-Haziran

Yetiştiği Ortamlar: Açık arazi, çalılık ve orman

Yetiştiği Yükseklik: 0-1300 m.

Dünyadaki Yayılışı: Güney ve Orta Avrupa, Güney Rusya, Kırım, Kafkasya, Lazkiye

Trakya'daki Yayılışı: A2(E) Istanbul: Maslak, 17.07.1892, *Azn.!* (Davis vd., 1967, s. 543).

Edirne'deki Yayılışı:

Edirne: Merkez: 965- 1124 **(**EDTU); Uzunköprü (4155-3927), Alıç köyü, Aslıhan köyü, Balaban köyü, Başağıl köyü, Çakmakköy, Çalıköy, Çöpköy, Danişment köyü, Dereköy, Eskiköy, Gazihalil köyü, Kırcasalih köyü, Kırköy, Sazlımalkoç köyü, Yeniköy (Güneş, 2017b, s. 7); Lalapaşa (MARE 9418) (Tuzlacı vd., 2010, s. 48); İpsala (3927, 4155) (Güneş, 2018b, s. 33)

Kullanım Şekli: Astım hastalığında kuru yaprakları infüzyon yöntemi ile hazırlanarak dahili olarak kullanılır (Melikoğlu vd., 2015, s. 4), (Genç & Özhatay, 2006, s. 79).

4.1.45. *Tilia cordata* Miller

a. **b.**

Şekil 4.45. *Tilia cordata* Mill**.: a.** Doğadaki genel görünümü**; b.** Çiçekleri

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Dilleniidae

Takım: Malvales

Aile: Tiliaceae

Cins: *Tilia*

Tür: *T. cordata* Miller

***Tilia cordata* Miller (Küçük Yapraklı Ihlamur)**

Yaprak dökücü ağaçlardır. Yapraklar sarmal dizilimli, yaprak ayası kaidesi genellikle kalpsidir, kenarları testere dişlidir. Çiçekler sarkık kimozlarda olup pedinkul uzun ve sarımsı bir brakte ile birleşmiştir. Sepal ve petaller serbest olup 5 adettir. Stamenler çok sayıda ovaryum 5 bölmeli ve her bölmede iki tohum taslaklıdır. Ancak ovüllerden sadece birisi gelişebildiğinden, meyva tek tohumlu bir nuks (Seçmen vd., 2008, s. 229). *Tilia cordata* L. türünde yapraklar yuvarlak şekle yakın olup ebatları 4-6(-8) cm.dir, dişleri hemen hemen kılçıksı, lamina ucu uzun sivriuçludur. Meyvesi 5-7 mm. boyutlarındadır (Yaltırık, 1967, s. 421-422).

Çiçeklenme Zamanı: Temmuz

Yetiştiği Ortamlar: Yaprak döken ağaçlı ormanlar, Göknar Ladin ormanları

Yetiştiği Yükseklik: 300-1500 m**.**

Dünyadaki Yayılışı: Kuzey ve Güney Kafkasya hariç Avrupa'nın çoğu yeri

Trakya'daki Yayılışı: A2(E) Istanbul: Çilingöz üstleri, *Hermann* (Feddes Rep. Beih. 87, 1936) (Yaltırık, 1967, s. 421-422).

Edirne'deki Yayılışı:

Edirne: Lalapaşa 9468 (EDTU); Uzunköprü (3797) Balaban köyü, Çiftlikköy, Gazihalil köyü, Kavakayazma köyü, Malkoçköy, Muhacırkadı köyü, Sazlımalkoç köyü, Yeniköy (Güneş, 2017b, s. 13); İpsala (4000) (Güneş, 2018b, s. 36).

Kullanım Şekli: Soğuk algınlığı için yaprak ve meyveleri dekoksiyonla hazırlanır, içine tarçin ve karanfil eklenerek içilir (Yeşilyurt vd., 2017, s. 143). Öksürük için brakte ve çiçekleri dekoksiyonla hazırlanarak günde bir bardak içilir (Güneş, 2017b, s. 13). Soğuk algınlığı, boğaz yumuşatmak için yaprak ve çiçekleri kaynatılarak veya demlenerek içilir (Güneş, 2018b, s. 36), (Sarı vd., 2010, s. 20).

4.1.46. *Ficus carica* L.

a. **b.**

Şekil 4.46. *Ficus carica* L. : **a.** Doğadaki genel görünümü; **b.** Meyvesi

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Hamamelidae

Takım: Urticales

Aile: Moraceae

Cins: *Ficus*

Tür: *F. carica* L.

***Ficus carica* L.**

Batı ve Güney nadiren de Kuzey Anadolu da açık alanlarda, karışık ormanlarda, taşlı dere kenarlarında, doğal yayılış gösteren ve geniş ölçüde de kültürü yapılan iki evcikli ağaçlardır. 10 m ve üstüne kadar boylanabilen çalı ve ağaçlardır. Süt içerirler.

Yapraklar dökülücü, palmat loplu, kenarları girintili, çıkıntılı ve dişli, her iki yüzü de tüylü. *F. caprificus* (erkek bitki: baba incir) ve *F. domestica* (dişi bitki: yenen incir) olmak üzere 2 varyetesi vardır. Genç dallar yeşil olgunlaştığında kahverengi renkli genellikle ince, kısa, yumuşak, seyrek tüylü, olgun dallar gri renkte düz kalın, hafifçe dallanmıştır. Yapraklar büyük 5-20(-35) cm uzunluğunda ve genişliğinde bazen 3-5- 7 loplu veya düz genellikle kalpsi, kısa pürtüklü alt yüzeyi sıklıkla kısa zayıf sık tüylü, kenarları dalgalı, oymalı ya da dişlidir. Yaprak sapı 2-8-10 cm uzunluğundadır. Sinkarp tek, 2-3 cm(kültür formunda 8 cm ye çıkabilir) armut şeklinde veya hafif küremsi, yeşil sarı renkten mor renge dönen tüysüz veya ince kısa yumuşak seyrek tüylü. (Seçmen vd., 2008). (Browicz, 1982, s. 643).

Çiçeklenme Zamanı: Mart- Nisan, Mayıs-Haziran, Ağustos-Eylül

Yetiştiği Ortamlar: Açık alanlar ve karışık ormanlar, nehir vadilerindeki taşlı bayırlar, kayalık çatlaklıklar

Yetiştiği Yükseklik: 10- 1770 m.

Dünyadaki Yayılışı: Doğu Akdeniz, Türkmenistan, Tacikistan

Trakya'daki Yayılışı: A1(E) Kirklareli: Iğneada, Grisebach, A2(E) Istanbul: Tarabya, 1890, Azn. (kültüre alınmıştır) (Browicz, 1982, s. 643).

Edirne' deki Yayılışı:

Edirne: Merkez: 3394, 7779 **(**EDTU); Uzunköprü: (4279), Çalıköy, Dereköy, Kavakayazma köyü, Maksutlu köyü, Sığırcıklı köyü (Güneş, 2017b, s. 8), Lalapaşa (MARE 9419) (Tuzlacı vd., 2010, s.48), Meriç: (4279, 4242) Olacak köyü, Kadıdondurma köyü, Karahamza köyü, Subaşı köyü (Güneş, 2017a, s. 272).

Kullanım Şekli: Astım için yaprakları dekoksiyonla hazırlanır, içilir (Melikoğlu vd., 2015, s. 4). Öksürük için meyveleri ve sütlü kısmı taze veya kuru yenir (Güneş, 2017b, s.8).

4.1.47. *Fagus orientalis* Lipsky.

a. **b.**

Şekil 4.47. *Fagus orientalis* Lipsky. : **a.** Doğadaki genel görünümü; **b.** Meyvesi

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Hamamelidae

Takım: Fagales

Aile: Fagaceae

Cins: *Fagus*

Tür: *F. orientalis* Lipsky.

***F. orientalis* Lipsky. (Doğu Kayını)**

Boyu 40 m'ye kadar uzayabilen düzgün gövdeli bir kayın türü olup çok sayıda pullarla örtülmüş bulunan iğ biçimindeki sivri uçlu ve büyük tomurcuklar sürgünlere açı yapacak şekilde dizili şekilde bulunurlar. Sürgünler koyu kahverenginde veya kırmızımtrak kahverenginde olup oldukça ince, çıplak veya parlak, sürgün ucuna doğru hafif tüylü olup üzerinde bol sayıda küçük lentiseller bulunur. Yaprak sapının sürgün üzerinde bıraktığı iz yarım daire biçiminde olup üzerinde, yanlarda birbirine yakın ikişer, ortadakinde ise çok sayıda belirgin iki kulakçık izi vardır. Erkek çiçekler birçoğu bir arada uzun bir sapın ucunda toplanmıştır. Kupula 2 cm boyunda, kupulanın dibindeki pullar geniş şerit biçimindedir (Dalgıç & Güler, 2015, s. 84)

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs

Yetiştiği Ortamlar: Yaprak döken ve karışık ormanlar (*Quercus-Castanea-Carpinus* veya *Abies, Pinus nigra*)

Yetiştiği Yükseklik: 30-2000m

Dünyadaki Yayılışı: Doğu Balkan Yarımadası (Bulgaristan, Romanya, Yunanistan), Kırım, Kafkasya, Kuzey İran

Trakya' daki Yayılışı: A1(E) Kirklareli: Demirköy yolunda bulunan Haydut Suyu civarı 700 m, A. Baytop (ISTE 13288)!, A2(E) Istanbul: Belgrad Ormanı, Akbaş (ISTO 177) (Yaltırık, 1982, s. 657-658).

Edirne' deki Yayılışı:

Edirne: Merkez: 2161 (EDTU)

Kullanım Şekli: Öksürük için yaprakları kullanılır (Sarı vd., 2010, s. 14)

4.1.48. *Cydonia oblonga* Miller

a. **b.**

Şekil 4.48. *Cydonia oblonga* Miller: **a.** Çiçekleri; **b.** Meyveleri

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Rosidae

Takım: Rosales

Aile: Rosaceae

Cins*: Cydonia*

Tür: *C. oblonga* Miller

***Cydonia oblonga* Miller (Ayva)**

Bitkinin ortalama boyu 3-7 m olup yaprakları 6-10 cm boylarında, 4-7 cm genişliğindeki yumurtamsı-genişçe elips yaprakların ucu sivri, kenarları düzgündür. Tazeyken açık gri-yeşil ve sık tüylü olup olgunlaştıkça koyu yeşil renkli ve hafif tüylü

olmakla beraber alt yüzü ise açık gri ve bol tüylüdür. Yaprak sapı 2-3 cm uzunluğundadır. Basit yapraklı, yaprakları almaşık ve kenarlıdır. Gövde ve kabuk Grimsi pembe-kahverengi renkli gövdesi ince tabakalar halinde soyulur. Dalları kısadır. Çiçekleri 3-4 cm çapında, tek tek bulunur ve hafif kokuludur. Taç yaprakları yenebilir özelliktedir. Çiçeklenme zamanı Mayıs ayında başlayıp Haziran ayına kadar devam eder. Meyveleri 7-15 cm boyunda ve 5-12 cm genişlikte olan meyve etli, küremsi elips-yuvarlak şekilli, aromatik kokulu, hafif ekşimsi ve lezzetlidir (Dalgıç & Güler, 2015, s. 155).

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs-Haziran

Yetiştiği Ortamlar: Ormanlar ve çalılar

Yetiştiği Yükseklik: 10-1000m

Dünyadaki Yayılışı: Kafkasya, Kuzey İran, Horasan (Kopet Dağı) ve Kuzey Iran

Trakya' daki Yayılışı: A1(E) Canakkale: Angadere, *Ingoldby* 20!, A2(E) Istanbul: Cengelkoy yakınları, naturalized, *Reck.* (Browicz, 1972, s. 157).

Edirne' deki Yayılışı:

Edirne: Merkez 7648 (EDTU); Uzunköprü (4202), Çakmakköy, Çöpköy, Kırcasalih köyü, Sazlımalkoç köyü, Süleymaniye köyü, Yeniköy (Güneş, 2017b, s. 7); İpsala (4142) (Güneş, 2018b, s. 33) ; Lalapaşa (MARE 9440) (Tuzlacı vd., 2010, s. 48); Meriç (4142, 3952) Küpdere köyü, Akıncılar köyü, Saatağacı köyü, Kavaklı köyü (Güneş, 2017a, s. 272)

Kullanım Şekli: Öksürük ve soğuk algınlığında kullanılır. Ayva yaprağı, kiraz sapı, oğulotu ve mısır püskülü birlikte kaynatılıp soğutulur, sabah akşam çocuklara içebildikleri kadar içirilir (Güneş, 2018b, s. 33). Soğuk algınlığında yaprakları dekoksiyon yöntemiyle kullanılır (Tuzlacı vd., 2010, s. 48), nezle için yaprakları infüzyon yöntemiyle hazırlanarak kullanılır (Bulut & Tuzlacı, 2013, s. 637). Öksürük ve soğuk algınlığı için yaprakları dekoksiyon yöntemiyle hazırlanarak günde bir bardak tüketilir (Güneş, 2017b, s. 7). Bitkinin tohumları grip için infüzyonla; öksürük için için dekoksiyon yöntemiyle hazırlanarak tüketilir (Genç & Ozhatay, 2006, s. 79).

4.1.49. *Crataegus monogyna* Jacquin

a. **b.**

Şekil 4.49. *Crataegus monogyna* Jacquin**: a.** Doğadaki genel görünümü**; b.** Çiçekleri

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Rosidae

Takım: Rosales

Aile: Rosaceae

Cins: *Crataegus*

Tür: *C. monogyna* Jacquin

***Crataegus monogyna* Jacquin (Adi Alıç)**

Çok yıllık odunsu bitkidir. Boyu 5-6 m ye kadar uzayabilir ve yaklaşık 200 yıl kadar yaşayan, tepesi yuvarlak, boylu çalı veya küçük, dikenli bir ağaç türüdür. Gövde kabuğunun rengi kırmızımsı pas renginde olup koyu renkli olan sürgünleri ince, sert ve çıplaktır. Yapraklar yumurtamsı ve lopludur. Çiçek kurulu gevşek salkım şeklinde olup üzerinde 10-18 adet çiçek taşır. Çiçekleri küçük, pembemsi veya beyaz renklidir. Meyveleri elmamsı, kırmızı veya kahverengimsi-kırmızı, yarı küremsi veya yumurtamsı, 6-10 mm çapında, tüysüz ve saplı kümeler şeklindedir (Dalgıç & Güler, 2015, s. 153).

Çiçeklenme Zamanı: Nisan- Haziran
Yetişme Ortamı: Yamaçlar, maki, meşe çalılıkları, karışık ormanlar, yol kenarları
Yetişme Yüksekliği: 0-1800m (-2000)

Dünyadaki Yayılışı: Avrupa, Kuzey Suriye ve Kuzey İran
Trakya' daki Yayılışı: A1(E) Tekirdağ: Inecik, 100 m, *D.* 39284!, A2(E) Istanbul: Subaşi -Akoliu, *A. Baytop* 13118! (Browicz, 1972, s. 146).

Edirne' deki Yayılışı:

Edirne: Uzunköprü (3919, 3993), Gazimehmet köyü, Ömerbey köyü (Güneş, 2017b, s.7); Lalapaşa (MARE 9451) (Tuzlacı vd., 2010, s.48); Keşan: Kozköy (05Y14) (Yeşilyurt vd., 2017, s. 142); İpsala (4119) (Güneş, 2018b, s.33).

Kullanım Şekli: Astım için çiçekleri dekoksiyonla hazırlanarak içilir (Melikoğlu vd., 2015, s. 4). *Crataegus* spp. türlerinin yaprak, çiçek, tohum gibi toprak üstü kısımları kullanılır (Sarı vd., 2010, s. 12).

4.1.50. *Laurus nobilis* L.

a. **b.**

Şekil 4.50. *Laurus nobilis* L: **a.** Doğadaki genel görünümü; **b.** Çiçekleri

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Magnoliidae

Takım: Laurales

Aile: Lauraceae

Cins: *Laurus*

Tür: *L. nobilis* L.

***Laurus nobilis* L. (Defne)**

8-15 m boylarında herdem yeşil aromatik, yuvarlak tepeli ve sık dallı çalı veya küçük bir ağaçtır. Yaşlı gövdeler gri renkli ve düzdür. Genellikle çok gövdeli olmakla beraber yaprakları basit, sert derimsi, eliptik ve kenarları dalgalıdır. Çiçekler yaprak koltuklarında kümeler oluşturur, tek eşeyli ve yeşilimsi sarı renklidir. Meyveleri üzümsü ve parlak siyah renkli olup sonbaharda olgunlaşır (Dalgıç & Güler, 2015, s. 104)

Çiçeklenme Zamanı: Mart- Mayıs

Yetiştiği Ortamlar: Dere yatakları, balçık, killi kumlu topraklar, kıyı makileri

Yetiştiği Yükseklik: 0-1200m

Dünyadaki Yayılışı: Güney Avrupa, Kuzeybatı Afrika, Batı Suriye, Kırım
Trakya' daki Yayılışı: A1(E) Çanakkale: Gelibolu çevresi, Dönmez., A2(E) Istanbul: Terkos G., Kasapligil (ISTF 2119)! (Demiriz, 1982, s. 535).

Edirne'de Yayılışı:
Edirne: Merkez: 3399-9311 (EDTU); Uzunköprü (4298), Çöpköy, Merkez (Güneş, 2017b, s. 9).

Kullanım Şekli: Astım ve nefes darlığında yaprakları infüzyonla hazırlanır, içilir (Melikoğlu vd., 2015, s. 5), (Bulut & Tuzlacı, 2015, s. 274). Sinüzit için 4-5 meyvesi ezilir ve balla karıştırılır, aç karnına yenir veya iki hafta boyunca hergün bir meyve ezilir ve yenir (Güneş, 2017b, s. 9).

4.1.51. *Paliurus spina-christi* L.

a.

b.

Şekil 4.51. *Paliurus spina-christi* L.: **a.** Doğadaki genel görünümü; **b.** Yaprak ve çiçekleri

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Rosidae

Takım: Rhamnales

Aile: Rhamnaceae

Cins: *Paliurus*

Tür: *P. spina-christi* Miller

***Paliurus spina-christi* L. (Karaçalı)**

2-4 m. boyu olan dikenli çalılardır. Yapraklar yumurtamsı, tüysüzdür. Yapraklar yaprak sapının iki ya da dört katıdır. Talkımlar gevşek dizilimlidir. Sepaller tüysüzdür. Meyve 2-2,5 cm çapındador, meyvenin çevresinde dalgalı kanat vardır. (Davis, 1967, s. 523).

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs- Temmuz

Yetiştiği Ortamlar: Boğazlar, nehir vadileri, çorak yerler

Yetiştiği Yükseklik: 0-1400 m

Dünyadaki Yayılışı: Güney Avrupa, Kırım, Kafkasya, Batı Suriye, Kuzey ve Güneybatı İran, Kuzey Irak.

Trakya' daki Yayılışı: A1(E) Tekirdağ: Ganos dağları, *Stojanov.,* A2(E) Istanbul: Rumelihisarı, 22.07.1939, *B. Post !* (Davis, 1967, s. 524).

Edirne' deki Yayılışı:

Edirne: Uzunköprü (4194, 4671) Altınyazı köyü, Balaban köyü, Çakmakköy, Çavuşlu köyü, Hasanpınar köyü, Kurtbey köyü, Muhacırkadı köyü, Sığırcılı köyü, Turnacı köyü (Güneş, 2017b, s. 10); Enez (4191, 4671) (Güneş, 2018a, s. 33); Lalapaşa (MARE 9447) (Tuzlacı vd., 2010, s. 49); Meriç (4194, 4247) Kadıdondurma köyü, küpdere köyü (Kartal ve Güneş, 2017, s. 251).

Kullanım Şekli: Çocuklarda olan öksürük için günde bir bardak meyveleri infüzyon veya dekoksiyon yöntemiyle hazırlanarak tüketilir (Güneş, 2018a, s. 33), (Kartal ve Güneş, 2017, s. 251). Astım için meyveleri dekoksiyonla hazırlanır, içilir (Melikoğlu vd., 2015, s. 6). Bronşit için meyveleri dekoksiyonla hazırlanır, günde üç kez yemekten sonra içilir (Genç ve Özhatay, 2006, s. 82).

4.1.52. *Cerasus avium* (L.) Moench

a. **b.**

Şekil 4.52. *Cerasus avium* (L.) Moench: **a.** Doğadaki genel görünümü; **b.** Meyvesi

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Rosidae

Takım: Rosales

Aile: Rosaceae

Cins: *Cerasus* Duhamel

Tür: *C. avium* (L.) Moench

***Cerasus avium* (L.) Moench (Kiraz)**

23 (35) m boyuna kadar ağaçlardır. Yapralar yumurtamsı veya ters yumurtamsı-dikdörtgenimsi veya eliptik şekilli, 160 × 80 mm ebatlarında, kenarları tek ya da çift testere dişlidir. Yaprak sapı 50 m ye kadar uzayabilir. Çiçekler, umbellerde 2-5 sayıda, çiçek sapı 30-60 mm dir. Hipantiyum çan şeklindedir. Petaller beyaz renkli, 12-15 mm dir. Meyvesi drupa olup küremsi şekilli, yaklaşık 1 cm çapındadır. Meyve rengi kırmızı olup daha da kararabilir (Browicz, 1972, s. 18).

Çiçeklenme Zamanı: Mart-Mayıs

Yetiştiği Ortamlar: Karışık ormanlar.

Yetiştiği Yükseklik: 0-1600m

Dünyadaki Yayılışı: Orta ve Güney Avrupa, Kafkasya, Kuzeybatı İran

Trakya' daki Yayılışı:. A1(E) Kırklareli: Istranca Dağları, Demirköy – Iğneada arası, Kayacık 11!, A2(E) Istanbul: Belgrat Ormani, *Yalt.* (ISTO 1377)! (Browicz, 1972, s. 18).

Edirne' deki Yayılışı:

Edirne: Uzunköprü (4277) Çavuşlu köyü, Hamitli köyü, Sazlımalkoç köyü (Güneş, 2017b, s. 6)

Kullanım Şekli: Öksürük için meyvaları dekoksiyon ile hazırlanarak (Genç & Ozhatay, 2006, s. 78) meyva sapları infuzyon yöntemiyle hazırlanarak (Tetik vd., 2013, s. 338).

4.1.53. *Sambucus ebulus* L.

Şekil 4.53. *Sambucus ebulus* L bitkisinin doğadaki genel görünümü

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Asteridae

Takım: Dipsacales

Aile: Caprifoliaceae

Cins: *Sambucus*

Tür: *S. ebulus* L.

***Sambucus ebulus* L. (Cüce Mürver)**

Çok yıllık otsu, tüysüz bir bitkidir. Ortalama boyu 0,5 – 1,5 m dir. Yaprakçıklar 3-6 çiftler halinde mızraksı-eliptik, 7-15 × 2-6 cm boyutlarında, kenarı testere dişlidir. Stipüller yumurtamsı, 8-30 mm dir. Çiçekler beyaz renkli bazen pembe renkli de olabilir, Anterler mor renklidir. Meyva drupa tipi olup küre şekilli yaklaşık 6 mm siyah renklidir (Chamberlain, 1972, s. 542).

Çiçeklenme Zamanı: Temmuz -Ağustos

Yetiştiği Ortamlar: Yaprak döken ormanlar, yol kenarları, kıyılar

Yetiştiği Yükseklik: 500-2000m

Dünyadaki Yayılışı: Avrupa, Latakya, Lübnan, Kuzey Irak, Batı İran, Horasan

Trakya' daki Yayılışı: A1(E) Kirklareli: Lüleburgaz Prusibiser arası, *A. Baytop* 13330!, A2(E) Istanbul: Tarabya, 14.09.1890, *Azn.!* (Chamberlain, 1972, s. 542).

Edirne' deki Yayılışı:

Edirne Merkez: 3275 **(**EDTU); Uzunköprü: (3963, 3978, 4121, 4238) Başağıl köyü, Elmalı köyü, Karapınar köyü, Karayayla köyü, Kavakayazma köyü, Kırcasalih köyü, Kurdu köyü, Malkaoçköy, Sığırcılı köyü, Sipahi köyü, Yeniköy (Güneş, 2017b, s. 12); Enez (3963, 3978, 4121, 4238) (Güneş, 2018a, s. 33); Lalapaşa (MARE 9422, 10272) (Tuzlacı vd., 2010, s. 49); Meriç: (3963, 3978, 4121) Akçaadam köyü, Kadıdondurma köyü (Kartal ve Güneş, 2017, s. 250)

Kullanım Şekli: Astımda çiçek kısımları infüzyomn yöntemi ile hazırlanıp tüketilir (Melikoğlu vd., 2015, s. 7). Bitkinin çiçekleri astım için infüzyon yöntemiyle, öksürük için dekoksiyon yöntemiyle hazırlanarak içilir (Genç & Ozhatay, 2006, s. 85).

4.1.54. *Elaeagnus angustifolia* L.

a. **b.**

Şekil 4.54. *Elaeagnus angustifolia* L.: **a.** Doğadaki genel görünümü; **b.** Çiçekleri

Alem: Plantae

Altalem: Tracheobionta

Bölüm: Magnoliophyta

Sınıf: Magnoliopsida

Altsınıf: Rosidae

Takım: Rhamnales

Aile: Elaeagnaceae

Cins: *Elaeagnus*

Tür: *E. angustifolia* L.

***Elaeagnus angustifolia* L. (Kuş iğdesi)**

Boyu 7 m.ye varabilen çalı ya da ağaçlardır. Yapraklar gümüşi renktedir. Yapraklar 2-8 × 1-3 cm ebatlarındadır. Çiçek örtüsünün dış kısmı gümüşi renkte iç kısmı ise sarıdır. Meyve eliptik – dikdörtgenimsi şekilli olup 20(-30) × 6-12(-20) mm ebatlarında kırmızı kahverengimsi renktedir (McKean, 1982, s. 534).

Çiçeklenme Zamanı: Nisan- Haziran

Yetiştiği Ortamlar: Dereler ve nehir kıyıları (Türkiye´de kültürü yapılmaktadır)

Yetiştiği Yükseklik: 0-3000m

Dünyadaki Yayılışı: Avrupa´dan Kafkasya, Suriye, İran, Afganistan, Pakistan

Trakya' daki Yayılışı: A1(E) Çanakkale: Eceabat – Kilitbahir arası, A. Baytop (ISTE 17907)!, A2(E) Istanbul: Maltepe, 1899, Azn.! (McKean, 1982, s. 534).

Edirne' deki Yayılışı:

Edirne: Merkez: 594 (EDTU); Uzunköprü (4010), Karapınar köyü, Merkez (Uzunköprü) (Güneş, 2017b, s.7); İpsala (4090) (Güneş, 2018b, s: 33); Meriç (4010, 3853) Olacak köyü, Alibey köyü, Kadıdondurma köyü, Saatağaci köyü, Umurca köyü, Kavaklı köyü (Güneş, 2017a, s. 272).

Kullanım Şekli: Soğuk algınlığı ve öksürük için çiçek ve meyveleri kullanılır (Kızıldağ vd., 2016, s. 72). Astım için yaprakları dekoksiyonla hazırlanarak kullanılır (Melikoğlu vd., 2015, s. 4)

4.2. Anket Analiz Sonuçları

Araştırmaya katılan bireylerin sosyo demografik özellikleri incelendiğinde; %44'ü kadın, %56'sı erkektir. Soruları cevaplayanların %19.5'u 18-25 yaş, %40,1'i 26-40 yaş ,%40,4'ü 41-65 yaş arasındadır; %5.7'sinin okuma yazmasının olmadığı, %10,7'sinin ilkokul ve orta okul mezunu olması,%31,3'ünün lise, %33,6'sı lise, %8,1'i lisans üstü eğitim düzeyine sahiptir.

Bu sonuç bize araştırmaya katılan bireylerin orta yaş ve genç ileri yaş grubunun eşit dağıldığını, eğitim düzeylerinin ileri düzeyde olduğunu göstermektedir.

Edirne de ve ilçelerinde anket uygulanan bireylerin ankete katılma oranları Edirne TUİK kurumundan alınan ve Edirne İl Sağlık Müdürlüğü'nden alınan 2017 verilerine göre istatistik değerlendirme sonucuna göre belirlenmiştir.

Tablonun son kısmında yer almakta olan hastalık gruplarının aldığı değerler göz önüne alındığında; %42.7 oranıyla soğuk algınlığı, %41,9 oranıyla grip, %37,2'si nezle, %36,5'u bronşit, % 34,1'i astım hastalıkları ilk sıralarda yer alırken sinüzit %14,3 oranıyla en düşük değeri almıştır (Çizelge 4.1).

Çizelge 4.1. Ankete katılan bireylerin sosyodemografik özellikleri

Cinsiyet	**Frekans (N)**	**(%)**
Kadın	169	44
Erkek	215	56
Yaş Grubu	**Frekans (N)**	**(%)**
18-25	75	19,5
26-40	154	40,1
41-65	155	40,4
Eğitim Durumu	**Frekans (N)**	**(%)**
Okur Yazar Degil	22	5,7
İlk Okul	41	10,7

Ortaokul	41	10,7
Lise	120	31,3
Lisans	129	33,6
Lisans Üstü	31	8,1
Yaşanan Yer	**Frekans (N)**	**(%)**
Edirne	168	43,8
Havsa	19	4,9
Uzunköprü	59	15,4
Keşan	73	19,0
Süloğlu	8	2,1
Lalapaşa	7	1,8
Meriç	14	3,6
Enez	10	2,6
İpsala	26	6,8
Hastalık Grupları	**Frekans (N)**	**(%)**
Grip	161	41,9
Soğuk Algınlığı	164	42,7
Nefes Darlığı	110	28,6
Nezle	143	37,2
Sinüzit	55	14,3
Bronşit	140	36,5
Astım	131	34,1

Çizelge 4. 2. Ankete katılan bireylerin kullandığı bitki kısımlarının frekans ve yüzdeleri

Kullanılan Kısımlar	**Frekans (N)**	**%**
Çiçek	7	1,5
Kabuk	6	1,2
Kozalak	1	0,2
Kök	27	5,0
Kök, Tomurcuk	4	1,0

Kök, Yaprak, Kabuk	66	14,0
Kök,Kabuk	9	1,9
Meyve	87	19,0
Meyve,Tohum	6	1,2
Meyvesinin Suyu	2	0,5
Sap Kısmı	8	1,7
Sap,Meyve	1	,2
Tohum	4	1,0
Tomurcuk	12	2,5
Yaprak	178	37,7
Yaprak, Kök	10	2,1
Yaprak,Kabuk	38	8,0
Yaprak,Tomurcuk	6	1,2
Toplam	472	100,0

Çizelge 4.3. Ankete katılan bireylerin kullandığı tek parça bitki kısımlarının frekansları ve yüzdeleri

Tek Başına Kullanılan Kısımlar	**Frekans (N)**	**%**
Çiçek	7	1,0
Kabuk	119	17,8
Kozalak	1	,2
Kök	106	16,0
Meyve ve Meyvenin Suyu	96	14,4
Sap	9	1,3
Tohum	10	1,5
Tomurcuk	22	3,2
Yaprak	298	44,6
Toplam	**668**	**100,0**

Analiz sonuçlarına göre bitkilerin kullanılan kısımları arasında, %37,7 oranıyla en fazla yaprakları, %19 ile meyvesi ve %14 oranıyla kök-yaprak ve kabuk bir arada kullanılmasıyla ilk sıralarda yer almasına neden olmaktadır. Kullanılan kısımlar ankette birden fazla işaretlemeye yer verilerek hazırlanmıştır. Bu tablodaki değerler bireylerin birarada ya da tek olarak kullanlanma oranlarını belirlememizi sağlamaktadır. Diğer tablo da ise her kullanılan kısmın tek başına aldığı değerlerin gösterilmesine yardımcı olmaktadır. Kullanılan kısımlar tek başına değerlendirildiğinde %44,6 oranıyla yaprak kısımları en yüksek değeri alırken %0,2 oranıyla kozalak ve %1 oranıyla çiçek kısımları kullanıldığı görülmüştür (Çizelge 4.2.; 4.3).

Çizelge 4.4. Ankete katılan bireylerin bitkileri temin etme yollarının frekansları ve yüzdeleri

Temin Etme Şekli	**Frekans (N)**	**%**
Kendim Yetiştiriyorum	134	34,8
Pazardan Vb Aldım	130	33,8
Aktardan Aldım	116	30,2
Bahçeden Topladım	1	,3
Dağlardan Topladım	2	,6
Ormandan Topladım	1	,3
Toplam	384	100

Çalışma sonuçlarına göre bireyler kullandıkları bitkilerin %34,8'ini bireyler kendileri yetiştirmekte, %33,8'ini pazardan, %30,2'sini aktardan temin etmektedirler. Bu sonuç bölgede yetiştirilme imkanı olan bitkilerin bireyler tarafından yetiştirilirken bölgeye ait olmayan bitkilerin pazardan ya da aktardan temin edildiği görülmektedir (Çizelge 4.4).

Çizelge 4.5. Ankete katılan bireylerin kullanılan yöntemlerden fayda görme durumunun frekans ve yüzdeleri

Kullanılan Yöntemlerden Fayda Görme Durumu	Frekans (N)	%
Hastalığa Sıklığım Azaldı	45	12,0
Hastalık Geçirme Süresi Azaldı	137	36,0
Hiç Hastalanmadım	108	27,5
Kendimi Daha İyi Hissettim	62	16,5
Fayda Görmedim	32	8,0
Toplam	384	100,0

Kullanılan yöntemlerden fatda görme durumları değerlendirildiğinde, %36'sının hastalığını geçirme süresinin azaldığı, %27,5'unun düzenli uygulama sonrasında bir daha hiç hastalanmadığını, %16,5'unun kendilerini daha iyi hissettiklerini, %12'sinin hastalanma sıklıklarının azaldığını belirtmişlerdir. Fayda görmediğini belirten sadece %8 kişi bulunmaktadır. Bu durum halkın uyguladıkları bitkisel tedavi yöntemlerden %92'sinin olumlu sayılabilecek fayda gördüklerini ve bu durumdan memnun oldukları ortaya çıkmaktadır (Çizelge 4.5).

Çizelge 4.6. Ankete katılan bireylerin grip hastalığında kullandığı bitkilerin frekansları ve yüzdeleri

Grip Hastalığında Kullanılan Bitkilerin Lokal Adı	Frekans	%
Adaçayı	27	7,3
Asma Yaprağı	7	2
Ayçiçeği	1	0,3
Ayva- Ayva Yaprağı	16	4,1
Bal	5	1,3
Biberiye	1	0,3

Civanperçemi	2	0,6
Defne	1	0,3
Elma	4	1,2
Hibiskus	3	0,7
Ihlamur	112	29,1
Karabiber	3	1
Karanfil	8	2
Karnabahar	1	0,3
Kekik	4	1
Kivi	1	0,3
Kuru Meyveler	1	0,3
Kuşburnu	19	5
Lahana	1	0,3
Lavanta	1	0,3
Limon	34	9
Mandalina	2	0,6
Maydanoz	1	0,3
Meyve	2	0,5
Nane	26	6,7
Nar-Nar Çiçeği	6	1,5
Pırasa	1	0,3
Sarımsak	1	0,3
Tarçın	29	7,8
Üzüm	1	0,3
Yeşil Çay	2	0,6
Zencefil	37	10
Zerdeçal	1	0,3
Zerdeçal	3	0,9
Toplam	364	100

Yapılan analiz sonucuna göre grip hastalığı için Edirne ili ve ilçelerinde toplam 33 bitki kullanılmıştır. araştırmaya katılan 384 kişiden 364'ü grip hastalığında bitkisel yöntemlerden bahsetmiştir. bu bitkilerden ıhlamuru 112 kişi (%29,1) , 37 kişi zencefil (%10), 34 kişi limon (%9), 29 kişi tarçını (%7,8), 27 kişi adaçayı (%7,3), 26 kişi nane (%6,7), 19 kişi kuşburnu (%5), 16 kişi ayva-ayva yaprağı (%4,1), 8 kişi karanfili (%2) tercih etmiştir. Bu tablo bölgede de yetişen ıhlamur, nane, adaçayı, ayva bitkilerinin daha fazla tercih edilmesinin; bitkiye erişiminin kolay olmasından kaynaklı olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca halkın bu bitkileri kendi bahçelerinde yetiştirmeleri ya da yörenin geleneksel tedavi yöntemlerinin arasında yer almasının da oldukça etkili olduğunu düşündürmektedir. tabloda da belirtilmiş olan diğer bitki türlerinin bir kısmı (karanfil, tarçın gibi), hastalığın tedavisinde diğer bitkilerin karışımlarının içine ilave edilerek, ya da sonradan tatlandırmak için (bal gibi) kullanılmaktadır (Çizelge 4.6).

Yapılan analiz sonucuna göre soğuk algınlığında edirne ili ve ilçelerinde toplam 36 bitki kullanılmıştır. araştırmaya katılan 384 kişiden 346'sı soğuk algınlığı hastalığında bitkisel yöntemlerden bahsetmiştir. Bu bitkilerden nane 72 kişi (%20), 53 kişi ıhlamuru (%15), kişi limon (%12), 30 kişi adaçayı(%10), 18 kişi rezene (%5), 13 kişi ayva- ayva yaprağı (%3)'ü tercih etmiştir. analiz sonuçları incelendiğinde hasta bireylerin c vitamin oranı yüksek bitkileri tercih ettiği görülmektedir. Bu durum bize soğuk algınlığı hastalığının temel nedenleri arasında vitamin eksikliği, yorgunluk, hava değişimi gibi faktörlerin etkili olduğunu düşündürmektedir. Zencefil, zerdeçal, bal gibi besinleri genellikle aroma vermek için kullandıklarını belirtmişlerdir (Çizelge 4.7).

Çizelge 4.7. Ankete katılan bireylerin soğuk algınlığı hastalığında kullandığı bitkilerin frekansları ve yüzdeleri

Soğuk Alınlığı Hastalığında Kullanılan Bitkilerin Lokal Adı	**Frekans**	**%**
Acı Yavşan-Acı Yavşan Otu	4	1
Adaçayı	37	10
Ayçiçeği	1	0,3
Ayva-Ayva Yaprağı	13	3,3

Bal	3	0,8
Biberiye	3	0,8
Ebegümeci	2	0,7
Elma	4	1
Gelincik	4	1
Havlican	2	0,5
Ihlamur	53	15
Karabiber	7	2
Karanfil	2	0,5
Kekik	25	7
Kış Çayları	1	0,5
Kivi	1	0,3
Kuşburnu	3	0,7
Lavanta	3	0,7
Limon	40	12
Mandalina	1	0,5
Mate	1	0,5
Maydanoz	4	2
Melisa	2	0,6
Meyve	2	0,6
Nane	72	20
Nar	2	0,5
Papatya	1	0,4
Portakal	3	0,7
Rezene	18	5
Sarı Kantaron	10	3
Soğan	1	0,5
Tarçın	7	2
Üzüm	1	0,5
Zencefil	2	0,6
Zerdeçal	7	3

Zeytin	2	1
Toplam	346	100

Çizelge 4.8. Ankete katılan bireylerin nezle hastalığında kullandığı bitkilerin frekansları ve yüzdeleri

Nezle Hastalığında Kullanılan Bitkilerin Lokal Adı	Frekans	%
Adaçayı	35	15,0
Asma Yaprağı	1	,4
Ayçiçeği	1	,4
Ayva-Ayva Yaprağı	7	1,0
Bal	2	0,8
Biberiye	3	,8
Defne	2	1,2
Hatmi Çiçeği	2	1,2
Havlican	1	,4
Ihlamur	65	27,0
Karanfil	2	,8
Kekik	25	10,5
Kiraz Sapı	1	,4
Kudret Narı	3	,8
Lavanta	1	,4
Limon	25	10,5
Mandalina	2	1,2
Maydanoz	2	1,2
Melisa	2	1,2
Meyve	2	1,2
Nane	23	10,0
Nar	1	,4

Papatya	6	2,5
Portakal	3	,8
Sarımsak	1	,4
Soğan	4	1,6
Tarçın	7	3,0
Zencefil	11	4,5
Zerdeçal	1	,4
Toplam	241	100,0

Yapılan analiz sonucuna göre nezlede Edirne ili ve ilçelerinde toplam 28 bitki kullanılmıştır. araştırmaya katılan 384 kişiden 241'i nezle hastalığında bitkisel yöntemlerden bahsetmiştir.

Bu bitkilerden; ıhlamuru 65 kişi (%27), adaçayı 35 kişi (%15),kekik ve limon 25 er kişi (%10,5), nane 23 kişi (%10), 11 kişi zencefil (%4,5) 'u tercih etmiştir.

Analiz sonuçları incelendiğinde nezlede ıhlamur ve adaçayının daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Diğer hastalık gruplarından farklı olarak zencefil hazırlanan karışımlara aroma vermek amaçlı değil, bağışıklık sstemini güçlendirmek amacıyla kullandıklarını belirtmişlerdir (Çizelge 4.8).

Çizelge 4.9. Ankete katılan bireylerin sinüzit hastalığında kullandığı bitkilerin frekansları ve yüzdeleri

Sinüzit Hastalığında Kullanılan Bitkilerin Lokal Adı	**Frekans**	**%**
Adaçayı	18	32,5
Asma	1	2,0
Cırtatan- Pırtlağan(Acı Kavun)	9	16,0
Defne	6	11,0
Ihlamur	1	2,0
Karahindiba	1	2,0
Kiraz Sapı	6	11,0

Limon	2	3,3
Mürver Ağacı	3	5,4
Papatya	1	2,0
Rezene	2	3,6
Sarımsak	2	3,6
Soğan	2	3,6
Üzüm	1	2,0
Toplam	384	100,0
Hastalık Değeri	345	89,8

Yapılan analiz sonucuna göre sinüzit de Edirne ili ve ilçelerinde toplam 13 bitki kullanılmıştır. araştırmaya katılan 384 kişiden 345'i sinüzit hastalığında bitkisel yöntemlerden bahsetmiştir.

Bu bitkilerden %32,5 (18 kişi) oranıyla en fazla adaçayının, %16 (9 kişi) acı kavun bitkisini, %11 (6 kişi) defne ve kiraz sapı bitkileri ilk sırada yer almaktadır.

Ankete katılan bitkiler sinüzit hastalığında adaçayının enfeksiyon belirtilerini önlediğini ve düzenli kullandıklarında daha az hastalandıklarını belirtmişlerdir. Cırtatandiye belirttikleri acı kavun bitkisinin suyundan buruna 1 damla damlatıldığında çok rahatladıklarını ve uzun süre hastalanmadıklarını belirtmişlerdir.

Bu hastalığa sahip (%89,8) kişilerden %75,4'ünün bu bitkinin zehirleme özelliğinden korktukları için diğer bitkileri tercih ettiklerini belirtmişlerdir (Çizelge 4.9).

Çizelge 4.10. Ankete katılan bireylerin bronşit hastalığında kullandığı bitkilerin frekansları ve yüzdeleri

Bronşit Hastalığında Kullanılan Bitkilerin Lokal Adı	Frekans	%
Adaçayı	16	6,2
Akasya	1	0,4
Armut	1	0,4
Asma-Asma Yaprağı	3	1,2
Ayva- Ayva Yaprağı	5	2
Bal	4	1,6
Bamya	1	0,4
Biberiye	11	5
Ceviz-Ceviz Kabuğu	3	2
Çam Kozalakları	1	0,4
Çörek Otu	2	0,8
Defne	2	0,8
Dere Otu	1	0,4
Ebegümeci	36	16
Ihlamur	19	7,5
İğde	2	0,8
Karabiber	6	2,4
Karadut	2	0,8
Karanfil	6	2,4
Karaturp- Turp	9	3,5
Keçi Boynuzu	6	2,4
Kekik	13	5
Kızıl Çam- Kızıl Çam Nalı	15	5
Lavanta	1	0,4
Limon	3	1,2
Maydonoz	2	0,8

Melisa-Melisa Yaprağı	3	1,2
Mülver Ağacı	11	4,3
Nane	1	0,4
Papatya	3	1,2
Sarı Kantaron	3	1,2
Sarımsak	1	0,4
Soğan	7	3
Sütlü Kengel	1	0,4
Üzüm	2	0,8
Tarçın	6	2,3
Zedeçal	5	2
Zencefil	13	7
Zeytin	12	6
Toplam	**384**	**100**
Hastalık Değeri	**255**	**66,4**

Yapılan analiz sonucuna göre bronşit de Edirne ili ve ilçelerinde toplam 38 bitki kullanılmıştır. Araştırmaya katılan 384 kişiden 255'i bronşit hastalığında bitkisel yöntemlerden bahsetmiştir. Bu bitkilerden %16 (36 kişi) oranıyla en fazla ebegümeci, %7,5 (19 kişi) ıhlamuru, %7 (13 kişi) zencefil, %6,2 (16 kişi) adaçayını, %5 (15 kişi)'ini kızılçam ilk sıralarda yer almaktadır. Bu hastalık grubunda diğerlerinden farklı olarak zeytin ve zeytinyağı hazırlanan kürlere eklenmiştir. Yağ ile oluşturulan karışımın fermente olması için 7-21 gün arasında bekletilmiş sonrasında uygulanmıştır. Bronşit kronik hastalıklar grubuna girdiği için bireyler bu bitkileri atak döneminde olduğu sağlıklı dönemlerinde de tükettiklerini belirtmişlerdir (Çizelge 4.10).

Çizelge 4.11. Ankete katılan bireylerin astım hastalığında kullandığı bitkilerin frekansları ve yüzdeleri

Astım Hastalığında Kullanılan Bitkilerin Lokal Adı	Frekans	%
Biberiye	1	0,2
Çörek Otu	14	8
Hatmi Çiçeği	2	0,6
Ihlamur	15	6
Kızılkök-Kızılçam	7	3
Adaçayı	4	1,5
Akasya	1	0,3
Akdut-Dut- Karadut	16	7
Armut	1	0,3
Asma-Asma Yaprağı-Üzüm	16	7
Ayçiçeği	2	0,6
Ayva-Ayva Yaprağı	4	1,5
Bal	2	0,6
Bamya	1	0,3
Cam Kozalakları	1	0,3
Ceviz	11	5
Çam Fıstığı	2	0,6
Defne	4	1,5
Ebegümeci	9	3,4
Ev Nanesi	3	1,2
Isırgan	4	1,5
İğde	2	0,6
İncir	2	0,6
Karabiber	4	1,5
Karanfil	2	0,6
Karaturp	6	3

Keçi Boynuzu	4	1,5
Kekik	4	1,5
Kızılcık	5	1,7
Limon	2	0,6
Melisa Yaprağı	3	1,2
Mısır Püskülü	11	4,5
Mürver Ağacı	3	1,5
Öksü Otu,	15	6
Sarı Kantoron	4	2
Sarımsak	3	1,2
Soğan	3	1,2
Sütlü Kengel-Pırtlağan	7	2,8
Tarçın	9	3,4
Yaban Gülü	1	0,3
Yılan Otu	4	1,5
Zencefil	20	10
Zerdeçal,	3	1,2
Zeytin	3	1,2
Toplam	**384**	**100**
Hastalık Değeri	**265**	**69**

Yapılan analiz sonucuna göre astım de Edirne ili ve ilçelerinde toplam 44 bitki kullanılmıştır. araştırmaya katılan 384 kişiden 265'i astım hastalığında bitkisel yöntemlerden bahsetmiştir. Bu bitkilerden %10(20 kişi) zencefil, %8 (18 kişi) çörek otu, %7 (16 kişi) asma yaprağı-üzüm ve dut, %6 (15 kişi) ökse otu ve ıhlamur ilk sıralarda yer almaktadır.

Bu hastalık grubunda karaturp ve soğan bitkisi daha çok kür yapımında kullanıldığını ve çoğunlukla soğan ve turpun içlerinin oyularak bal ilave ettiklerini belirtmişlerdir. İncir meyvesinin sütünün kullanıldığını ve etkili olduğunu çalışmaya katılan bireyler belirtmişlerdir (Çizelge 4.11).

Çizelge 4.12. Ankete katılan bireylerin nefes darlığı hastalığında kullandığı bitkilerin frekansları ve yüzdeleri

Nefes Darlığı Hastalığında Kullanılan Bitkilerin Lokal Adı	Frekans	%
Adaçayı	6	3
Ardıç	6	3
Armut	1	0,3
Asma Yaprağı-Üzüm	5	1,8
Ayva- Ayva Yaprağı	3	1
Biberiye	20	8
Dağ Kekiği	36	12,3
Defne- Ekinezya	5	2
Ebegümeci	1	0,3
Erik	1	0,3
Ihlamur	14	5
Isırgan	1	0,3
İncir Yaprağı	1	0,3
Karabiber	2	0,7
Karanfil	7	3
Çörek Otu	1	0,3
Karaturp	25	9
Kiraz Sapı	2	0,5
Kudret Narı	1	0,3
Lavanta	32	12
Limon	10	4
Melisa	5	2
Mısır Püskülü	3	1
Nane	20	8
Nar Kabuğu	10	3
Okaliptus	5	1,8

Papatya	24	9
Rezene	3	1
Soğan	3	1
Tarçın	3	1
Zencefil	10	4
Zeytin	2	0,8
Toplam	**384**	**100**
Hastalık Değeri	**278**	**72,4**

Yapılan analiz sonucuna göre nefes darlığı hastalığında Edirne ili ve ilçelerinde toplam 34 bitki kullanılmıştır. Araştırmaya katılan 384 kişiden 278'i nefes darlığı hastalığında bitkisel yöntemlerden bahsetmiştir.

Bu bitkilerden %12,3 (36 kişi) dağ kekiği, %12 (32 kişi) lavanta, %9 (25 kişi) karaturp, %9 (24 kişi) papatya, %8 (20 kişi) nane ve biberiye, %5 (14 kişi) ıhlamur, %4 (10 kişi) limon ilk sırada yer almaktadır.

Ankete katılan bireyler nefes darlığı hastalığında sedatif etkisi yüksek olan bronkodilatör içerikli bitkileri daha çok tercih ettiklerini belirtmişlerdir (Çizelge 4.12).

Çizelge 4.13. Ankete katılan bireylerin Edirne ilçelerine göre solunum sistemi hastalıklarında kullandıkları bitkisel tedaviyi aile büyüklerinden öğrenme analizi

Bitkisel Tedavi Yöntemi Aile Büyüklerinden Öğrenildi	İlçelere Göre Tedaviyi Öğrenme Yöntemleri		Bronşit		Astım		Nezle		Sinüzit		Nefes Darlığı		Soğuk Algınlığı		Grip		Toplam
			Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	
Edirne	Sayı		28	54	29	53	35	47	10	72	21	61	41	41	36	46	82
	Yaşanan Yer %		34,10%	65,90%	35,40%	64,60%	42,70%	57,30%	12,20%	87,80%	25,60%	74,40%	50,00%	50,00%	43,90%	56,10%	100,00%
	Hastalık %		43,10%	42,50%	44,60%	41,70%	50,00%	38,50%	34,50%	44,20%	47,70%	41,20%	51,30%	36,60%	45,00%	41,10%	42,70%
Havsa	Sayı		3	9	2	10	3	9	2	10	4	8	7	5	8	4	12
	Yaşanan Yer %		25,00%	75,00%	16,70%	83,30%	25,00%	75,00%	16,70%	83,30%	33,30%	66,70%	58,30%	41,70%	66,70%	33,30%	100,00%
	Hastalık %		4,60%	7,10%	3,10%	7,90%	4,30%	7,40%	6,90%	6,10%	9,10%	5,40%	8,80%	4,50%	10,00%	3,60%	6,30%
Uzunköprü	Sayı		9	24	9	24	12	21	5	28	5	28	8	25	13	20	33
	Yaşanan Yer %		27,30%	72,70%	27,30%	72,70%	36,40%	63,60%	15,20%	84,80%	15,20%	84,80%	24,20%	75,80%	39,40%	60,60%	100,00%
	Hastalık %		13,80%	18,90%	13,80%	18,90%	17,10%	17,20%	17,20%	17,20%	11,40%	18,90%	10,00%	22,30%	16,30%	17,90%	17,20%
Keşan	Sayı		17	23	14	26	13	27	5	35	8	32	14	26	17	23	40
	Yaşanan Yer %		42,50%	57,50%	35,00%	65,00%	32,50%	67,50%	12,50%	87,50%	20,00%	80,00%	35,00%	65,00%	42,50%	57,50%	100,00%
	Hastalık %		26,20%	18,10%	21,50%	20,50%	18,60%	22,10%	17,20%	21,50%	18,20%	21,60%	17,50%	23,20%	21,30%	20,50%	20,80%
Süloğlu	Sayı		1	3	2	2	2	2	0	4	2	2	2	2	2	2	4
	Yaşanan Yer %		25,00%	75,00%	50,00%	50,00%	50,00%	50,00%	0,00%	100,00%	50,00%	50,00%	50,00%	50,00%	50,00%	50,00%	100,00%
	Hastalık %		1,50%	2,40%	3,10%	1,60%	2,90%	1,60%	0,00%	2,50%	4,50%	1,40%	2,50%	1,80%	2,50%	1,80%	2,10%

Çizelge 4.14. (Çizelge 4.13'ün devamı) Ankete katılan bireylerin Edirne ilçelerine göre solunum sistemi hastalıklarında kullandıkları bitkisel tedaviyi aile büyüklerinden öğrenme analizi

Bitkisel Tedavi Yöntemi Aile Büyüklerinden Öğrenildi																				
İlçelere Göre Tedaviyi Öğrenme Yöntemleri		Bronşit		Astım		Nezle		Sinüzit		Nefes Darlığı		Soğuk Algınlığı		Grip		Toplam	
		Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır		
Lalapaşa	Sayı	1	2	1	2	0	3	1	2	2	1	0	3	0	3		3
	Yaşanan Yer %	33,30 %	66,70 %	33,30%	66,70 %	0,00%	100,00 %	33,30 %	66,70 %	66,70 %	33,30 %	0,00%	100,00 %	0,00%	100,00 %		100,00 %
	Hastalık %	1,50 %	1,60%	1,50 %	1,60%	0,00%	2,50%	3,40%	1,20%	4,50%	0,70%	0,00%	2,70%	0,00%	2,70%		1,60%
Meriç	Sayı	0	5	1	4	2	3	1	4	0	5	3	2	1	4		5
	Yaşanan Yer %	0,00 %	100,00 %	20,00%	80,00 %	40,00 %	60,00 %	20,00 %	80,00 %	0,00%	100,00 %	60,00 %	40,00 %	20,00 %	80,00 %		100,00 %
	Hastalık %	0,00 %	3,90%	1,50 %	3,10%	2,90%	2,50%	3,40%	2,50%	0,00%	3,40%	3,80%	1,80%	1,30%	3,60%		2,60%
Enez	Sayı	0	3	1	2	0	3	2	1	0	3	0	3	0	3		3
	Yaşanan Yer %	0,00 %	100,00 %	33,30%	66,70 %	0,00%	100,00 %	66,70 %	33,30 %	0,00%	100,00 %	0,00%	100,00 %	0,00%	100,00 %		100,00 %
	Hastalık %	0,00 %	2,40%	1,50 %	1,60%	0,00%	2,50%	6,90%	0,60%	0,00%	2,00%	0,00%	2,70%	0,00%	2,70%		1,60%
İpsala	Sayı	6	4	6	4	3	7	3	7	2	8	5	5	3	7		10
	Yaşanan Yer %	60,00 %	40,00 %	60,00%	40,00 %	30,00 %	70,00 %	30,00 %	70,00 %	20,00 %	80,00 %	50,00 %	50,00 %	30,00 %	70,00 %		100,00 %
	Hastalık %	9,20 %	3,10%	9,20 %	3,10%	4,30%	5,70%	10,30 %	4,30%	4,50%	5,40%	6,30%	4,50%	3,80%	6,30%		5,20%
Toplam	Sayı	65	127	65	127	70	122	29	163	44	148	80	112	80	112		192
	Yaşanan Yer %	33,90 %	66,10 %	33,90%	66,10 %	36,50 %	63,50 %	15,10 %	84,90 %	22,90 %	77,10 %	41,70 %	58,30 %	41,70 %	58,30 %		100,00 %
	Hastalık %	100,00%	100,00 %	100,00%	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %		100,00 %

Çizelge 4.13;14'e göre:

İlçelere göre bitkisel tedavi yöntemlerinden aile büyüklerinden öğrenme tablosu incelendiğinde; Edirne' de yaşayan kişilerin %43,1'i bronşitte, %44,6'sı astımda, %50'si nezlede,%34,5'i sinüzitte, %47,7'si nefes darlığında, %51,3'ü soğuk algınlığında, %45'i gripde kullandıkları yöntemleri aile büyüklerinden öğrenmişlerdir. Bu tablodaki veriler toplam tablosuyla karşılaştırıldığında Edirne de bronşit hastalığına sahip kişi sayısı Edirne de anket yapılan 384 kişinin %40'ı bronşit hastalığına sahip olmakla beraber; bu oranın da %43,1'i uyguladıkları yöntemleri, aile büyüklerinden öğrendiklerini belirtmişlerdir (Çizelge 4.13 ; 4.14), (Çizelge 4.23; 4.24).

Havsa' da yaşamakta olan bireylerin;%10 grip hastalıklarında,%6,9 sinüzitte, %3,1 astımda uyguladıkları yöntemleri aile büyüklerinden öğrendiklerini belirtmişlerdir. Uzunköprü'de %18,9'unun bronşit, astım, nefes darlığında kullandıkları yöntemi aile büyüklerinden öğrenmediklerini belirtmişlerdir. Keşan 'da %26,2'sinin bronşit için, %21,3'ünün grip, %21,5'unun astım, %17,5'unun soğuk algınlığı, %18,2'sinin nefes darlığı, %18,6'sının nezle, %17,2'sinin sinüzitde kullandıkları bitkisel yöntemleri aile büyüklerinden öğrendiklerini belirtmişlerdir (Çizelge 4.13; 4.14), (Çizelge 4.23; 4.24).

Süloğlu'nda en fazla %4,5 oranıyla nefes darlığında en az %1,5 oranıyla bronşitde aile büyüklerinden öğrenilenlerin uygulandığını belirtmişlerdir. Lalapaşa 'da %4,5 oranıyla nefes darlığında, Meriç'de %3,8 soğuk algınlığında, Enez'de %6,9'u sinüzitde, İpsala'da %9,2 oranıyla astım ve bronşitte uyguladıkları yöntemlerin aile büyüklerinden öğrenildiğini göstermektedir (Çizelge 4.13; 4.14), (Çizelge 4.23; 4.24). Çizelge bütün olarak incelendiğinde araştırmaya katılan bireylerden %33,9'unun astım ve bronşitte, %36,5'u nezlede, %15,1'i sinüzitde, %22,9'u nefes darlığında,%41,7'si soğuk algınlığı ve gripde aile büyüklerinden öğrendikleri yöntemleri uygulamışlardır. Bireyler kronik hastalıklarda kullandıkları yöntemlerin sadece %30'u ve %70'i ise akut hastalıklarda kullanılan yöntemlerin aileden öğrenilen uygulamalar olduğu analiz sonuçlarında görülmektedir (Çizelge 4.13; 4.14), (Çizelge 4.23; 4.24).

Çizelge 4.15. Ankete katılan bireylerin Edirne ilçelerine göre solunum sistemi hastalıklarında kullandıkları bitkisel tedaviyi yakın arkadaşlardan öğrenme analizi

Bitkisel Tedavi Yöntemi Yakın arkadaşlardan Öğrenildi	İlçelere Göre Tedaviyi Öğrenme Yöntemleri		Bronşit		Astım		Nezle		Sinüzit		Nefes Darlığı		Soğuk Algınlığı		Grip		Toplam
			Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	
Edirne		Sayı	13	24	12	25	17	20	6	31	14	23	21	16	20	17	37
	Yaşanan Yer %		35,1%	64,9%	32,4%	67,6%	45,9%	54,1%	16,2%	83,8%	37,8%	62,2%	56,8%	43,2%	54,1%	45,9%	100,0%
		Hastalık %	35,1%	48,0%	37,5%	45,5%	50,0%	37,7%	54,5%	40,8%	43,8%	41,8%	47,7%	37,2%	48,8%	37,0%	42,5%
Havsa		Sayı	0	3	0	3	0	3	0	3	0	3	3	0	1	2	3
	Yaşanan Yer %		0,0%	100,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%	100,0%	0,0%	33,3%	66,7%	100,0%
		Hastalık %	0,0%	6,0%	0,0%	5,5%	0,0%	5,7%	0,0%	3,9%	0,0%	5,5%	6,8%	0,0%	2,4%	4,3%	3,4%
Uzunköprü		Sayı	6	7	6	7	3	10	1	12	4	9	7	6	5	8	13
	Yaşanan Yer %		46,2%	53,8%	46,2%	53,8%	23,1%	76,9%	7,7%	92,3%	30,8%	69,2%	53,8%	46,2%	38,5%	61,5%	100,0%
		Hastalık %	16,2%	14,0%	18,8%	12,7%	8,8%	18,9%	9,1%	15,8%	12,5%	16,4%	15,9%	14,0%	12,2%	17,4%	14,9%
Keşan		Sayı	12	11	10	13	8	15	3	20	9	14	9	14	9	14	23
	Yaşanan Yer %		52,2%	47,8%	43,5%	56,5%	34,8%	65,2%	13,0%	87,0%	39,1%	60,9%	39,1%	60,9%	39,1%	60,9%	100,0%
		Hastalık %	32,4%	22,0%	31,3%	23,6%	23,5%	28,3%	27,3%	26,3%	28,1%	25,5%	20,5%	32,6%	22,0%	30,4%	26,4%
Lalapaşa		Sayı	0	1	0	1	1	0	0	1	1	0	1	0	1	0	1
	Yaşanan Yer %		0,0%	100,0%	0,0%	100,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	100,0%
		Hastalık %	0,0%	2,0%	0,0%	1,8%	2,9%	0,0%	0,0%	1,3%	3,1%	0,0%	2,3%	0,0%	2,4%	0,0%	1,1%

Çizelge 4.16.(Çizelge 4.2.15'in devamı) Ankete katılan bireylerin Edirne ilçelerine göre solunum sistemi hastalıklarında kullandıkları bitkisel tedaviyi yakın arkadaşlardan öğrenme analizi

Bitkisel Tedavi Yöntemi Yakın Arkadaşlardan Öğrenildi	İlçelere Göre Tedaviyi Öğrenme Yöntemleri		Bronşit		Astım		Nezle		Sinüzit		Nefes Darlığı		Soğuk Algınlığı		Grip		Toplam
			Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	
Toplam	Meriç	Sayı	1	1	0	2	1	1	0	2	2	0	1	1	1	1	2
		Yaşanan Yer %	50,0%	50,0%	0,0%	100,0 %	50,0%	50,0%	0,0%	100,0%	100,0 %	0,0%	50,0%	50,0%	50,0 %	50,0%	100,0%
		Hastalık %	2,7%	2,0%	0,0%	3,6%	2,9%	1,9%	0,0%	2,6%	6,3%	0,0%	2,3%	2,3%	2,4%	2,2%	2,3%
	Enez	Sayı	0	2	0	2	1	1	1	1	0	2	1	1	2	0	2
		Yaşanan Yer %	0,0%	100,0 %	0,0%	100,0 %	50,0%	50,0%	50,0%	50,0%	0,0%	100,0 %	50,0%	50,0%	100,0 %	0,0%	100,0%
		Hastalık %	0,0%	4,0%	0,0%	3,6%	2,9%	1,9%	9,1%	1,3%	0,0%	3,6%	2,3%	2,3%	4,9%	0,0%	2,3%
	İpsala	Sayı	5	1	4	2	3	3	0	6	2	4	1	5	2	4	6
		Yaşanan Yer %	83,3%	16,7%	66,7%	33,3%	50,0%	50,0%	0,0%	100,0%	33,3%	66,7%	16,7%	83,3%	33,3 %	66,7%	100,0%
		Hastalık %	13,5%	2,0%	12,5%	3,6%	8,8%	5,7%	0,0%	7,9%	6,3%	7,3%	2,3%	11,6%	4,9%	8,7%	6,9%
	Toplam	Sayı	37	50	32	55	34	53	11	76	32	55	44	43	41	46	87
		Yaşanan Yer %	42,5%	57,5%	36,8%	63,2%	39,1%	60,9%	12,6%	87,4%	36,8%	63,2%	50,6%	49,4%	47,1 %	52,9%	100,0%
		Hastalık %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0%	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0%

Çizelge 4.15;16'ya göre:

İlçelere göre bitkisel tedavinin yakın arkadaşlardan öğrenme tablosu incelendiğinde; il ilçelerin toplamı değerlendirildiğinde bronşitin %42,5'u, astımı %36,8'i, nezle %39,1'i, sinüzit %12,6'sı, nefes darlığı %36,8'i, soğuk algınlığı %50,6'sı, grip %47,1'i yakın arkadaşlarından öğrenerek uyguladıklarını belirtmişlerdir. Bu analiz sonuçları ilçelere göre değerlendirildiğinde bronşit hastalığını Edirne 'de %35,1'i, Uzunköprü'de %16,2'si, Keşan'da %32,4'ü, İpsala'da %13,5'u, Meriç'de 2,7'si Havsa' da, Lalapaşa'da ve Enez'de %0'ı yakın arkadaşlarından öğrendiklerini belirtmişlerdir. Astım hastalığında Edirne'de %37,5, Uzunköprü'de %18,8'i, Keşan'da %23,6'sı, İpsala'da %12,5'u, Enez'de ,Havsa'da,Lalapaşa've Meriç'de %0'ı yakın arkadaşlarından öğrendiklerini belirtmişlerdir (Çizelge 4.15; 4.16), (Çizelge 4.23; 4.24).

Nezle hastalığında; Edirne'de %50'si, Uzunköprü'nün 23,1'i, Keşan'nın '%23,3, Lalapaşa'nın %24 'i,Meriç ve Enez'in %2,9'u, İpsala'nın %8,8'i yakın arkadaşlarından öğrendiklerini belirtmişlerdir. Sinüzit hastalığında Edirne'de %54,5'si, Uzunköprü'nün 9,1'i, Keşan'nın '%27,3, Lalapaşa'nın, Meriç ve İpsala %0'ı, Enez'in %9,1' arkadaşlarından öğrendiklerini belirtmişlerdir (Çizelge 4.15; 4.16), (Çizelge 4.23; 4.24).

Nefes darlığında Edirne'de %43,8'i, Uzunköprü'nün 30,8'i, Keşan'nın '%25,5'i,, Lalapaşa'nın %3,1 'i,Meriç'in ve İpsala'nın %6,3'ü arkadaşlarından öğrendiklerini belirtmişlerdir. Soğukalgınlığında; Edirne'de %44,7'si, Uzunköprü'nün 15,9'u, Keşan'nın '%20,5'i, Lalapaşa'nın %2,3'ü, Meriç veİpsala'nı ve Enez'in %2,3'ü, yakın arkadaşlarından öğrendiklerini belirtmişlerdir. Gripde; Edirne Edirne'de %48,8'i, Uzunköprü'nün %12,2's,, Keşan'nın '%22'si, Lalapaşa'nın ve Meriç'in %2,4'ü, İpsala'nın ve Enez'in %4,9'u yakın arkadaşlarından öğrendiklerini belirtmişlerdir (Çizelge 4.15; 4.16), (Çizelge 4.23; 4.24).

Çizelge 4.17. Ankete katılan bireylerin Edirne ilçelerine göre solunum sistemi hastalıklarında kullandıkları bitkisel tedaviyi kendi araştırarak öğrenme analizi

Bitkisel Tedavi Yöntemini Kendim Araştırarak Öğrendim	İlçelere Göre Tedaviyi Öğrenme Yöntemleri		Bronşit		Astım		Nezle		Sinüzit		Nefes Darlığı		Soğuk Algınlığı		Grip		Toplam
			Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	
Edirne		Sayı	11	18	8	21	13	16	5	24	8	21	12	17	14	15	29
		Yaşanan Yer %	37,9%	62,1%	27,6 %	72,4%	44,8%	55,2%	17,2%	82,8%	27,6%	72,4%	41,4%	58,6%	48,3%	51,7%	100,0%
		Hastalık %	45,8%	43,9%	34,8 %	50,0%	56,5%	38,1%	50,0%	43,6%	42,1%	45,7%	52,2%	40,5%	60,9%	35,7%	44,6%
Havsa		Sayı	0	3	0	3	3	0	0	3	2	1	2	1	2	1	3
		Yaşanan Yer %	0,0%	100,0 %	0,0%	100,0 %	100,0 %	0,0%	0,0%	100,0 %	66,7%	33,3%	66,7%	33,3%	66,7%	33,3%	100,0%
		Hastalık %	0,0%	7,3%	0,0%	7,1%	13,0%	0,0%	0,0%	5,5%	10,5%	2,2%	8,7%	2,4%	8,7%	2,4%	4,6%
Uzunköprü		Sayı	2	4	2	4	0	6	1	5	1	5	1	5	1	5	6
		Yaşanan Yer %	33,3%	66,7%	33,3 %	66,7%	0,0%	100,0 %	16,7%	83,3%	16,7%	83,3%	16,7%	83,3%	16,7%	83,3%	100,0%
		Hastalık %	8,3%	9,8%	8,7%	9,5%	0,0%	14,3%	10,0%	9,1%	5,3%	10,9%	4,3%	11,9%	4,3%	11,9%	9,2%
Keşan		Sayı	2	5	4	3	1	6	0	7	2	5	3	4	1	6	7
		Yaşanan Yer %	28,6%	71,4%	57,1 %	42,9%	14,3%	85,7%	0,0%	100,0 %	28,6%	71,4%	42,9%	57,1%	14,3%	85,7%	100,0%
		Hastalık %	8,3%	12,2%	17,4 %	7,1%	4,3%	14,3%	0,0%	12,7%	10,5%	10,9%	13,0%	9,5%	4,3%	14,3%	10,8%
Süloğlu		Sayı	0	2	2	0	0	2	0	2	0	2	0	2	0	2	2
		Yaşanan Yer %	0,0%	100,0 %	100,0 %	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	100,0 %	0,0%	100,0 %	0,0%	100,0 %	0,0%	100,0 %	100,0%
		Hastalık %	0,0%	4,9%	8,7%	0,0%	0,0%	4,8%	0,0%	3,6%	0,0%	4,3%	0,0%	4,8%	0,0%	4,8%	3,1%

Çizelge 4.18.(Çizelge 4.17'in devamı) Ankete katılan bireylerin Edirne ilçelerine göre solunum sistemi hastalıklarında kullandıkları bitkisel tedaviyi kendileri araştırarak öğrenme analizi

Bitkisel Tedavi Yöntemini Kendim Araştırarak Öğrendim	İlçelere Göre Tedaviyi Öğrenme Yöntemleri		Bronşit		Astım		Nezle		Sinüzit		Nefes Darlığı		Soğuk Algınlığı		Grip		Toplam
			Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	
Lalapaşa		Sayı	1	1	1	1	2	0	0	2	0	2	1	1	1	1	2
		Yaşanan Yer %	50,0 %	50,0%	50,0%	50,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	100,0 %	50,0%	50,0%	50,0%	50,0%	100,0%
		Hastalık %	4,2%	2,4%	4,3%	2,4%	8,7%	0,0%	0,0%	3,6%	0,0%	4,3%	4,3%	2,4%	4,3%	2,4%	3,1%
Meriç		Sayı	3	3	2	4	2	4	2	4	2	4	2	4	1	5	6
		Yaşanan Yer %	50,0 %	50,0%	33,3%	66,7%	33,3 %	66,7%	33,3%	66,7%	33,3%	66,7%	33,3%	66,7%	16,7%	83,3%	100,0%
		Hastalık %	12,5 %	7,3%	8,7%	9,5%	8,7%	9,5%	20,0%	7,3%	10,5%	8,7%	8,7%	9,5%	4,3%	11,9%	9,2%
Enez		Sayı	0	3	0	3	1	2	1	2	2	1	1	2	1	2	3
		Yaşanan Yer %	0,0%	100,0 %	0,0%	100,0 %	33,3 %	66,7%	33,3%	66,7%	66,7%	33,3%	33,3%	66,7%	33,3%	66,7%	100,0%
		Hastalık %	0,0%	7,3%	0,0%	7,1%	4,3%	4,8%	10,0%	3,6%	10,5%	2,2%	4,3%	4,8%	4,3%	4,8%	4,6%
İpsala		Sayı	5	2	4	3	1	6	1	6	2	5	1	6	2	5	7
		Yaşanan Yer %	71,4 %	28,6%	57,1%	42,9%	14,3 %	85,7%	14,3%	85,7%	28,6%	71,4%	14,3%	85,7%	28,6%	71,4%	100,0%
		Hastalık %	20,8 %	4,9%	17,4%	7,1%	4,3%	14,3%	10,0%	10,9%	10,5%	10,9%	4,3%	14,3%	8,7%	11,9%	10,8%
Toplam		Sayı	24	41	23	42	23	42	10	55	19	46	23	42	23	42	65
		Yaşanan Yer %	36,9 %	63,1%	35,4%	64,6%	35,4 %	64,6%	15,4%	84,6%	29,2%	70,8%	35,4%	64,6%	35,4%	64,6%	100,0%
		Hastalık %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0%	100,0 %	100,0%	100,0%

Çizelge 4.17;18;19;20'ye göre:

İlçelere göre bitkisel tedavinin kendi araştırarak öğrenme; Edirne ilinde değerlendirildiğinde bronşitin %45,8', astımı %34,8'i, nezle %5,5'i, sinüzit %50,0'sı, nefes darlığı %42,1'i, soğuk algınlığı %52,2'si, grip %60,9'u kendileri araştırarak öğrenmişlerdir (Çizelge 4.17; 4.18), (Çizelge 4.23; 4.24).

Havsa 'da nefes darlığı %10,5, soğuk algınlığı %8,7, grip %2,4'ü; Uzunköprü'de bronşit %8,3,astım %8,7, sinüzit %10, nefes darlığı %5,3,soğuk algınlığı ve gripde de %4,3'ü kendi araştırarak öğrenmiştir (Çizelge 4.17; 4.18), (Çizelge 4.23 ; 4.24).

Keşan'da en fazla oranla %17,4 astım hastalığında,, Meriç'de %20 oranıyla nefes darlığında,İpsala'da da en fazla %20,8 ile bronşit hastalığını bireyler kendileri araştırarak öğrenmişlerdir.bu sonuçlar bize kronik hastalıkların kalıcı olmasından kaynaklı olarak ya da uzun vadede iyileşme etkilerinin görülmesinden kaynaklı olarak bireyler kendileri araştırmayı daha çok tercih etmişlerdir (Çizelge 4.17; 4.18), (Çizelge 4.23; 4.24).

İlçelere göre bitkisel tedavinin deneme yanılma yoluyla öğrenme; Edirne ilinde değerlendirildiğinde en fazla %75 ile sinüzitte ve %80 ile soğuk algınlığında; Uzunköprü'de %30 astım ve %23,1 ile bronşit; Keşan'da %25 ile sinüzit ve %20 ile soğuk algınlığı; Süloğlu %10 astım; Lalapaşa'da %9,1 ile grip; Meriç'de %9,1 ile nefes darlığı; Enez'de %15,4 ile bronşit; İpsala'da %15,4 ile bronşit hastalıklarında daha fazla oranla deneme yanılma yöntemi uygulanmaktadır (Çizelge 4.17; 4.18), Çizelge 4.23; 4.24). Bu yöntem riskli bir yöntem olduğu için diğer öğrenme-uygulama yöntemlerine oranla daha az tercih edilmiştir.

Çizelge 4.19. Ankete katılan bireylerin Edirne ilçelerine göre solunum sistemi hastalıklarında kullandıkları bitkisel tedaviyi deneme yanılma yöntemi ile öğrenme analizi

Bitkisel Tedavi Yöntemi Deneme Yanılma Yöntemiyle Öğrenildi	İlçelere Göre Tedaviyi Öğrenme Yöntemleri	Bronşit		Astım		Nezle		Sinüzit		Nefes Darlığı		Soğuk Algınlığı		Grip		Toplam
		Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	
Edirne	Sayı	4	10	3	11	8	6	3	11	4	10	8	6	7	7	14
	Yaşanan Yer %	28,6%	71,4%	21,4%	78,6%	57,1%	42,9%	21,4%	78,6%	28,6%	71,4%	57,1%	42,9%	50,0%	50,0%	100,0%
	Hastalık %	30,8%	62,5%	30,0%	57,9%	72,7%	33,3%	75,0%	44,0%	36,4%	55,6%	80,0%	31,6%	58,3%	41,2%	48,3%
Uzunköprü	Sayı	3	2	3	2	0	5	0	5	3	2	0	5	0	5	5
	Yaşanan Yer %	60,0%	40,0%	60,0%	40,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	100,0%	60,0%	40,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0 %	100,0%
	Hastalık %	23,1%	12,5%	30,0%	10,5%	0,0%	27,8%	0,0%	20,0%	27,3%	11,1%	0,0%	26,3%	0,0%	29,4%	17,2%
Keşan	Sayı	0	2	0	2	1	1	1	1	1	1	2	0	2	0	2
	Yaşanan Yer %	0,0%	100,0 %	0,0%	100,0 %	50,0%	50,0%	50,0%	50,0%	50,0%	50,0%	100,0 %	0,0%	100,0 %	0,0%	100,0%
	Hastalık %	0,0%	12,5%	0,0%	10,5%	9,1%	5,6%	25,0%	4,0%	9,1%	5,6%	20,0%	0,0%	16,7%	0,0%	6,9%
Süloğlu	Sayı	1	1	1	1	0	2	0	2	0	2	0	2	2	0	2
	Yaşanan Yer %	50,0%	50,0%	50,0%	50,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	100,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	100,0%	100,0 %	0,0%	100,0%
	Hastalık %	7,7%	6,3%	10,0%	5,3%	0,0%	11,1%	0,0%	8,0%	0,0%	11,1%	0,0%	10,5%	16,7%	0,0%	6,9%
Lalapaşa	Sayı	0	1	0	1	1	0	0	1	1	0	0	1	1	0	1
	Yaşanan Yer %	0,0%	100,0 %	0,0%	100,0 %	100,0 %	0,0%	0,0%	100,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	100,0%	100,0 %	0,0%	100,0%
	Hastalık %	0,0%	6,3%	0,0%	5,3%	9,1%	0,0%	0,0%	4,0%	9,1%	0,0%	0,0%	5,3%	8,3%	0,0%	3,4%

Çizelge 4.20 (Çizelge 4.19'in devamı) Ankete katılan bireylerin Edirne ilçelerine göre solunum sistemi hastalıklarında kullandıkları bitkisel tedaviyi deneme yanılma yöntemi ile öğrenme analizi

Bitkisel Tedavi Yöntemi Deneme Yanılma Yöntemiyle Öğrenildi																					
İlçelere Göre Tedaviyi Öğrenme Yöntemleri		Bronşit		Astım		Nezle		Sinüzit		Nefes Darlığı		Soğuk Algınlığı		Grip		Toplam	
		Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır		
Meriç	Sayı	1	0	0	1	0	1	0	1	1	0	0	1	0	1	1	
	Yaşanan Yer %	100,0 %	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	100,0 %	0,0%	100,0 %	100,0 %	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	100,0 %	100,0%	
	Hastalık %	7,7%	0,0%	0,0%	5,3%	0,0%	5,6%	0,0%	4,0%	9,1%	0,0%	0,0%	5,3%	0,0%	5,9%	3,4%	
Enez	Sayı	2	0	1	1	0	2	0	2	0	2	0	2	0	2	2	
	Yaşanan Yer %	100,0 %	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	100,0 %	0,0%	100,0 %	0,0%	100,0 %	0,0%	100,0 %	100,0%	
	Hastalık %	15,4%	0,0%	10,0%	5,3%	0,0%	11,1%	0,0%	8,0%	0,0%	11,1%	0,0%	10,5%	0,0%	11,8%	6,9%	
İpsala	Sayı	2	0	2	0	1	1	0	2	1	1	0	2	0	2	2	
	Yaşanan Yer %	100,0 %	0,0%	100,0 %	0,0%	50,0 %	50,0%	0,0%	100,0 %	50,0%	50,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	100,0 %	100,0%	
	Hastalık %	15,4%	0,0%	20,0%	0,0%	9,1%	5,6%	0,0%	8,0%	9,1%	5,6%	0,0%	10,5%	0,0%	11,8%	6,9%	
Toplam	Sayı	13	16	10	19	11	18	4	25	11	18	10	19	12	17	29	
	Yaşanan Yer %	44,8%	55,2%	34,5%	65,5%	37,9 %	62,1%	13,8 %	86,2%	37,9%	62,1%	34,5%	65,5%	41,4%	58,6%	100,0%	
	Hastalık %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0%	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0%	

Çizelge 4.21. Ankete katılan bireylerin Edirne ilçelerine göre solunum sistemi hastalıklarında kullandıkları bitkisel tedaviyi doktor tavsiyesiyle öğrenme analizi

İlçelere Göre Tedaviyi Öğrenme Yöntemleri		Bronşit		Astım		Nezle		Sinüzit		Nefes Darlığı		Soğuk Algınlığı		Grip		Toplam
Bitkisel Tedavi Yöntemi Doktor Tavsiyesiyle Öğrenildi		Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	
Edirne	Sayı		5		5	4	1		5	2	3	5		4	1	5
	Yaşanan Yer %		100,0%		100,0 %	80,0%	20,0%		100,0 %	40,0%	60,0%	100,0%		80,0%	20,0%	100,0%
	Hastalık %		83,3%		83,3%	80,0%	100,0%		83,3%	100,0 %	75,0%	83,3%		80,0%	100,0 %	83,3%
Keşan	Sayı	1			1	1	0		1	0	1	1		1	0	1
	Yaşanan Yer %	100,0%			100,0 %	100,0 %	0,0%		100,0 %	0,0%	100,0 %	100,0%		100,0 %	0,0%	100,0%
	Hastalık %	16,7%			16,7%	20,0%	0,0%		16,7%	0,0%	25,0%	16,7%		20,0%	0,0%	16,7%
Toplam	Sayı	6			6	5	1		6	2	4	6		5	1	6
	Yaşanan Yer %	100,0%			100,0 %	83,3%	16,7%		100,0 %	33,3%	66,7%	100,0%		83,3%	16,7%	100,0%
	Hastalık %	100,0%			100,0 %	100,0 %	100,0%		100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0%		100,0 %	100,0 %	100,0%

Çizelge 21;22'ye göre:

İlçelere göre bitkisel tedavinin doktor tavsiyesi üzerine öğrenilmesi sonuçları değerlendirildiğinde; kronik olmayan akut hastalıklarla ilgili sadece 2 ilçede tavsiye alınıp uygulandığı görülmektedir. Bu hastalıklardan nezleye sahip olan ve Edirne'de yaşayan toplamda %80 kişinin %80'ini (%64'ü) olduğu, Keşan da yaşayanların %20'sinin doktor tavsiyesi olduğu görülmektedir. Sinüzite sahip ve Edirne'de yaşayan %40 bireyin tümünün, soğuk algınlığına sahip bireylerin %83,3'ünün, gribe sahip bireylerin %64'ünün doktor tavsiyesi olarak değerlendirildiği görülmektedir.

İlçelere göre bitkisel tedavinin doktor tavsiyesi üzerine öğrenilmesi sonuçları değerlendirildiğinde; kronik olmayan akut hastalıklarla ilgili sadece 2 ilçede tavsiye alınıp uygulandığı görülmektedir. Bu hastalıklardan nezleye sahip olan ve Edirne'de yaşayan toplamda %80 kişinin %80'ini (%64'ü) olduğu, Keşan da yaşayanların %20'sinin doktor tavsiyesi olduğu görülmektedir. Sinüzite sahip ve Edirne'de yaşayan %40 bireyin tümünün, soğuk algınlığına sahip bireylerin %83,3'ünün, gribe sahip bireylerin %64'ünün doktor tavsiyesi olarak değerlendirildiği görülmektedir (Çizelge 4.21), (Çizelge 4.23; 4.24).

Anketlerde belirtilen bitkisel tedaviyi öğrenme yöntemleri dışında öğrenmeye verdikleri cevaplar incelendiğinde; bireylerin bronşit, astım, sinüzit ve soğuk algınlığı hastalığında %20'sinin, %40'ının nefes darlığında farklı yöntemlerle öğrendikleri ortaya çıkmaktadır. Nezle ve grip hastalığında belirtilen öğrenme seçeneklerinden birini tercih ettikleri belirlenmiştir. nefes darlığında farklı öğrenme yöntemlerinin belirlenmesi; bu hastalığın bir geçiş dönemi sağlaması nedeniyle yada altta birçok nedenin yatması bireylerin de bir çok yöntemi uygulanmasına olanak sağlamaktadır. Ayrıca ilçeler bazında değerlendirildiğinde bronşit için sadece uzun köprü; astım için sadece Edirne; sinüzit ve nefes darlığı için Uzunköprü ve İpsala; soğuk algınlığı için sadece havsa farklı yollarla öğrenildikleri belirtilmiştir. Grip ve nezle de belirtilen yöntemlerle öğrenildiğini belirtmişlerdir (Çizelge 4.22), (Çizelge 4.23; 4.24).

Çizelge 4.22 . Ankete katılan bireylerin Edirne ilçelerine göre solunum sistemi hastalıklarında kullandıkları bitkisel tedaviyi diğer yollarla öğrenme analizi

Bitkisel Tedavi Yöntemi Diğer Yollarla Öğrenildi	İlçelere Göre Tedaviyi Öğrenme Yöntemleri		Bronşit		Astım		Nezle		Sinüzit		Nefes Darlığı		Soğuk Algınlığı		Grip		Toplam
			Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	
Edirne		Sayı	0	1	1	0		1	0	1	0	1	0	1		1	1
		Yaşanan Yer %	0,0%	100,0%	100,0%	0,0%		100,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%		100,0%	100,0%
		Hastalık %	0,0%	25,0%	100,0%	0,0%		20,0%	0,0%	25,0%	0,0%	33,3%	0,0%	25,0%		20,0%	20,0%
Havsa		Sayı	0	1	0	1		1	0	1	0	1	1	0		1	1
		Yaşanan Yer %	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%		100,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%	100,0%	0,0%		100,0%	100,0%
		Hastalık %	0,0%	25,0%	0,0%	25,0%		20,0%	0,0%	25,0%	0,0%	33,3%	100,0%	0,0%		20,0%	20,0%
Uzunköprü		Sayı	1	1	0	2		2	1	1	1	1	0	2		2	2
		Yaşanan Yer %	50,0%	50,0%	0,0%	100,0%		100,0%	50,0%	50,0%	50,0%	50,0%	0,0%	100,0%		100,0%	100,0%
		Hastalık %	100,0%	25,0%	0,0%	50,0%		40,0%	100,0%	25,0%	50,0%	33,3%	0,0%	50,0%		40,0%	40,0%
İpsala		Sayı	0	1	0	1		1	0	1	1	0	0	1		1	1
		Yaşanan Yer %	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%		100,0%	0,0%	100,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%		100,0%	100,0%
		Hastalık %	0,0%	25,0%	0,0%	25,0%		20,0%	0,0%	25,0%	50,0%	0,0%	0,0%	25,0%		20,0%	20,0%
Toplam		Sayı	1	4	1	4		5	1	4	2	3	1	4		5	5
		Yaşanan Yer %	20,0%	80,0%	20,0%	80,0%		100,0%	20,0%	80,0%	40,0%	60,0%	20,0%	80,0%		100,0%	100,0%
		Hastalık %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		100,0%	100,0%

Çizelge 4.23. Ankete katılan bireylerin Edirne ilçelerine göre solunum sistemi hastalıklarına sahip olma analizi

İlçelere Göre Tedaviyi Öğrenme Yöntemleri		Bronşit		Astım		Nezle		Sinüzit		Nefes Darlığı		Soğuk Algınlığı		Grip		Toplam
		Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	
Toplam	Edirne	Sayı	56	112	53	115	77	91	24	144	49	119	87	81	81	87	168
		Yaşanan Yer %	33,3%	66,7%	31,5%	68,5%	45,8 %	54,2%	14,3%	85,7%	29,2%	70,8%	51,8%	48,2%	48,2 %	51,8%	100,0%
		Hastalık %	40,0%	45,9%	40,5%	45,5%	53,8 %	37,8%	43,6%	43,8%	44,5%	43,4%	53,0%	36,8%	50,3 %	39,0%	43,8%
	Havsa	Sayı	3	16	2	17	6	13	2	17	6	13	13	6	11	8	19
		Yaşanan Yer %	15,8%	84,2%	10,5%	89,5%	31,6 %	68,4%	10,5%	89,5%	31,6%	68,4%	68,4%	31,6%	57,9 %	42,1%	100,0%
		Hastalık %	2,1%	6,6%	1,5%	6,7%	4,2%	5,4%	3,6%	5,2%	5,5%	4,7%	7,9%	2,7%	6,8%	3,6%	4,9%
	Uzunköprü	Sayı	21	38	20	39	15	44	8	51	14	45	16	43	19	40	59
		Yaşanan Yer %	35,6%	64,4%	33,9%	66,1%	25,4 %	74,6%	13,6%	86,4%	23,7%	76,3%	27,1%	72,9%	32,2 %	67,8%	100,0%
		Hastalık %	15,0%	15,6%	15,3%	15,4%	10,5 %	18,3%	14,5%	15,5%	12,7%	16,4%	9,8%	19,5%	11,8 %	17,9%	15,4%
	Keşan	Sayı	31	42	28	45	24	49	9	64	20	53	29	44	30	43	73
		Yaşanan Yer %	42,5%	57,5%	38,4%	61,6%	32,9 %	67,1%	12,3%	87,7%	27,4%	72,6%	39,7%	60,3%	41,1 %	58,9%	100,0%
		Hastalık %	22,1%	17,2%	21,4%	17,8%	16,8 %	20,3%	16,4%	19,5%	18,2%	19,3%	17,7%	20,0%	18,6 %	19,3%	19,0%
	Süloğlu	Sayı	2	6	5	3	2	6	0	8	2	6	2	6	4	4	8
		Yaşanan Yer %	25,0%	75,0%	62,5%	37,5%	25,0 %	75,0%	0,0%	100,0 %	25,0%	75,0%	25,0%	75,0%	50,0 %	50,0%	100,0%
		Hastalık %	1,4%	2,5%	3,8%	1,2%	1,4%	2,5%	0,0%	2,4%	1,8%	2,2%	1,2%	2,7%	2,5%	1,8%	2,1%

Çizelge 4.24 . (Çizelge 4.23'ün devamı) Ankete katılan bireylerin Edirne ilçelerine göre solunum sistemi hastalıklarına sahip olma analizi

İlçelere Göre Tedaviyi Öğrenme Yöntemleri		Bronşit		Astım		Nezle		Sinüzit		Nefes Darlığı		Soğuk Algınlığı		Grip		Toplam
		Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	
Toplam	Sayı	2	5	2	5	4	3	1	6	4	3	2	5	3	4	7
	Yaşanan Yer %	28,6%	71,4%	28,6%	71,4%	57,1%	42,9%	14,3%	85,7%	57,1%	42,9%	28,6%	71,4%	42,9%	57,1%	100,0%
	Hastalık %	1,4%	2,0%	1,5%	2,0%	2,8%	1,2%	1,8%	1,8%	3,6%	1,1%	1,2%	2,3%	1,9%	1,8%	1,8%
İpsala	Sayı	18	8	16	10	8	18	4	22	8	18	7	19	7	19	26
	Yaşanan Yer %	69,2%	30,8%	61,5%	38,5%	30,8%	69,2%	15,4%	84,6%	30,8%	69,2%	26,9%	73,1%	26,9%	73,1%	100,0%
	Hastalık %	12,9%	3,3%	12,2%	4,0%	5,6%	7,5%	7,3%	6,7%	7,3%	6,6%	4,3%	8,6%	4,3%	8,5%	6,8%
Enez	Sayı	2	8	2	8	2	8	4	6	2	8	2	8	3	7	10
	Yaşanan Yer %	20,0%	80,0%	20,0%	80,0%	20,0%	80,0%	40,0%	60,0%	20,0%	80,0%	20,0%	80,0%	30,0%	70,0%	100,0%
	Hastalık %	1,4%	3,3%	1,5%	3,2%	1,4%	3,3%	7,3%	1,8%	1,8%	2,9%	1,2%	3,6%	1,9%	3,1%	2,6%
Meriç	Sayı	5	9	3	11	5	9	3	11	5	9	6	8	3	11	14
	Yaşanan Yer %	35,7%	64,3%	21,4%	78,6%	35,7%	64,3%	21,4%	78,6%	35,7%	64,3%	42,9%	57,1%	21,4%	78,6%	100,0%
	Hastalık %	3,6%	3,7%	2,3%	4,3%	3,5%	3,7%	5,5%	3,3%	4,5%	3,3%	3,7%	3,6%	1,9%	4,9%	3,6%
Lalapaşa	Sayı	2	5	2	5	4	3	1	6	4	3	2	5	3	4	7
	Yaşanan Yer %	28,6%	71,4%	28,6%	71,4%	57,1%	42,9%	14,3%	85,7%	57,1%	42,9%	28,6%	71,4%	42,9%	57,1%	100,0%
	Hastalık %	1,4%	2,0%	1,5%	2,0%	2,8%	1,2%	1,8%	1,8%	3,6%	1,1%	1,2%	2,3%	1,9%	1,8%	1,8%
Toplam	Sayı	140	244	131	253	143	241	55	329	110	274	164	220	161	223	384
	Yaşanan Yer %	36,5%	63,5%	34,1%	65,9%	37,2%	62,8%	14,3%	85,7%	28,6%	71,4%	42,7%	57,3%	41,9%	58,1%	100,0%
	Hastalık %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0%	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0%

Çizelge 23;24'e göre:

Yaşanan bölge ile hastalık arasındaki ilişki incelendiğinde bronşit hastalığına; Merkez ilçesinde yaşan insanların %40'ı, hasta olduğu ve daha ılıman havaya sahip olunan yerlerde Meriç, İpsala gibi bronşit hasta sayısının daha az olduğu görülmektedir.

Astım hastalığı da aynı şekilde merkezde %40,5 oranıyla diğer bölgelere oranla oldukça fazladır.

Çizelge dikkatli incelendiğinde araştırmamızda bahsettiğimiz solunum sistemi hastalıklarının ilçelere görülme oranlarında merkezdeki değerlerin daha fazla olduğu dikkati çekmektedir.

Kentleşmenin etkisiyle hava kirliliğinin artması gibi faktör bu hastalığın gelişme riskini tetiklemektedir.

Çizelgenin alt satırındaki alan incelendiğinde; çalışmaya katılanların %36,5'u bronşit, %34,1'i astım, %37,2'si nezle,%14,3'ü sinüzit, %28,6'sı nefes darlığı, %42,7'si soğuk algınlığına, %41,9'u grip hastalığını geçirmiş ya da geçirmekte olduğu görülmektedir (Çizelge 4.23; 4.24).

4.3. Edirne'de Halk İlacı Olarak Kullaılan Tıbbi Bitkilerin Karşılaştırmalı Tabloları Ve Tartışması

Literatür araştırmaları sonucunda, Edirne'de yetişen ve halk ilacı olarak kullanılan 54 tıbbi bitki tespit edilmiştir (Şekil 4.1 – 4.54) , (Çizelge 4.25 - 4.33). Bitkiler ve kullanım amaçları karşılaştırmalı olarak incelendiğinde;

Astım, nefes darlığı, bronşit, öksürük, nezle, grip ve soğuk algınlığı hastalıklarından hepsine iyi gelen bitkiler: *Anthemis tinctoria* L. (Boyacı papatyası), *Artemisia absinthium* L. (Pelinotu), *Elaeagnus angustifolia* L (Kuş iğdesi), *Juniperus oxycedrus* L (Adi Ardıç), *Matricaria. chamomilla* L. (Mayıs papatyası), *Nigella arvensis* L. (Çörekotu), *Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Letswaart (Yabani Mercanköşk), *Papaver rhoeas* L.

(Gelincik), *Rosa canina* L. (Köpek gülü), *Silybum marianum* (L.) Gaertner (Meryemana dikeni), *Thymus longicaulis* C. Presl (Dağ kekiği) olarak tespit edilmiştir.

Sinüzit için ise *Ecballium elaterium* (L.) (Eşekhıyarı, Acıkavun) ve *Laurus nobilis* L. (Defne) kullanılmaktadır.

Halk ilacı olarak kullanılan bitkilerin daha çok toprak üstü kısımlarından çiçek ve yapraklarının kullanıldığı, daha az olarak da kök, meyva, tohum, gövde ve dalların da kullanıldığı gözlenmiştir. Bitkilerin uygulanış şekillerine bakıldığında daha çok infüzyon ve dekoksiyon şeklinde hazırlanarak içildiği, nadir olarak da haricen cilde sürülerek ya da sigara gibi sarılarak kullanıldığı da saptanmıştır. (Çizelge 4.1 - 4.9).

Çizelge 4.25. Edirne'de solunum sistemi hastalıklarında kullanılan tıbbi bitkiler

Bitki Adı	Yöresel Adları	Familya (Aile)	Edirne 'de bulunduğu ilçeler	Bitkinin Kullanılan Kısımları	Bitkinin kullanılış yöntemi	Bitkinin kullanım sıklığı ve kullanım şekli	İyi geldiği Solunum Sistemi Hastalığı
Adonia annua L.	Kanavıcıotu	Ranunculaceae	Uzunköprü	Kurutulmuş çiçekler	İnfüzyon	Günlük bir bardak içilir	Grip, Soğuk algınlığında
Allium sativum L.	Sarımsak	Liliaceae	Uzunköprü, Lalapaşa, İpsala		Dekoksiyon	İçilir	Astım
Anethum. graveolens L.	Dereotu, Börek otu, Darağ otu, Darakdalı, Durak, Hukar, Sakal otu, Samit, Samuk, Tarak otu, Tarhana otu	Apiaceae	Bahçelerde kültürü yapılır	Gölgede kurutulmuş yaprak ve tohumlar			Soğuk algınlığı, Grip, Öksürük
Anthemis tinctoria L.	Boyacı papatyası	Asteraceae	Merkez, Uzunköprü, Keşan, Süloğlu	Çiçekler	Dekoksiyon Demlenerek İnfüzyon	Günlük bir bardak içilir	Astım, Öksürük, Soğuk algınlığı
Artemisia absinthium L.	Pelin otu, Acı pelin, Acı yavşan, Ak pelin	Asteraceae	Uzunköprü	Topraküstü kısımları Yapraklar Yapraklar	İnfüzyon	Sigara gibi sarılarak içilir	Bronşit, Nefes darlığı Verem Astım Soğuk algınlığı
Arum maculatum L.	Yılanyastığı	Araceae	Merkez, Uzunköprü, İpsala, Enez	Yumru tohumları	Yenir	Yumru tableti günde bir kez doktor tavsiyesi ile kulanılır.	Astım, Nefes darlığı

Çizelge 4.26. (Çizelge 4.25'in 1. devamı) Edirne'de solunum sistemi hastalıklarında kullanılan tıbbi bitkiler

Bitki Adı	Yöresel Adları	Familya (Aile)	Edirne 'de bulunduğu ilçeler	Bitkinin Kullanılan Kısımları	Bitkinin kullanılış yöntemi	Bitkinin kullanım sıklığı ve kullanım şekli	İyi geldiği Solunum Sistemi Hastalığı
Bellis perennis L.	Koyungözü, Çayır papatyası, Koyun çiçeği	Asteraceae	İpsala, Meriç	Çiçekler	Dekoksiyon	İçilir	Astım, Soğuk algınlığı
Cerasus avium (L.) Moench	Kiraz	Rosacaeae	Uzunköprü	Meyveler Meyve sapı	Dekoksiyon İnfüzyon	İçilir	Öksürük
Cotinus coggyria Scop.	Duman ağacı Pamuklu sumak, Boyacı sumağı, Sarı boya, Sarı yaprak	Anacardiaceae	Merkez, Uzunköprü, Lalapaşa, İpsala	Kuru yapraklar	İnfüzyon	İçilir	Astım
Crataegus monogyna Jacquin	Adi Alıç	Rosaceae	Uzunköprü, Keşan, Lalapaşa, İpsala	Toprak üstü organları, yaprak, çiçek,	Dekoksiyon	İçilir	Astım
Cydonia oblonga Miller.	Ayva	Rosaceae	Merkez, Uzunköprü, Lalapaşa, İpsala, Meriç	Yaprak Tohumlar	İnfüzyon Dekoksiyon Dekoksiyon	Kiraz sapı, oğulotu ve mısır püskülü birlikte kaynatılıp soğutulur, sabah akşam çocuklara içebildikleri kadar içirilir. Günde bir bardak içilir.	Öksürük, Soğuk algınlığı. Soğuk algınlığı,Nezle Öksürük Öksürük

Çizelge 4.27. (Çizelge 4.25'in 2. devamı) Edirne'de solunum sistemi hastalıklarında kullanılan tıbbi bitkiler

Bitki Adı	Yöresel Adları	Familya (Aile)	Edirne 'de bulunduğu ilçeler	Bitkinin Kullanılan Kısımları	Bitkinin kullanılış yöntemi	Bitkinin kullanım sıklığı ve kullanım şekli	İyi geldiği Solunum Sistemi Hastalığı
Datura stramonium L.	Tatula, Boru çiçeği, Abuzambak Bostan karanfili, Büyü otu, Cinotu, Yeleşik, Kokar otu Sihirbaz otu, Şeytan elması	Solanaceae	Uzunköprü	Yaprak ve çiçekleri Tohumlar Tohum Çiçekler Çiçekler	Dekoksiyon	Sigara gibi sarılarak kullanılır Gargara yapılır Günde 5-6 adet yutulur Sigara gibi sarılarak kullanılır Çiğnenir	Astım Astım Astım Nefes darlığı, Astım Astım
Ecballium elaterium (L.)	Eşekhıyarı, Acı dülek, Acı kavun, Cırtatan, Cırtlak, Cırtlangıç, İt hıyarı, Karga düğeleği, Karga cevizi, Şeytan keleği	Cucurbitaceae	Uzunköprü, Enez, Lalapaşa, İpsala	Meyve	Buruna damlatılarak	Meyvenin suyu 1-2 damla olarak burun deliklerine damlatılır, burundan akıntı gelir, suyun miktarı iyi ayarlanmazsa kulakta sağırlık yapabilir	Sinüzit
Elaeagnus angustifolia L.	Kuş iğdesi, Çalıgagası, Pışat, Puşat, Yabani iğde	Elaeagnaceae	Merkez, Uuznköprü, İpsala, Meriç	Çiçek ve meyveleri Yapraklar	İnfüzyon Dekoksiyon	İçilir	Soğuk algınlığı, Öksürük Astım

Çizelge 4.28 (Çizelge 4.25'in 3. devamı) Edirne'de solunum sistemi hastalıklarında kullanılan tıbbi bitkiler

Bitki Adı	Yöresel Adları	Familya (Aile)	Edirne 'de bulunduğu ilçeler	Bitkinin Kullanılan Kısımları	Bitkinin kullanılış yöntemi	Bitkinin kullanım sıklığı ve kullanım şekli	İyi geldiği Solunum Sistemi Hastalığı
Equisetum arvense L.	Kırkkilit otu	Equisetaceae	Merkez, İpsala	Yapraklar Gövdesi	İnfüzyon Dekoksiyon	İçilir	Astım Nefes darlığı, Öksürük
Ficus carica L.	İncir	Moraceae	Merkez, Uzunköprü, Lalapaşa, Meriç	Yapraklar Meyveleri ve sütlü kısmı	Dekoksiyon	İçilir Taze veya kuru yenir	Astım Öksürük
Helianthus annuus L.	Ayçiçeği, Günebakan,	Asteraceae	Merkez, Keşan, Enez tarlalarda ekilir	Çiçek petalleri			Nefes darlığı
Hypericum perforatum L.	Binbirdelik otu	Guttiferae	Merkez, Uzunköprü, Keşan, Enez, İpsala, Süloğlu, Lalapaşa	Kuru çiçekler	İnfüzyon Dekoksiyon	Çayı içilir Haftada bir kez bir iki bardak tok karnına	Soğuk algınlığında, Nezle
Juniperus oxycedrus L.	Adi Ardıç	Cupressaceae	Merkez, Uzunköprü, Keşan, İpsala	Gövde ve Kozalaklar Meyveler	Dekoksiyon	İçilir Meyveleri kurutularak aç karnına sabahları 3-4 adet yenir	Astım, Soğuk algınlığı Bronşit Nefes darlığı
Knautia orientalis L.	Eşekkulağı	Dipsacaceae	Uzunköprü		İnfüzyon	Günde bir bardak içilir	Soğuk algınlığı Öksürük
Laurus nobilis L.	Defne, Har, Nehtel, Tahnal, Tefrün, Tenel, Teynel	Lauraceae	Merkez, Uzunköprü	Yapraklar Meyve	İnfüzyon 4-5 meyvesi ezilir, balla karıştırılır	İçilir Aç karnına yenir veya iki hafta boyunca hergün bir meyve ezilir ve yenir	Astım, Nefes darlığı Sinüzit

Çizelge 4.29. (Çizelge 4.251'in 4. devamı) Edirne'de solunum sistemi hastalıklarında kullanılan tıbbi bitkiler

Bitki Adı	Yöresel Adları	Familya (Aile)	Edirne 'de bulunduğu ilçeler	Bitkinin Kullanılan Kısımları	Bitkinin kullanılış yöntemi	Bitkinin kullanım sıklığı ve kullanım şekli	İyi geldiği Solunum Sistemi Hastalığı
Malva sylvestris L.	Ebegümeci	Malvaceae	Merkez, İpsala, Uzunköprü, Keşan, Enez, Lalapaşa, Meriç	Yaprak, Çiçek	İnfüzyon Dekoksiyon	İçilir Aç veya tok günde bir bardak	Bronşit Göğüs yumuşatıcı
Matricaria. chamomilla L.	Mayıs papatyası	Asteraceae	Merkez, Uzunköprü, Enez, İpsala, Lalapaşa	Kapitulum Çiçekleri	İnfüzyon Dekoksiyon	5 dk. bekletilerek içilir günde bir bardak içilir	Astım, Nezle, Grip, Bronşit, Öksürük
Melissa officinalis L.	Limonotu	Lamiaceae	Merkez, Uzunköprü, Keşan, İpsala, Enez, Lalapaşa,		İnfüzyon	Günde bir bardak içilir	Soğuk algınlığı
Mentha × *piperita* L.	Bahçe nanesi, Anuk	Lamiaceae	Uzunköprü	Yapraklar	Dekoksiyon	Günde bir bardak içilir	Soğuk algınlığı
Mentha pulegium L.	Yarpuz, Filiskin	Lamiaceae	Merkez, Uzunköprü, Enez, Lalapaşa	Yapraklar Çiçekler Yapraklar	Dekoksiyon Harici Dekoksiyon	Zeytinyağında bekletilerek göğse sürülür	Nezle, Grip Astım Grip
Mentha spicata L.	Delinane, Kır nanesi	Lamiaceae	Uzunköprü, Lalapaşa, Enez, İpsala, Meriç	Toprak üstü kısımları Yapraklar	Dekoksiyon	İçilir	Soğuk algınlığı Astım, Soğuk algınlığı
Nigella arvensis L.	Çörekotu	Ranunculacea e	Merkez, Keşan, Uzunköprü, Enez, Süloğlu, Lalapaşa	Tohumlar	İnfüzyon Ezilerek balla karıştırılır	Günde bir bardak içilir Günde bir kaşık tüketilir.	Soğuk algınlığı, Öksürük, Astım
Ocimum basilicum L.	Fesleğen, Peslan, Reyhan	Lamiaceae	Uzunköprü, Keşan	Yapraklar			Astım, Grip, Soğuk algınlığı

Çizelge 4.30. (Çizelge 4.25'in 5. devamı) Edirne'de solunum sistemi hastalıklarında kullanılan tıbbi bitkiler

Bitki Adı	Yöresel Adları	Familya (Aile)	Edirne 'de bulunduğu ilçeler	Bitkinin Kullanılan Kısımları	Bitkinin kullanılış yöntemi	Bitkinin kullanım sıklığı ve kullanım şekli	İyi geldiği Solunum Sistemi Hastalığı
Origanum vulgare L. subsp. *hirtum* (Link) Letswaart.	Yabani mercankösk	Lamiaceae	Merkez, Uzunköprü, Keşan, İpsala, Lalapaşa, Meriç	Toprak üstü organları, yaprak, çiçek, tohum	İnfüzyon Dekoksiyon	İçilir Yoğurtla karıştırılarak Kullanılır, Çayı içilir	Astım, Bronşit, Öksürük, Grip, Soğuk algınlığında Astım, Öksürük, Soğuk algınlığında
Paliurus spina-christi Miller.	Karaçalı	Rhamnaceae	Uzunköprü, Enez, Lalapaşa, Meriç	Meyveler Meyveler	İnfüzyon Dekoksiyon Dekoksiyon	Günde bir bardak tüketilir Günde üç kez tok karnına yenir	Çocuklarda olan Öksürük, Astım, Bronşit
Papaver rhoeas L.	Gelincik	Papaveraceae	Merkez, Uzunköprü, Keşan, İpsala, Süloğlu, Meriç, Enez, Lalapaşa	Çiçekler Çiçek ve petaller	Dekoksiyon	İnhalasyon yapılır Şurup yapılır. Petaller soğuk suda 15-20 gün bekletilir. Rengini suya verir, suyu içilir	Astım Öksürük Soğuk algınlığı
Pinus nigra L.	Karaçam	Pinaceae	Uzunköprü, Lalapaşa,	Gövde kısımları, kozalaklar	Dekoksiyon	Günde bir bardak içilir	Astım
Plantago lanceolata L.	Mızrak yapraklı sinirotu	Plantaginaceae	Merkez, Keşan, Uzunköprü, Süloğlu, Lalapaşa	Yaprak, çiçek		Günde bir bardak içilir	Astım, Soğuk algınlığı
Plantago major L.	Büyük yapraklı sinirotu	Plantaginaceae		Kuru yapraklar		Çay şeklinde içilir	Soğuk algınlığı
Raphanus raphanistrum L. subsp. *sativus*	Yabani turp, Turpotu	Brassicaceae	Merkez, Uzunköprü, Enez	Kök, yumrular	Bal ile karıştırılıp bir hafta bekletilir	Hergün bir kaşık tüketilir	Astım, Bronşit, Nefes açıcı Öksürük

Çizelge 4.31. (Çizelge 4.25'in 6. devamı) Edirne'de solunum sistemi hastalıklarında kullanılan tıbbi bitkiler

Bitki Adı	Yöresel Adları	Familya (Aile)	Edirne 'de bulunduğu ilçeler	Bitkinin Kullanılan Kısımları	Bitkinin kullanılış yöntemi	Bitkinin kullanım sıklığı ve kullanım şekli	İyi geldiği Solunum Sistemi Hastalığı
Rosa canina L.	Köpek gülü, Yabani Gül, Askil, Civil, Gül Burnu Kuşburnu, Asker gülü	Rosaceae	Merkez, Keşan, Lalapaşa, Enez, Meriç	Meyve ve yapraklar Meyve ve kök Brakte ve çiçekler Meyveler	Dekoksiyon Suda 5 dk kaynatılarak İnfüzyon Dekoksiyon İnfüzyon	Bir hafta boyunca	Soğuk algınlığı, Grip, Nezle Astım Bronşit, Öksürük Soğuk algınlığı, Astım
Rosmarinus officinalis L.	Biberiye, Beyaz püre, Kuşdili	Lamiaceae	Uzunköprü	Çiçek ve yapraklı dallar	İnfüzyon Dekoksiyon	İçilir	Astım
Sambucus ebulus L.	Cüce Mürver, Hekimana, Kımçırık, Livor, Patpatik,	Caprifoliaceae	Merkez, Uzunköprü, Enez, Lalapaşa, Meriç	Çiçek kısımları	İnfüzyon Dekoksiyon	İçilir İçilir	Astım Öksürük
Sambucus nigra L.	Kara Mürver, Melesir, Mındar ağ, Mindıraç, Patlak, Patlangaç,	Caprifoliaceae	Merkez, Uzunköprü, Keşan, Lalapaşa	Çiçekler Çiçekler Olgun meyveler	İnfüzyon Dekoksiyon	Sigara gibi sarılarak kullanılır	Astım Astım, Bronşit, Öksürük Nefes darlığı

Çizelge 4.32. (Çizelge 4.25'in 7. devamı) Edirne'de solunum sistemi hastalıklarında kullanılan tıbbi bitkiler

Bitki Adı	Yöresel Adları	Familya (Aile)	Edirne 'de bulunduğu ilçeler	Bitkinin Kullanılan Kısımları	Bitkinin kullanılış yöntemi	Bitkinin kullanım sıklığı ve kullanım şekli	İyi geldiği Solunum Sistemi Hastalığı
Satureja cuneifolia Ten	Kaya kekiği,	Lamiaceae	Uzunköprü, Meriç		Dekoksiyon	Günde bir bardak	Soğuk algınlığı Bronşit
Satureja hortensis L.	Çibriska, Sater, Anık Erguvan, Çipriska,	Lamiaceae	Uzunköprü, Lalapaşa, İpsala, Meriç	Toprak üstü kısımları	Dekoksiyon	Günde bir bardak içilir	Nefes darlığı Soğuk algınlığı
Sesamum indicum L.	Susam	Pedaliaceae	Uzunköprü, İpsala, Meriç	Tohum	Ezilerek veya kaynatılarak	Susam, üzüm suyu ile veya pekmez ile karıştırılarak tüketilir	Soğuk algınlığı, Öksürük
Silybum marianum (L.) Gaertner	Meryemana dikeni, Devedikeni, Devegengeli Eşek dikeni, Kocabaş, Sütlü kengel	Asteraceae	Uzunköprü, İpsala, Enez, Meriç	Kök	Yenir	Yer elması gibi yenir	Astım, Nezle, Grip, Bronşit, Öksürük
Thymus longicaulis C. Presl	Dağ kekiği	Lamiaceae	Uzunköprü, Enez, Lalapaşa, İpsala, Meriç,	Toprak üstü kısımları, yaprak, çiçek		Baharat ve çay olarak kullanılır	Astım, Balgam söktürücü, Nezle, Grip, Öksürük, Bronşit, Nefes darlığı
Tilia cordata Miller.	Küçük Yapraklı Ihlamur	Tiliaceae	Uzunköprü, Lalapaşa, İpsala	Yaprak ve meyveler Brakte ve çiçekler Yaprak ve çiçekler	Dekoksiyon Dekoksiyon	İçine tarçın ve karanfil eklenerek içilir Günde bir bardak içilir Kaynatılarak veya demlenerek içilir	Soğuk algınlığı Öksürük Soğuk algınlığı, Boğaz ağrısı

Çizelge 4.33. (Çizelge 4.25'in 8. devamı) Edirne'de solunum sistemi hastalıklarında kullanılan tıbbi bitkiler

Bitki Adı	Yöresel Adları	Familya (Aile)	Edirne 'de bulunduğu ilçeler	Bitkinin Kullanılan Kısımları	Bitkinin kullanılış yöntemi	Bitkinin kullanım sıklığı ve kullanım şekli	İyi geldiği Solunum Sistemi Hastalığı
Trifolium strictum L.	Yonca	Fabaceae	Uzunköprü, Süloğlu	Toprak üstü kısımları	İnfüzyon	Günde bir bardak içilir	Soğuk algınlığı, Astım
Urtica dioica L.	Acı Isırgan	Urticaceae	Uzunköprü, Keşan, Lalapaşa, Enez, İpsala, Meriç	Toprak üstü kısımları Yaprak ve tohumlar Yapraklar	İnfüzyon Dekoksiyon	Sigara gibi sarılarak kullanılır İçilir İçilir	Astım Astım Nezle, Grip, Öksürük
Veronica crinita Kit. Ex Schultes.	Yavşanotu	Scrophulariaceae	Uzunköprü	Kurutulmuş çiçekler	İnfüzyon	Karışım her gün bir bardak içilir	Soğuk algınlığı, Öksürük ve Nezle
Viscum album L.	Ökseotu, Armut otu	Loranthaceae	Uzunköprü, Enez, İpsala	Yaprak ve meyveler Tüm bitki Yapraklar Gövde ve yapraklar	Dekoksiyon İnfüzyon Kaynatılır Dekoksiyon	İçilir Günde bir bardak aç karnına bir hafta boyunca içilir	Astım Nefes darlığı Astım, Nefes darlığı,
Vitis vinifera L.	Asma	Vitaceae	Uzunköprü, Lalapaşa, İpsala	Meyve Meyve Meyve	Hoşaf, pekmezi yapılır İnfüzyon	İçilir Çiğ olarak tüketilir Yenir	Nezle Soğuk algınlığı Bronşit
Zea mays L.	Mısır	Poaceae	Uzunköprü, Keşan	Mısır püskülleri	Dekoksiyon	Günde bir bardak içilir	Nezle, Soğuk algınlığı, Öksürük

4.4. Anket Araştırmaları Sonuçlarının Karşılaştırmalı Tartışmaları

Araştırmamızda Trakya Bölgesi'nin Edirne ili ve ilçelerinde yaşamakta olan 384 hasta birey seçilmiştir. Seçim yapılırken Edirne ili ve ilçelerine ait toplam ve ayrı nüfus sayıları Edirne Valiliği İl Nüfus Müdürlüğü'nün yönlendirmesiyle Türkiye İstatistik Kurumu Edirne Şubesi'nden elde edilmiştir. Elde edilen toplam nüfusa göre hasta birey sayısını belirleyebilmek için Edirne İl Sağlık Müdürlüğü'nden 2017 yılında solunum sistemi hastalıklarından herhangi birisine yakalanarak sağlık kuruluşlarına başvuruda bulunan birey sayısı tespit edilmiştir (EK- 1). Bu verilerin toplanma aşamasında Edirne İl Sağlık Müdürlüğü'nden ve TUİK Edirne Şubesi'nden elde edilen verilerin her ikisinde de 2017 verileri baz alınarak; anketin uygulanacağı birey sayısı istatistik yardımıyla her ilçede farklı değerler almış ve toplamda 384 adet hasta veya hastalık geçirmiş bireylere uygulanmıştır. Anketler halk pazarları, gönüllü ev gezmeleri, hasta ziyaretçileri veya refakatçilerine gönüllülük esas alınarak uygulanmıştır. Çalışmamızın verilerinde eksik veri bulunmamakta ve örneklemin tümüne ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan bireylerin %44' ü kadınlardan, %56'sı erkeklerden oluşmaktadır. sosyo demografik özelliklerden yaş grupları arsında %40,4 oranıyla en fazla 41-65 yaş arası ve %40,1 ile 26- 40 yaş arası bireylerden oluşmaktadır. Eğitim düzeyleri incelendiğinde, %33,6'sı lisans %5,7'si okuryazar değildir. Hastalık gruplarının dağılımı incelendiğinde %71,1'inin kronik hastalıklarda (astım ve bronşit), hastalıklar tek tek ayrı incelendiğinde de % 42,7'si grip en yüksek değeri alırken, %14,3 ü sinüzit ile en düşük değeri almıştır (Çizelge 4.1).

Bireylerin uyguladıkları bitkisel yöntemlerde bitkinin hangi kısmının kullanıldığını incelemek için frekans analizi uygulanmıştır. Kullanılan kısımların frekans değerlerine göre bitkilerin;%37,7 oranıyla yaprak kısımlarının, %0,2 oranıyla bitkinin sap ve meyve kısımlarının kullanıldığı belirlenmiştir (Çizelge 4.2).

Kullanılan kısımların frekans sonuçları tek tek ele alındığında; %44,6 oranıyla yaprak kısımlarının en fazla, %0,2 oranıyla da kozalakları en düşük değeri almıştır (Çizelge 4.3). Bu sonuç yaptığımız analiz verilerine göre bireylerin gerek uygulama yöntemini kolaylaştırmak olsun gerekse daha etkili olduğunu düşünme nedeniyle

bitkilerin yaprak, kabuk ve kök kısımlarının daha fazla uygulandığı görülmektedir (Çizelge 4.2 ; 4.3).

Edirne ili ve ilçelerine yapılan analiz sonucunda tedavi yöntemi olarak uyguladıkları bitkileri bireylerin %34,8'nin kendilerinin yetiştirdikleri, %33,8 'nin pazardan aldıkları, % 30,2'sinin aktardan aldıkları sonucuna varılmıştır. Yetiştirilemeyen bitkilerin, aktarlardan ya da halk pazarlarından temin edildiği görülmüştür (Çizelge 4.4). %0,3'nü bitkileri orman ve bahçeden topladıklarının en düşük oran olduğu tespit edilmiştir. Bu durum bize bireylerin kendilerine ekimi kolay (el altında hemen yetişen) bitkileri tercih ettiklerinin, ancak bahçe, dağ, orman gibi yerlere erişimin zor olmasından dolayı bitkilerin buradan temininin düşük oranda çıkmasına neden olduğunu göstermiştir (Çizelge 4.4).

Uygulanan yöntemlerin fayda görme durumu değerlendirildiğinde; %36'sı hastalık geçirme sürelerinin azaldığını belirtmiş, %8'i hastalık geçirme süresini etkilemediğini belirtmiştir. Analiz sonucu bize bireylerin halk ilacı kullandıkları bitkilerden olumlu etki gördüklerini ve bireylerin en azından kendilerini daha iyi hissettiklerini özellikle belirtmiştir. Bununla beraber düşük gibi görünse de fayda görmeme, bize halkın; yanlış bitki türünün yanlış hastalık için ya da doğru bitkinin doğru hastalık için ama yanlış uygulama yoluyla, yanlış kısımlarının kullanılmış olma ihtimalini olmuş olabileceğini göstermektedir (Çizelge 4.5).

Anketlerin frekans analizi sonuçlarına göre;

Grip hastalığı için %29,1 oranıyla en yüksek ıhlamur bitkisinin, %0,3 oranıyla en düşük ayçiçeği, biberiye, defne, karnabahar, kivi, kuru meyveler, lahana, lavanta, maydanoz, pırasa, sarımsak, üzüm gibi bitkilerinin kullanıldığı gözlenmiştir (Çizelge 4.6).

Soğuk algınlığı hastalığı için %20 oranıyla en yüksek nane bitkisinin, ikinci sırada %15 oranıyla ıhlamur, üçüncü sırada ise %12 oranıyla limonun kullanıldığı, %0,3 oranıyla en düşük ayçiçeği ve kivi bitkilerinin kullanıldığı gözlenmiştir (Çizelge 4.7).

Nezle hastalığı için %27 oranıyla en yüksek ıhlamur bitkisinin, %0,4 oranıyla en düşük asma yaprağı, ayçiçeği, havlıcan, kiraz sapı, lavanta, nar, sarımsak ve zerdeçal bitkilerinin kullanıldığı gözlenmiştir (Çizelge 4.8).

Sinüzit hastalığı için %32,5 oranıyla en yüksek adaçayı bitkisinin, ikinci sırada %16 oranıyla acı kavun, üçüncü sırada ise %11 oranıyla defne kullanıldığı, %2 oranıyla en düşük asma, ıhlamur, karahindiba, papatya ve üzüm bitkilerinin kullanıldığı gözlenmiştir (Çizelge 4.9).

Bronşit hastalığı için %16 oranıyla en yüksek ebegümeci bitkisinin, %0,4 oranıyla en düşük akasya, armut, bamya, çam kozalakları, dere otu, lavanta, nane, sarımsak ve sütlü kengel bitkilerinin kullanıldığı gözlenmiştir (Çizelge 4.10).

Astım hastalığı için %10 oranıyla en yüksek zencefil bitkisinin, ikinci sırada %8 oranıyla çörek otu, üçüncü sırada ise %7 oranıyla asma bitkisini kullanıldığı, %0,2 oranıyla en düşük biberiye bitkisinin kullanıldığı gözlenmiştir (Çizelge 4.11).

Nefes darlığı hastalığı için %12,3 oranıyla en yüksek dağ kekiği bitkisinin, ikinci sırada %12 oranıyla lavanta, üçüncü sırada ise %9 oranıyla papatya ve karaturp kullanıldığı, dördüncü sırada ise %8 oranıyla biberiye bitkisinin kullanıldığı, %0,3 oranıyla en düşük armut, ebegümeci, erik, ısırgan, incir yaprağı, çörek otu, kudret narı bitkilerinin kullanıldığı gözlenmiştir (Çizelge 4.12).

Anket analizi sonuçları ANOVA testine göre;

Edirne ili Merkez ilçesinde; bronşit hastalığına sahip %40,0 oranında birey olduğu bu bireylerin;%43,1'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %35,1'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %45,8'inin kendileri araştırarak; %30,8'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir (Çizelge 4..13 - 4.24).

Edirne ili Merkez ilçesinde; astım hastalığına sahip %40,5 oranında birey olduğu bu bireylerin;%44,6'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %37,5'inin tedavi

yöntemini yakın arkadaşlarından; %34,8'inin kendileri araştırarak; %30,0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %100'ünün tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Merkez ilçesinde; nezle hastalığına sahip %53,8 oranında birey olduğu bu bireylerin;%50'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %50,0'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %56,5'inin kendileri araştırarak; %72,7'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %80'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Merkez ilçesinde; sinüzit hastalığına sahip %43,6 oranında birey olduğu bu bireylerin;%34,5'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %54,5'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %50,0'inin kendileri araştırarak; %75,0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Merkez ilçesinde; nefes darlığı hastalığına sahip %44,5 oranında birey olduğu bu bireylerin;%47,7'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %43,8'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %42,1'inin kendileri araştırarak; %36,4'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %100'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir (Çizelge 4.13 – 4.24).

Edirne ili Merkez ilçesinde; soğuk algınlığı hastalığına sahip %53,0 oranında birey olduğu bu bireylerin;%51,3'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %47,7'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %52,2'inin kendileri araştırarak; %80,0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %83,3'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Merkez ilçesinde; grip hastalığına sahip %50,3 oranında birey olduğu bu bireylerin;%45,0'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %48,8'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %60,9'inin kendileri araştırarak; %58,3'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %80'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Havsa ilçesinde; bronşit hastalığına sahip %2,1 oranında birey olduğu bu bireylerin; %4,6'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %0'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %0'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Havsa ilçesinde; astım hastalığına sahip %1,5 oranında birey olduğu bu bireylerin; %3,1'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %0'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %0'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Havsa ilçesinde; nezle hastalığına sahip %4,2 oranında birey olduğu bu bireylerin; %4,3'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %0'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %13'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Havsa ilçesinde; sinüzit hastalığına sahip %3,6 oranında birey olduğu bu bireylerin; %6,9'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %0'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %0'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Havsa ilçesinde; nefes darlığı hastalığına sahip %5,5 oranında birey olduğu bu bireylerin; %9,1'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %0'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %10,5'inin kendileri araştırarak; %27,3'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Havsa ilçesinde; soğuk algınlığı hastalığına sahip %7,9 oranında birey olduğu bu bireylerin; %8,8'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %6,8'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %8,7'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi

yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %100'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Havsa ilçesinde; grip hastalığına sahip %6,8 oranında birey olduğu bu bireylerin; %10'nun tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %2,4'ünün tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %8,7'inin kendileri araştırarak; %0'ının tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir (Çizelge 4.13 – 4.24).

Edirne ili Uzunköprü ilçesinde; bronşit hastalığına sahip %15,0 oranında birey olduğu bu bireylerin; %13,8'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %16,2'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %8,3'inin kendileri araştırarak; %23,1'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %100'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Uzunköprü ilçesinde; astım hastalığına sahip %15,3 oranında birey olduğu bu bireylerin; %13,8'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %18,8'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %8,7'inin kendileri araştırarak; %30,0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Uzunköprü ilçesinde; nezle hastalığına sahip %10,5 oranında birey olduğu bu bireylerin; %17,1'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %8,8'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %0'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Uzunköprü ilçesinde; sinüzit hastalığına sahip %14,5 oranında birey olduğu bu bireylerin; %17,2'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %9,1'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %10'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %100'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Uzunköprü ilçesinde; nefes darlığı hastalığına sahip %12,7 oranında birey olduğu bu bireylerin; %11,4'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %12,5'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %5,3'inin kendileri araştırarak; %27,3'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %50,0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Uzunköprü ilçesinde; soğuk algınlığı hastalığına sahip % 9,8 oranında birey olduğu bu bireylerin; %10,0'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %15,9'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %4,3'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Uzunköprü ilçesinde; grip hastalığına sahip %11,8 oranında birey olduğu bu bireylerin; %16,3'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %12,2'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %4,3'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %40'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir (Çizelge 4.13 – 4.24).

Edirne ili Keşan ilçesinde; bronşit hastalığına sahip %22,1 oranında birey olduğu bu bireylerin; %26,2'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %32,4'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %8,3'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Keşan ilçesinde; astım hastalığına sahip %21,4 oranında birey olduğu bu bireylerin; %21,5'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %31,3'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %17,4'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Keşan ilçesinde; nezle hastalığına sahip %16,8 oranında birey olduğu bu bireylerin; %18,6'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %23,5'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %4,3'inin kendileri araştırarak; %9,1'inin tedavi yöntemini

deneme-yanılma yöntemiyle; %20'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Keşan ilçesinde; sinüzit hastalığına sahip %16,4 oranında birey olduğu bu bireylerin; %17,2'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %27,3'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %0'inin kendileri araştırarak; %25'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Keşan ilçesinde; nefes darlığı hastalığına sahip %18,2 oranında birey olduğu bu bireylerin; %18,2'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %28,1'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %10,5'inin kendileri araştırarak; %9,1'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Keşan ilçesinde; soğuk algınlığı hastalığına sahip %17,7 oranında birey olduğu bu bireylerin; %17,5'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %20,5'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %13'inin kendileri araştırarak; %20'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %16,7'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Keşan ilçesinde; grip hastalığına sahip %18,6 oranında birey olduğu bu bireylerin; %21,3'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %22,0'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %4,3'inin kendileri araştırarak; %16,7'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %20'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir (Çizelge 4.13; 4.24).

Edirne ili Süloğlu ilçesinde; bronşit hastalığına sahip %1,4 oranında birey olduğu bu bireylerin; %1,5'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %0'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %0'inin kendileri araştırarak; %7,7'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Süloğlu ilçesinde; astım hastalığına sahip %3,8 oranında birey olduğu bu bireylerin; %3,1'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %0'inin tedavi yöntemini

yakın arkadaşlarından; %8,7'inin kendileri araştırarak; %10,0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Süloğlu ilçesinde; nezle hastalığına sahip %1,4 oranında birey olduğu bu bireylerin; %2,9'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %0'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %0'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Süloğlu ilçesinde; sinüzit hastalığına sahip %0 oranında birey olduğu bu bireylerin; %0'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %0'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %0'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Süloğlu ilçesinde; nefes darlığı hastalığına sahip %1,8 oranında birey olduğu bu bireylerin; %4,5'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %0'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %0'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Süloğlu ilçesinde; soğuk algınlığı hastalığına sahip %1,2 oranında birey olduğu bu bireylerin; %2,5'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %0'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %0'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Süloğlu ilçesinde; grip hastalığına sahip %2,5 oranında birey olduğu bu bireylerin; %2,5'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %0'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %0'inin kendileri araştırarak; %16,7'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir (Çizelge 4.13 ; 4..24).

Edirne ili Lalapaşa ilçesinde; bronşit hastalığına sahip % 1,4 oranında birey olduğu bu bireylerin; %1,5'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %0'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %4,2'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Lalapaşa ilçesinde; astım hastalığına sahip % 1,5 oranında birey olduğu bu bireylerin; %1,5'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %0'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %4,3'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Lalapaşa ilçesinde; nezle hastalığına sahip %2,8 oranında birey olduğu bu bireylerin; %0'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %2,9'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %8,7'inin kendileri araştırarak; %9,1'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Lalapaşa ilçesinde; sinüzit hastalığına sahip % 1,8 oranında birey olduğu bu bireylerin; %3,4'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %0'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %0'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Lalapaşa ilçesinde; nefes darlığı hastalığına sahip %3,6 oranında birey olduğu bu bireylerin; %4,5'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %3,1'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %0'inin kendileri araştırarak; %9,1'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Lalapaşa ilçesinde; soğuk algınlığı hastalığına sahip %1,2 oranında birey olduğu bu bireylerin; %0' ının tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %2,3'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %4,3'ünün kendileri araştırarak; %0' ının tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Lalapaşa ilçesinde; grip hastalığına sahip %1,9 oranında birey olduğu bu bireylerin; %0'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %42,4'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %4,3'inin kendileri araştırarak; %8,3'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir (Çizelge 4.13; 4.24).

Edirne ili Meriç ilçesinde; bronşit hastalığına sahip %3,6 oranında birey olduğu bu bireylerin; %0'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %2,7'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %12,5'inin kendileri araştırarak; %7,7'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Meriç ilçesinde; astım hastalığına sahip %2,3 oranında birey olduğu bu bireylerin; %1,5'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %0'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %8,7'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Meriç ilçesinde; nezle hastalığına sahip %3,5 oranında birey olduğu bu bireylerin; %2,9'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %2,9'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %8,7'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Meriç ilçesinde; sinüzit hastalığına sahip % 5,5 oranında birey olduğu bu bireylerin; %3,4'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %0'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %20,0'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Meriç ilçesinde; nefes darlığı hastalığına sahip %4,5 oranında birey olduğu bu bireylerin; %0'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %6,3'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %10,5'inin kendileri araştırarak; %9,1'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Meriç ilçesinde; soğuk algınlığı hastalığına sahip % 3,7 oranında birey olduğu bu bireylerin; %3,8'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %2,3'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %8,7'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Meriç ilçesinde; grip hastalığına sahip % 1,9 oranında birey olduğu bu bireylerin; %1,3'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %2,4'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %4,3'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir (Çizelge 4.13; 4.24).

Edirne ili Enez ilçesinde; bronşit hastalığına sahip % 1,4 oranında birey olduğu bu bireylerin; %0'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %0'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %0'inin kendileri araştırarak; %15,4'inin tedavi yöntemini deneme-

yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Enez ilçesinde; astım hastalığına sahip %1,5 oranında birey olduğu bu bireylerin; %1,5'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %0'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %0'inin kendileri araştırarak; %10,0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Enez ilçesinde; nezle hastalığına sahip % 1,4 oranında birey olduğu bu bireylerin; %0'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %2,9'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %4,3'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Enez ilçesinde; sinüzit hastalığına sahip %7,3 oranında birey olduğu bu bireylerin; %6,9'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %9,1'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %10'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-

yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Enez ilçesinde; nefes darlığı hastalığına sahip % 1,8 oranında birey olduğu bu bireylerin; %0'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %0'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %10,5'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Enez ilçesinde; soğuk algınlığı hastalığına sahip % 1,2 oranında birey olduğu bu bireylerin; %0'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %2,3'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %4,3'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili Enez ilçesinde; grip hastalığına sahip % 1,9 oranında birey olduğu bu bireylerin; %0'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %4,9'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %4,3'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir (Çizelge 4.13; 4.24).

Edirne ili İpsala ilçesinde; bronşit hastalığına sahip % 12,9 oranında birey olduğu bu bireylerin; %9,2'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %13,5'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %20,8'inin kendileri araştırarak; %15,4'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili İpsala ilçesinde; astım hastalığına sahip % 12,2 oranında birey olduğu bu bireylerin; %9,2'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %12,5'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %17,4'inin kendileri araştırarak; %20,0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili İpsala ilçesinde; nezle hastalığına sahip % 5,6 oranında birey olduğu bu bireylerin; %4,3'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %8,8'inin tedavi yöntemini

yakın arkadaşlarından; %4,3'inin kendileri araştırarak; %9,1'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili İpsala ilçesinde; sinüzit hastalığına sahip % 7,3 oranında birey olduğu bu bireylerin; %10,3'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %0'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %10,0'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili İpsala ilçesinde; nefes darlığı hastalığına sahip % 7,3 oranında birey olduğu bu bireylerin; %4,5'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; % 6,3'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %10,5'inin kendileri araştırarak; %9,1'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %50,0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili İpsala ilçesinde; soğuk algınlığı hastalığına sahip % 4,3 oranında birey olduğu bu bireylerin; %6,3'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %2,3'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %4,3'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir.

Edirne ili İpsala ilçesinde; grip hastalığına sahip % 4,3 oranında birey olduğu bu bireylerin; %3,8'nin tedavi yöntemini aile büyüklerinden; %4,9'inin tedavi yöntemini yakın arkadaşlarından; %8,7'inin kendileri araştırarak; %0'inin tedavi yöntemini deneme-yanılma yöntemiyle; %0'ının tedavi yöntemini doktor tavsiyesi yoluyla; %0'ının tedavi yöntemini diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir (Çizelge 4.13 ;4.24).

Çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde;

Grip hastalığı için en çok ıhlamur bitkisinin kullanıldığı gözlenmiştir. Tedaviyi öğrenme yöntemlerinden Doktor tavsiyesi ile bitki kullanımının diğer hastalıklarda doktor tavsiyesi çok olmadığı halde grip hastalığı için olduğu gözlenmiştir. Grip hastalığı için kullanılan ıhlamur bitkisinin yan etkilerinin az olması da tavsiye edilmesini güçlendirmektedir. Ayrıca anket sonuçlarına göre doktorun önerilerine Merkez ilçede

yaşayan bireylerin diğer ilçelerde yaşayanlara oranla daha çok önem verdiği görülmektedir.

Soğuk algınlığı hastalığı için en çok nane ve limon bitkilerinin kullanıldığı gözlenmiştir. Tedaviyi öğrenme yöntemlerinden aile büyüklerinden öğrenmenin ağır bastığı gözlenmiştir. Bunun nedeni çok eski yıllardan beri bu bitkilerin halk arasında soğuk algınlığı için kullanılmasıdır. Halk arasında nane limon karışımının pratik olarak hazırlanması da daha çok kullanılmasını arttırmıştır.

Nezle hastalığı ile grip arasında ki tek fark hastalığın kuluçka ve iyileşme süresidir. Bu hastalıkta da grip gibi ıhlamurun tercih edilmesi şaşırtıcı değildir. Sinüzit hastalığı için en çok adaçayı ve acı kavun bitkilerinin kullanıldığı gözlenmiştir. Tedaviyi öğrenme yöntemlerinden kendileri araştırarak ve deneme yanılma yöntemlerinin yaygın olduğu gözlenmiştir. Sinüzit hastalığı sinüslerin iltihaplanması sonucu ortaya çıkar ve kronik bir hastalıktır. Halk enfeksiyon hastalıklarından biri olan sinüzit için adaçayını tercih etmiştir. Sinüzit hastalığı için halk arasında ikinci en çok kullanılan bitki Acı Kavun bitkisidir. Bu bitkinin meyvesinden çıkarılan su bir miktar su ile karıştırılıp buruna damlatılır ve sinüslerin açılması sağlanır. Kullanılan bu suyun miktarı önemlidir. Suyun miktarı iyi ayarlanmazsa kulakta sağırlık yapabilir, dozajı iyi ayarlanmadığında sağırlık gibi yan etkileri olduğu için doktorlar tavsiye etmemiştir.

Bronşit hastalığı için ebegümeci bitkisi en çok tercih edilen bitki olmuştur. Analiz sonuçları değerlendirildiğinde; tedaviyi öğrenme yöntemlerinden her ne kadar aile büyüklerinden ya da yakın arkadaşlardan öğrenme çok gibi görünse de, dikkatli incelendiğinde, bu hastalıkta bireylerin kendilerinin araştırdıkları gözlenmiştir. Bireyler kendileri araştırarak tedaviyöntemi olarak farklı kullanım şekilleri benimsemişlerdir. Mesela; karaturbun ortası oyularak içine bal doldurulup tüketilmesi, ayva yapraklarının göğse sarılması, çörekotunun zeytinyağı ile karıştırılıp günlük tüketilmesi ve karabiber ve balın karıştırılarak tüketilmesi gibi kürler şeklinde tedavi yöntemlerini uyguladıklarını belirtmişlerdir. Bronşların inflamasyonundan kaynaklanan bu hastalık da hekimler risk almak istemedikleri için ilaç uygulamalarına daha fazla başvurmaktadırlar.

Astım hastalığı da bronşit gibi kronik hastalıklardan olmakla beraber, en agır seyreden solunum sistemi hastalıklarındandır. Analiz sonuçları değerlendirildiğinde;

tedaviyi öğrenme yöntemlerinden daha çok aile büyüklerinden öğrenmenin ağır bastığı gözlenmiştir. Yaptığımız anket çalışmasında, halk bu hastalık grubunda ilk kez zencefil bitkisini aromatik olarak degil tıbbi amaçla kullandığını belirtmiştir. Bronşit hastalığında da oldugu gibi hekimlerin her hangi bir bitki önerisi olmamış ve halk etraftan öğrendiği yöntemleri sırayla denemiştir. Bu yöntemlerden özellikle; çörek otunun bal ile karıştırılması, kızılcık şerbetinin yapılması, incirin meyvesinin yenilmesi ve soğan ve turbun içi oyularak bal ilave edilerek kullanılması astım hastalığı için halk arasında yaygındır.

Nefes darlığı özellikle astım ve bronşite sahip bireylerde bir solunum sistemi rahatsızlığıdır. Analiz sonuçları değerlendirildiğinde; tedaviyi öğrenme yöntemlerinden aile büyüklerinden öğrenmenin ağır bastığı gözlenmiştir. Bu hastalıkta da en çok kekik ve lavanta bitkisi kullanılmaktadır. Yörede yeni yetiştirilmesine ragmen lavanta kullanım oranları oldukça yüksektir. Bu hastalık diğerlerinden oldukça farklıdır. İnsanların dogru dan ölüm korkusu yaşamalarına neden olmaktadır. Bu durum onları seçtikleri bitkileri deneme yanılma yöntemi ile uygulamasının kullanım sıklığının daha az oldugunu ortaya çıkarmaktadır. Bu grupta bireyler bitkileri kür şeklinde uygulamaktan ziyade lavanta ve kekik bitkilerini çay olarak içerek ya da inhalasyon şeklinde kullanmışlardır.

Çalışmamızda ele aldığımız solunum sistemi hastalıklarından bazılarında kullanılan bitkisel yöntemler değerlendirildiğinde; doktorların kronik hastalıklarda bitkisel önerilerde bulunmadığı ancak hasta bireylerin bu hastalıklardan kurtulmak için birçok yöntemi uyguladığı görülmüştür. Hastalığın riski azaldıkça doktor önerisi artmış ve daha az deneme yanılma yöntemi kullanılmıştır. Sosyal medyanın etkisiyle bireyler bu konuda yapılan mevcut kürleri denemişlerdir. Anket sonuçları değerlendirilidğinde ayrıca halkın tedavi sürecinde bitkileri seçerken bitkilerin erişiminin kolay olması da uyguladıkları yöntemi etkilemiştir. Halk, tedavi süresince kullandığı ve fayda gördüğü bitkileri diğer insanlara tavsiye ederken fayda görmediklerini bir daha uygulamamıştır.

Çalışmamızda Trakya bölgesinde Edirne'de solunum sistemi hastalıklarında kullanıldığını tespit ettiğimiz 54 bitkinin bazılarının kimyasal içeriklerinde toksik etki gösteren maddeler bulunduğundan dolayı bu bitkilerin tedavi amaçlı kullanımlarında; kimyasal içeriklerinin dikkatlice incelenip kullanılması ve doz ayarlamasının konunun uzmanı kişiler tarafından önerilmesi gerekmektedir. Her insanın fizyolojik yapısı farklı

olduğu için bir bitkiye gösterilen yanıt her insanda farklı olmaktadır. Bu nedenle toksik madde içermese dahi bu bitkiler insanlar üzerinde allerjen etki yapabilmektedirler. Bu nedenle tedavi amaçlı kullanımında birey, kendi özelliklerini göz önünde bulundurarak bu bitkileri uzman kişi kontrolünde kullanmalıdır.

Görüldüğü üzere yaptığımız çalışma sonuçları bu alanda yapılan ve yapılmakta olan diğer çalışmaları destekler niteliktedir. İnsanların çaresiz olması, ilaçların etki göstermemesi, fayda görenlerin tavsiye etmesi ya da doktora ulaşmanın zor oldugu durumlar bireyleri bitkisel tedaviye yönlendirmektedir. Bitkisel tedavi yöntemi uygulanırken: doğru hastalık için dogru bitkinin, dogru uygulama yöntemi ve dogru kullanım süresi ile kullanılması dikkat etmemiz gereken en önemli ilkelerdir.

KAYNAKLAR

Acıbuca, V., & Bostan Budak, D. (2018). Dünya'da ve Türkiye'de Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Yeri ve Önemi. *Çukurova Tarım Gıda Bilim Dergisi, 33*(1), 37-44.

Arslan, N., Baydar, H., Kızıl, S., Karık, Ü., Şekeroğlu, N. & Gümüşçü, A. (2015). Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Üretiminde Değişimler ve Yeni Arayışlar. *VII. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongre Kitabı*, 483-507.

Bayram, E., Kırıcı, S., Tansı, S., Yılmaz, G., G., Arabacı, O., Kızıl, S., & Telci, İ. (2010). Tıbbi Ve Aromatik Bitkiler Üretiminin Arttırılması Olanakları. *TMMOB, Ziraat Mühendisleri Odası 7. Teknik Kongre Kitabı Vol 1*, 1-22, Ankara.

Baytop, A. (1978). *Datura stramonium* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 6 içinde,* (s. 451-452). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Browicz, K. (1972). *Cerasus avium* (L.) Moench. P. H. Davis, *Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol. 4 içinde* (s.18). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Browicz, K. (1972). *Crataegus monogyna* Jacquin. P. H. Davis, *Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol. 4 içinde* (s. 145-146). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Browicz, K. (1972). *Cydonia oblonga* Miller. P. H. Davis, *Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol. 4 içinde* (s. 157). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Browicz, K. (1982). *Ficus carica* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 7 içinde,* (s. 643). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Bulut, G. (2011). Folk Medicinal Plants of Silivri (İstanbul, Turkey). *Marmara Pharmamaceutical Journal, 15*, 25-29.

Bulut, G. & Tuzlacı, E. (2013). An ethnobotanical study of medicinal plants in Turgutlu (Manisa, Turkey). *Journal of Ethnopharmacology, 3*(149), 633-647.

Bulut, G. & Tuzlacı, E. (2015). An etnobotanical study of Medicinal Plants in Bayramiç (Çanakkale - Turkey). *Marmara Pharmamaceutical Journal, 19,* 268-282.

Buwa-Komoren, L. V., Mayekiso, B., Mhinana Z. & Adeniran, A. L. (2019). An ethnobotanical and ethnomedicinal survey of traditionally used medicinal plants in Seymour, South Africa: An attempt toward digitization and preservation of ethnic knowledge. *Pharmacognazy Magazine, 15*(60), 115-123.

Chamberlain, D. F. (1972). *Cornus mas* L. P. H. Davis (Ed.). *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 4 içinde* (s. 541). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Chamberlain, D. F. (1972). *Sambucus ebulus* L. P. H. Davis (Ed.). *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 4 içinde* (s. 542). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Chamberlain, D. F. (1972). *Sambucus nigra* L. P. H. Davis (Ed.). *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 4 içinde* (s. 542-543). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Cullen, J. (1965). *Equisetum arvense* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol. 1 içinde* (s. 33). Edinburgh: Edinburgh University Press).

Coode, M. J. E. & Cullen, J. (1965). *Juniperus oxycedrus* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 1 içinde* (s. 80). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Coode, M. J. E. & Cullen, J. (1965). *Pinus nigra* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 1 içinde* (s. 74). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Cullen, J. (1967). *Malva sylvestris* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 2 içinde* (s. 406). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Cullen, J. (1975). *Artemisia absinthium* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol: 5 içinde* (s. 318). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Çiftçi, H., Akbulut, G. & Mercanlıgil, M. S. (2008). *Solunum Sistemi Hastalıkları ve Beslenme Tedavisi.* Ankara: Hacettepe Üniversitesi-Sağlık Bilimleri Fakültesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü Yayını.

Dalgıç, G. & Güler, N. (2015). *Trakya'nın Odunsu Bitkileri (Ağaç ve Çalılar).* Ankara: Pelikan Yayıncılık.

Davis, P. H. (1965). *Adonia annua* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol. 1 içinde* (s. 143). Edinburgh: Edinburgh University Press).

Davis, P. H. (1965). *Nigella arvensis* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol. 1 içinde* (s. 100-101). Edinburgh: Edinburgh University Press).

Davis, P. H. (1967). *Paliurus spina-christi* Miller. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 2 içinde,* (s. 523-524). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Davis, P. H. (1967). *Vitis vinifera* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 2 içind*e (s. 522-523). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Davis, P. H. (1982). *Satureja cuneifolia* Ten. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 7 içinde* (s. 316). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Davis, P. H. (1982). *Satureja hortensis* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 7 içinde* (s. 322-323). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Davis, P. H., Coode, M. J. E., Cullen, J. (1967). *Cotinus coggyria* Scop. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 2 içinde* (s. 543). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Demiriz, H. (1982). *Laurus nobilis* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 7 içinde,* (s. 535). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Deniz, L., Serteser, A. & Kargıoğlu, M. (2010). Uşak Üniversitesi ve Yakın Çevresindeki Bazı Bitkilerin Mahalli Adları ve Etnobotanik Özellikleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 01*, 57-72.

Duke, J. A. &Ayensu, E. S. (1985). Medicinal Plants of China. *Reference Publications, Journal of Botanical Taksonomy and Geobotany, Vol. 2,* 750.

Edmondson, J. R. (1978) *Sesamum indicum* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol. 6 içinde* (s. 196). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Fischer, M. A. (1978) *Veronica crinita* Kit. Ex Schultes. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol. 6 içinde* (s. 733). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Genç Ecevit, G. & Özhatay, N. (2006). An Ethnobotanıcal Study in Çatalca (European Part of İstanbul) II. *Turkish Journal of Pharmamaceutical Science, 3*(2), 73-89.

Grierson, A. J. C. (1975). *Bellis perennis* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol: 5 içinde* (s. 134-135). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Grierson, A. J. C. (1975) *Matricaria. chamomilla* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol: 5 içinde* (s. 293-294). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Grierson, A. J. C., & Yavin, Z. (1975). *Anthemis tinctoria* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 5 içinde* (s. 211-213). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Güneş, F. (2017a). Food Plants Used in Meriç Town from Turkey. *Indian Journal of Pharmaceutical Education and Research, 3*(51), 271-275.

Güneş, F. (2017b). Medicinal Plants Used in The Uzunköprü District of Edirne, Turkey. *Acta Societatis Botanicorum Poloniae, 86*(4), 1-21.

Güneş, F. (2018a). An Etnobotany study in Enez Town from Edirne. *Current Perspectives on Medicinal & Aromatic Plants,1,* 28-35.

Güneş, F. (2018b). Edirne'nin İpsala İlçesinde Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkiler. *Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi, 11*(1), 29-37.

Harley, R. M. (1982). *Mentha × piperita* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol. 7 içinde* (s. 387-388). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Harley, R. M. (1982). *Mentha pulegium* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol. 7 içinde* (s. 386). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Harley, R. M. (1982). *Mentha × spicata* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol. 7 içinde* (s. 391-392). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Hedge, C. (1965). *R. raphanistrum* L. subsp. s*ativus*. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol. 1 içinde* (s. 270). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Ietswaart, J. H. (1982). *Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Letswaart. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol. 7 içinde* (s. 309-311). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Jalas, J. (1982). *T. longicaulis* C. Presl. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 7 içinde* (s. 378-379). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Jeffrey, C. (1972). *Ecballium elaterium (*L.) A Rich. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol. 4 içinde* (s. 203). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Kartal, Ç. & Güneş, F. (2017). Medicinal Plants Used in Meriç Town from Turkey. *Indian Journal of Pharmaceutical Education and Research, 3*(51), 249-252.

Kollmann F. (1984). *Allium sativum* L. P. H. Davis (Ed.). *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 8 içinde* (s. 162). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Kupicha, F. K. (1975). *Helianthus annuus* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 5 içinde* (s. 44). Edinburgh: Edinburgh University Press).

Kupicha, F. K (1975). *Silybum marianum* (L.) Gaertner. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 5 içinde* (s.369). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Maranki, A. E. (2016). *Kozmik Bilim Işığında Şifalı Bitkiler Kitabı.* İstanbul: Savaş Yayınevi.

Matthews, V. A. (1972). *Knautia orientalis* L. P. H. Davis (Ed.). *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 4 içinde* (s. 598). Edinburgh: Edinburgh University Press.

McKean, D. R. (1982). *Elaeagnus angustifolia* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 7 içinde,* (s. 534). Edinburgh: Edinburgh Univrsity Press.

Melikoğlu, G., Kurtoğlu, S. & Kültür, Ş. (2015). Türkiye'de Astım Tedavisinde Geleneksel Olarak Kullanılan Bitkiler. *Marmara Pharmamaceutical Journal,19*, 1-11.

Mill, R. R. (1984). *Arum maculatum* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol. 8 içinde* (s. 46-47). Edinburgh: Edinburgh University Press).

Mill, R. R. (1982). *Melissa officinalis* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 7 içinde* (s.262). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Mill, R. R. (1982). *Ocimum basilicum* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol. 7 içinde* (s.463). Edinburgh: Edinburgh Unversity Press.

Mill, R. R. (1982). *Rosmarinus officinalis* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 7 içinde* (s. 76). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Miller, A. G. (1982). *Viscum album* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 7 içinde* (s. 547-548). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Naghibi, F., Mosaddegh, M., Motamed, S. M. & Ghorbani, A. (2005). Labiatae Family in Folk Medicine in Iran: from ethnobotany to Pharmacology. *Indian Journal of Pharmaceutical Education and Research, 2,* 63-79.

Neves, J. M., Matos, C., Mountinho, C., Queiroz, G. & Gomes, L. R.. (2009). Etnopharmacological Notes About Ancient uses of Medicinal Plants in Tras-os-Montes (Northern of Portugal). *Journal of Ethnopharmacology, 124*, 270-283.

Nilsson, Ö. (1972). *Rosa canina* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol. 4 içinde* (s. 124-125). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Özlü, T., Metintaş, M., Kaya, A., & Karadağ, M. (2010). *Solunum Sistemi ve Hastalıkları.* İstanbul: İstanbul Tıp Kitabevleri.

Robson, N. K. B. (1967). *Hypericum perforatum* L. P. H. Davis, *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 2 içinde* (s. 400). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Sarı, A. O., Oğuz, B., Bilgiç, A., Tort, N., Güvensen, A. & Şenol, S. G. (2010). Ege ve Güney Marmara Bölgelerinde Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkiler. *Anadolu Ege Tarımsal Araştırmaları Enstitüsü Dergisi 20*(2), 1-21.

Sarışen, Ö. & Çalışkan, D. (2005). *Fitoterapi: Bitkilerle Tedaviye Dikkat!, Ankara Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı*, Ankara.

Schippmann, U., Leaman, D. & Cunningham, A. B. (2006). A Comparison of Cultivation and Wild Collection of Medicinal and Aromatic Plants Under Sustainability Aspects. *Medicinal and Aromatic Plants. Proc. Frontis Workshop on Medicinal and Aromatic Plants*, 75-95. Wageningen, Hollanda

Seçmen, Ö., Gemici, Y., Görk, G., Bekat, L., & Leblebici, E. (2008). *Tohumlu Bitkiler Sistematiği* (Değiştirilmiş 8. Baskı). Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Kitaplar Serisi No:116, Bornova, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

Tesfahuneygn, G. & Gebreegziabher, G. (2019). Medicinal Plants Used in Traditional Medicine by Ethiopians: A Review Article. *Journal of Genetics and Genetic Engineering*, 2(4), 18-21.

Tetik, F., Civelek, Ş. & Çakilcioğlu, U. (2013). Traditional Uses of Some Medicinal Plants in Malatya (Turkey). *Journal of Ethnopharmacology, 146,* 331-346.

Topuz, E. (2007). *Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp; Onkoloji Tedavisindeki Güncel Durum*. Eylül, Ankara. İstanbul Tıp Kitabevi.

Topuz, E. (2010). *Kanser Salgını Önlemek İçin 101 Çözüm Önerisi Kitabı*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Townsend, C. C. (1982). *Urtica dioica* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 7 içinde* (s. 635). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Tutel, B. (1982). *Plantago lanceolata* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol. 7 içinde* (s. 513). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Tutel, B. (1982). *Plantago major* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol. 7 içinde* (s. 507). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Tuzlacı, E., Alparslan İşbilen, F. A. & Bulut, G. (2010). Turkish Folk Medicinal Plants, VIII: Lalapaşa (Edirne). *Marmara Pharmamaceutical Journal, 14,* 14-52.

Yaltırık, F. (1967) *Tilia cordata* Miller. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 2 içinde* (s. 421-422).

Yaltırık, F. (1982). *Fagus orientalis* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 7 içinde,* (s. 657-658). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Yaltırık, F. & Efe, A. (1989). *Otsu Bitkiler Sistematiği Ders Kitabı.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınları.

Yeşilyurt, E. B., Şimşek, I., Tuncel, T., Akaydın, G. & Yeşilada, E. (2017). Marmara Bölgesi'nin Bazı yerleşim Merkezlerinde Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkiler. *Marmara Pharmamaceutical Journal, 21,* 132-148.

Zohary, M. (1970). *Trifolium strictum* L. P. H. Davis (Ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol. 3 içinde* (s. 414-415). Edinburgh: Edinburgh University Press.

İnternet Kaynakları:

www.tuik.gov.tr/PdfGetir.do?id=18706 (TUİK, 2015) Bitkisel Üretim İstatistikleri-(2015-25.12.2015) - Tuik

www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1001 (TUİK, 2017) Bitkisel Üretim İstatistikleri (Erişim Tarihi:08.02.2019).

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Duygu AKAY

Doğum Yeri: Isparta

Doğum Tarihi: 26.05.1987

E-Posta: aduygu950@gmail.com

EĞİTİM DURUMU

2015-2019 Trakya Üniversitesi Biyoloji Bölümü Tezli Yüksek Lisans Eğitimi

2006-2010 Erciyes Üniversitesi Nevşehir Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü Lisans Eğitimi

2002-2005 Konya Atatürk Kız Lisesi Ortaöğrenim

NİTELİKLER

Yabancı Dil: İngilizce (orta)

Bilgisayar: Ms Office (Word, Excel, Powerpoint)

EĞİTİM VE KURSLAR

Edirne Elektron Mikroskobu Kursu 2017 (4 gün)

ULUSAL KONGRELERDE YAYINLANMIŞ POSTERLER

Akay, D, Yılmaz, G. (2018). Some Medicinal Plants Used As Folk Medicine For Colon Cancer. 4. MESMAP Kongresi, Antalya.

Akay, D., Yılmaz, G. (2018). Growing Plants Arround Edirne Used As Alternative Treatment in Asthma. AGBIOL Kongresi

Akay, D.,Yılmaz, G., (2017). Plants Used as Folk Medicine for Prevention of Some Cancer Diseases. UKECEK Kongresi

Ek-1: T.C. Edirne Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü'ne 2017 Verisi

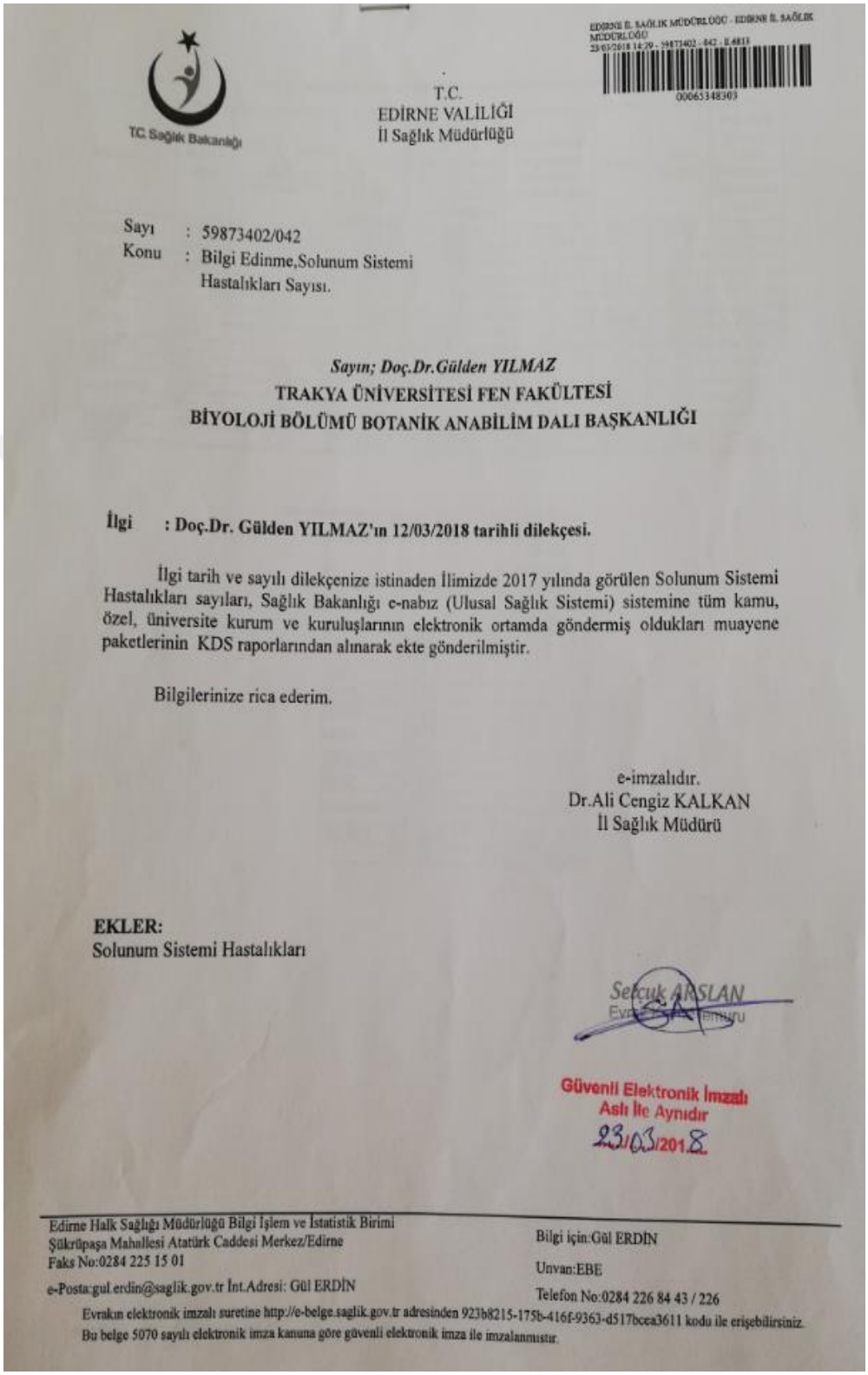

T.C. Sağlık Bakanlığı

T.C.
EDİRNE VALİLİĞİ
İl Sağlık Müdürlüğü

EDİRNE İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ - EDİRNE İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ
23/03/2018 14:29 - 59873402 - 042 - E.6813
00065348303

Sayı : 59873402/042
Konu : Bilgi Edinme,Solunum Sistemi Hastalıkları Sayısı.

Sayın; Doç.Dr.Gülden YILMAZ
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN FAKÜLTESİ
BİYOLOJİ BÖLÜMÜ BOTANİK ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI

İlgi : Doç.Dr. Gülden YILMAZ'ın 12/03/2018 tarihli dilekçesi.

İlgi tarih ve sayılı dilekçenize istinaden İlimizde 2017 yılında görülen Solunum Sistemi Hastalıkları sayıları, Sağlık Bakanlığı e-nabız (Ulusal Sağlık Sistemi) sistemine tüm kamu, özel, üniversite kurum ve kuruluşlarının elektronik ortamda göndermiş oldukları muayene paketlerinin KDS raporlarından alınarak ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

e-imzalıdır.
Dr.Ali Cengiz KALKAN
İl Sağlık Müdürü

EKLER:
Solunum Sistemi Hastalıkları

Selçuk ARSLAN
Evrak Sorumlusu

Güvenli Elektronik İmzalı
Aslı ile Aynıdır
23/03/2018

Edirne Halk Sağlığı Müdürlüğü Bilgi İşlem ve İstatistik Birimi
Şükrüpaşa Mahallesi Atatürk Caddesi Merkez/Edirne
Faks No:0284 225 15 01
e-Posta:gul.erdin@saglik.gov.tr İnt.Adresi: Gül ERDİN

Bilgi için:Gül ERDİN
Unvan:EBE
Telefon No:0284 226 84 43 / 226

Evrakın elektronik imzalı suretine http://e-belge.saglik.gov.tr adresinden 923b8215-175b-416f-9363-d517bcea3611 kodu ile erişebilirsiniz.
Bu belge 5070 sayılı elektronik imza kanuna göre güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

2017 YILI BELİRLİ SOLUNUM SİSTEMİ HASTALIKLARI TANILARININ DAĞILIMI

İLÇE ADI	TEDAVİ ŞEKLİ	AKUT ALT SOLUNUM YOLU ENFEKSİYONU, TANIMLANMAMIŞ	AKUT BRONŞİOLİT VE ALT KIRILIMLARI	AKUT SİNÜZİTLER VE DİĞER (Tanımlanmış, Tanımlanmamış tüm sinüzit tanılarını kapsar)	FARANJİT (Tüm tanıları kapsar tanımlanmış ,tanımlanmamış)	NEZLE	AKUT TONSİLLİT	PNÖMONİ (Tümünü kapsa tanımlanmış tanımlanmamış vs)
MERKEZ	Ayaktan	6.749	9.375	19.971	18.656	25.939	12.453	895
	Yatan	62	652	320	167	35	247	135
ENEZ	Ayaktan	930	65	400	417	1	752	0
HAVSA	Ayaktan	69	35	854	997	827	333	0
İPSALA	Ayaktan	222	282	235	837	831	776	1
KEŞAN	Ayaktan	3.710	4.181	7.493	15.744	9.903	4.585	214
	Yatan	42	142	190	150	45	152	39
LALAPAŞA	Ayaktan	50	54	264	930	405	601	3
MERİÇ	Ayaktan	693	105	311	66	1.074	834	5
UZUNKÖPRÜ	Ayaktan	2.616	1.701	8.588	7.422	10.668	4.225	203
	Yatan	16	201	484	264	113	265	36
SÜLOĞLU	Ayaktan	38	45	329	158	1.330	437	7
TOPLAM		**15.197**	**16.838**	**39.439**	**45.808**	**51.171**	**25.660**	**1.538**

2017 YILI EDİRNE İLİ TÜM SOLUNUM SİSTEMİ TANI SAYILARI

İLÇE ADI	TEDAVİ ŞEKLİ	TOPLAM SOLUNUM SİSTEMİ HASTALIKLARI TANI SAYILARI
MERKEZ	Ayaktan	162.629
	Yatan	2.471
ENEZ	Ayaktan	8.771
HAVSA	Ayaktan	5.222
İPSALA	Ayaktan	13.176
KEŞAN	Ayaktan	71.925
	Yatan	1.077
LALAPAŞA	Ayaktan	4.246
MERİÇ	Ayaktan	7.528
UZUNKÖPRÜ	Ayaktan	53.166
	Yatan	1.730
SÜLOĞLU	Ayaktan	4.569
TOPLAM		336.510

Ek-2: Anket Soruları

ANKET FORMU

T.C. Trakya Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü Biyoloji Ana Bilim Dalı'nda "Edirne İlinde Solunum Sistemi Hastalıklarında Alternatif Tedavi ve Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkiler" adlı yüksek lisans tezinde verilerin elde edilebilmesi amacıyla oluşturulan anket formuna katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz, elde edilen veriler yalnızca tez çalışması amacıyla kullanılacaktır. Saygılarımızla.

Duygu AKAY — Doç.Dr. Gülden YILMAZ

Biyoloji ABD — Tez Danışmanı

Yüksek Lisans Öğrencisi

1) Yaşınız

a. 18 -25 yaş arası (18 ve 25 dahil)
b. 26 yaş ile 40 yaş arası (26 ve 40 dahil)
c. 41 yaş ile 65yaş arası (41 ve 65 dahil)

2) Cinsiyet

a. Kadın b. Erkek

3) Eğitim durumunuz

a. Okur yazar değil b. İlk okul c. Orta okul
d. Lise e. Lisans f. Lisansüstü

4) Yaşadığınız yer

a. Edirne Merkez b. Havsa c. Uzunköprü d. Keşan
e. Süloğlu f. Lalapaşa g. Meriç h. Enez ı. İpsala

5) Aşağıda belirtilen solunum sistemi hastalıklarından hangisini ya da hangilerine yakalandınız? İşaretleyiniz. (Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz)

a. Grip b. Soğuk algınlığı c. Nefes darlığı d. Nezle e. Sinüzit f. Bronşit g. Astım

6) Yukarıda belirtilen hastalıkların birini ya da birkaçını geçirirken bitkisel tedavi yöntemi uyguladınız mı?

a. Evet b. Hayır

7) Eğer grip, soğuk algınlığı, nefes darlığı, nezle sinüzit, bronşit ve astım hastalıklarının tedavisi için uyguladığınız bitkisel tedavi yöntemleri varsa bunları nereden öğrendiniz?

a. Ailedeki büyüklerimden öğrendim.

b. Yakın arkadaşlarımın tavsiyesi ile öğrendim.

c. Kendim araştırarak öğrendim (internet, dergi gibi)

d. Deneme yanılma yöntemi ile öğrendim.

e. Doktor tavsiyesi üzerine deneyerek öğrendim.

f. Diğer……

8) Aşağıda belirtilen solunum sistemi hastalıklarını atlatırken bitkisel tedavi olarak kullandığınız bitkilerin isimlerini belirtilen hastalıkların yanına yazınız.

a. Grip; …….....

b. Soğuk algınlığı; …….....

c. Nefes darlığı; …….....

d. Nezle; …….....

e. Sinüzit; …….....

f. Bronşit; …….....

g. Astım; …….....

9. Yukarıda belirtilen solunum sistemi hastalıklarını atlatırken bitkisel tedavi olarak kullandığınız bitkilerin hangi kısımlarını kullandınız? (Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz).

a. Kök b. Tomurcuk c. Yaprak d. Kabuk e. Diğer.....

10) Aşağıda belirtilen solunum sistemi hastalıklarını atlatırken bitkisel tedavi olarak kullandığınız bitkileri uygulama yöntemlerini (nasıl uyguladığınızı) belirtilen hastalıkların yanına yazınız.

a. Grip; …….....

b. Soğuk algınlığı; …….....

c. Nefes darlığı; …….....

d. Nezle; …….....

e. Sinüzit; …….....

f. Bronşit; ……....

g. Astım; …….....

11) Solunum sistemi hastalıklarında tedavi amacıyla kullandığınız bitkileri nereden ve nasıl temin ettiniz yazınız.

a. Kendim yetiştiriyorum.

b. Pazardan, marketten vb yerlerden temin ediyorum.

c. Aktardan alıyorum.

d. Diğer……

12 Aşağıda belirtilen solunum sistemi hastalıklarından korunmak için kullandığınız bitkileri uygulama yöntemlerini (nasıl uyguladığınızı) belirtilen hastalıkların yanına yazınız.

	Grip	**Soğuk algınlığı**	**Nefes darlığı**	**Nezle**	**Sinüzit**	**Bronşit**	**Astım**
Hastalık iyileşinceye kadar her gün sabah akşam							
Hastalık iyileşinceye kadar her gün günde bir kez							

Hastalık iyileşinceye kadar gün aşırı bir kez							
Hastalık sürecine bağlı olmadan 7 gün boyunca							
Hastalık sürecine bağlı olmadan 15 gün boyunca							
Hastalık sürecine bağlı olmadan 21 gün boyunca							
Diğerleri							

13) Grip, soğuk algınlığı, nefes darlığı, nezle sinüzit, bronşit ve astım hastalıklarından korunmak için kullandığınız bitkisel yöntemlerin nasıl bir faydasını gördünüz?

a. Hastalığa yakalanma sıkılığım azaldı.

b. Hastalığı geçirme süresi azaldı.

c. Düzenli kullandığım sürece hiç hastalanmadım.

d. Günlük yaşantımda kendimi daha iyi hissetmemi sağladı.

e. Hiçbir olumlu etkisini ve faydasını görmedim.

f. Diğer…….....

14) Kullandığınız bitkisel tedavi yöntemleri sonucunda ne kadar sürede iyileştiniz?

a. 3 günden az sürede b. 3-5 gün içinde sürede c. 7 gün içinde sürede

d. 7-10 gün içinde sürede e. 10 günden fazla sürede f. Diğer

15. Geçirdiğiniz solunum sistemi hastalıklarında kullandığınız bitkilerin hastalığınızın iyileşmesi sürecinde ne kadar olumlu etki ettiğini düşünüyorsunuz, yazınız.

a. %10 dan az b. %10-24 arası c. %25-49 arası d. %50-74 arası

d. %75-99 arası e. %100 f. Hiç etkili olmadı